

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Koulutuspolitiikan osasto

Yleissivistävän koulutuksen vastuualue

**VARHAISKASVATUSTA KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN
UUDISTAMISTYÖRYHMÄN ESITYKSET**

OKM/81/040/2012

Lausuntoyhteenveto

16.6.2014

Sisällys

YHTEENVETO	5
PYYDETYT LAUSUNNOT	5
1 Oikeusministeriö.....	5
2 Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto.....	5
3 Opetus- ja kulttuuriministeriön nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto.....	6
4 Sosiaali- ja terveysministeriö	7
5 Valtiovarainministeriö	8
6 Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia	8
7 Aluehallintovirastot	9
Etelä-Suomen aluehallintovirasto	9
Itä-Suomen aluehallintovirasto	9
Lapin aluehallintovirasto	10
Lounais-Suomen aluehallintovirasto	11
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto	11
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto.....	12
8 Opetushallitus.....	13
9 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.....	13
10 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.....	14
11 Lapsiasiavaltuutettu	15
12 Tasa-arvovaltuutettu	16
13 Vähemmistövaltuutettu	16
14 Tietosuojavaltuutettu	16
15 Saamelaiskäräjät.....	17
16 Tasa-arvoasian neuvottelukunta TANE	17
17 Valtakunnallinen vammaisneuvosto VANE	18
18 Keskustan eduskuntaryhmä	18
19 Kokoomuksen eduskuntaryhmä.....	20
20 Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä	20
21 Perussuomalaisten eduskuntaryhmä	21
22 Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä	21
23 Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä.....	21
24 Vihreä eduskuntaryhmä	22

25 Alajärven kaupunki	23
26 Heinolan kaupunki	23
27 Helsingin kaupunki	24
28 Imatran kaupunki.....	25
29 Jyväskylän kaupunki	26
30 Järvenpään kaupunki.....	27
31 Kaarinan kaupunki	28
32 Kajaanin kaupunki	29
33 Kokkolan kaupunki.....	30
34 Kouvolan kaupunki	30
35 Kristiinankaupunki	31
36 Kuopion kaupunki	32
37 Oulun kaupunki	33
38 Raaseporin kaupunki	34
39 Rantasalmen kunta.....	34
40 Sodankylän kunta	35
41 Tampereen kaupunki.....	35
42 Turun kaupunki.....	36
43 Helsingin yliopisto.....	36
44 Itä-Suomen yliopisto.....	37
45 Jyväskylän yliopisto.....	38
46 Oulun yliopisto.....	39
47 Tampereen yliopisto.....	40
48 Turun yliopisto.....	41
49 Åbo Akademi	42
50 Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry.....	42
51 Sosiaalialan osaamiskeskukset	43
52 Korkeasti koulutettujen työmarkkinakeskusjärjestö AKAVA.....	44
53 Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK.....	44
54 Toimihenkilökeskusjärjestö STTK	44
55 Kuntatyöntantajat.....	46
56 Sosiaalialan Työntantajat ry.....	46
57 Lastentarhanopettajaliitto.....	47
58 Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry	48
59 Sosiaalialan korkeasti koulutettujen ammattijärjestö Talentia.....	49

60 Sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestö Tehy ry.....	50
61 Suomen Lähi- ja perushoitajaliitto Super ry	51
62 Kirkkohallitus	51
63 Lastensuojelun Keskusliitto ry	52
64 Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry	52
65 Sairaaloiden lastentarhanopettajat SAILA ry.....	53
66 Sosiaali ja terveys ry	54
67 Suomen Kuntaliitto ry.....	55
68 Suomen Monikkoperheet ry.....	56
69 Suomen UNICEF ry.....	57
70 Suomen Yrittäjät ry.....	58
71 Svenska Finlands folkting.....	58
72 Vammaisfoorumi ry	59
EI-PYYDETYT LAUSUNNOT	61
1 Aivoliitto	61
2 Ammattiliitto Pro	61
3 Diabetesliitto	62
4 Kansanopistot	63
5 Kuurojen liitto	63
6 Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalamppu.....	64
7 Monimuotoiset perheet	65
8 Naisasialiitto Unioni ry.....	65
9 Naisasialiitto Unioni ry/hanke	66
10 Näkövammaisten Keskusliitto ry	67
11 OAJ Pääkaupunkiseutu ja OAJ Uusimaa	68
12 Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf SAMS	69
13 SETA ry.....	70
14 Sosiaalialan AMK-verkosto	70
15 Suomen kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry	71
16 Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry	72
17 Suomen Montessoriliitto ry	73
18 Suomen Psykologiliitto ry	73
19 Suomen varhaiskasvatuksen erityisopettajat SVEOT ry	74
20 Suomen varhaiskasvatus ry	75
21 Taiteen edistämiskeskus.....	76

22 Toimihenkilöliitto ERTO ry	77
23 Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio VALO ry.....	77
24 Valtion liikuntaneuvosto.....	77
25 Viittomakielen ohjaajat ry	78
26 Yhden vanhemman perheiden liitto ry.....	79

YHTEENVETO

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 7.12.2012 työryhmän valmistelemaan päivähoitoa koskevien säädösten uudistamista. Työryhmän toimikausi päättyi 28.2.2014. Työryhmän esitykset koottiin raporttiin ”Kohti varhaiskasvatustaloutta. Varhaiskasvatusta koskevan työryhmän raportti.”, jonka luvuista 2.1–2.4 pyydettiin lausuntoa 87 eri taholta. Lausuntopyyntö lähetettiin 15.4.2014. Pyydettyjä lausuntoja annettiin 77 (sisältää kuuden aluehallintoviraston lausunnot) ja muita 26 (yhteensä 103).

Lausunnonantajia on pyydetty sisällyttämään lausuntoonsa lyhyt tiivistelmä, joka on otettu mukaan tähän lausuntoyhteenvetoon. Jos tiivistelmä on puuttunut, se on tehty opetus- ja kulttuuriministeriössä virkatyönä. Tämä tieto löytyy lausujan kohdalta.

PYYDETYT LAUSUNNOT

1 Oikeusministeriö

Oikeusministeriö pitää varhaiskasvatusta koskevan sääntelyn kokoamista yhteen lakiin sinänsä perusteltuna. Oikeusministeriö pitää myös myönteisenä, että kuntien velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta lapsen kielellä, suomeksi, ruotsiksi tai saameksi ilmaistaan laissa selkeästi ja että varhaiskasvatusta voitaisiin järjestää myös viittomakielellä, romaniksi tai muulla kielellä. Demokratiapolitiikan näkökulmasta on niin ikään myönteistä, että laissa säädettäisiin huoltajien mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Lakiehdotus on kuitenkin vielä suurelta osin keskeneräinen ja se vaatii perusteellista jatkovalmistelua. Oikeusministeriö on lausunnossaan pitänyt tarpeellisena selkeyttää sääntelyn suhdetta erityisesti viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin ja hallintolakiin. Ehdotuksen keskeneräisyyden vuoksi yksittäisiin säännösehdotuksiin ei ole kuitenkaan tässä vaiheessa aiheellista ottaa tarkemmin kantaa.

Lakiehdotuksen suhteesta perustuslakiin tulee tehdä aikanaan asianmukaisesti selkoa hallituksen esityksen säätämisympäristöperusteissa. Jatkovalmistelussa on huolehdittava siitä, että sääntely on sekä lapsen oikeuksien että varhaiskasvatustoiminnan järjestämiseen velvoitettujen tai sitä muutoin toteuttavien tahojen näkökulmasta riittävän selkeää ja täsmällistä sekä tapauskohtaiset erityisolosuhteet riittävästi huomioon otettavaa.

Kuntien tehtävistä säädettäessä on kunnallisen itsehallinnon suojaan sisältyvän rahoitusperiaatteen mukaisesti huolehdittava kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan. Kunnan järjestämisvelvollisuuden ja sen toteutustapojen sääntelyssä on tarpeen ottaa huomioon myös valmisteilla oleva kuntalakiuudistus.

2 Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto

Kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston näkemyksestä varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistaminen tarjoaa maassamme ainutlaatuisen mahdollisuuden kehittää alle 6-vuotiaiden lasten kasvatusta ja opetusta, tukea paremmin lasten kasvua ja kehitystä sekä lisätä heidän hyvinvointia. Lakiuudistus on merkittävä, koska esitykset koskevat suurta osaa maamme alle esikouluikäisistä lapsista. Lastenkulttuuripoliittinen ohjelmaehdotus ja sitä edeltänyt valmistelutyö ovat pohjana lausunnillemme.

Kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston näkemyksen mukaan olisi oleellista erottaa kahdeksi eri kokonaisuudeksi hyvä päivähoito ja tavoitteellinen ja laadukas varhaiskasvatus. Varhaiskasvatusta ei tulisi rinnastaa päivähoitoon, vaan nähdä varhaiskasvatus ajallisesti ja sisällöllisesti erillisenä osana. Varhaiskasvatusta voisi olla 4-5 tuntia päivässä ja sen suunnittelusta ja toteutuksesta vastaisi aina lastentarhaopettaja. Varhaiskasvatusta tukisi hyvä päivähoito, johon kuuluisivat mm. ruokailu, nukkuminen sekä leikkiminen sisällä ja ulkona aikuisen valvonnassa. Tämä varhaiskasvatuksen ja päivähoidon erottelu edesauttaisi varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä ja arviointia.

Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto katsoo, että 3 §:ssä esitettyihin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin tulee lisätä lapsen mahdollisuudet kulttuurin tekemiseen sekä edellytykset taiteiden ja kulttuurin omaksumiseen ja käyttämiseen (uusi kohta 8). Lapsen saamat tiedot, taidot ja kokemukset taiteista ja kulttuuriperinnöstä muodostavat kulttuurikompetenssin, joka vahvistaa lapsen identiteetin ja itsetunnon kehittymistä sekä sosiaalisia taitoja. Kulttuurikompetenssilla vahvistetaan lapsen luovia taitoja ja luovaa ajattelua, jolloin syntyy arvokas perusta näiden taitojen kehittämiseksi kouluikässä.

Kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston näkemyksen mukaan varhaiskasvatuksen arviointi (26 §) on kannatettavaa ja väline lain tarkoituksen toteutumisen varmistamiseen. Pykälän teksti vaatii kuitenkin osaston näkemyksen mukaan vielä arvioinnin tarkoituksen täsmennystä, koska itse arviointi ei edistä lapsen kasvun ja oppimisen edellytyksiä. Arvioinnin tarkoituksena tulisi olla selvittää, kuinka hyvin varhaiskasvatuksessa on onnistuttu suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin ja laissa määriteltyihin tavoitteisiin. Arviointi tulisi nähdä toiminnan kehittämisen ja ohjauksen välineenä.

Varhaiskasvatuksen laatuun ja sisältöön vaikuttaa keskeisesti henkilöstön rakenne. Hallituksen hyväksymän rakennepoliittisen ohjelman tavoitteena on alentaa olemassa olevia kelpoisuusvaatimuksia. Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto esittää pohdittavaksi, voisiko tästä tavoitteesta poiketa varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuusvaatimusten osalta.

3 Opetus- ja kulttuuriministeriön nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Varhaiskasvatuksen tavoitteisiin tulee laissa eksplisiittisesti kirjata fyysinen aktiivisuus ja liikunta, josta sillä on edellytykset kantaa edelleen valtakunnallisiin, paikallisiin ja henkilökohtaisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin sekä käytännön toiminnan toteutukseen asti. Varhaiskasvatus on yksi keskeinen syrjäytymistä ja hyvinvointieroja vähentävä palvelu, joka tavoittaa merkittävän osan ikäluokan lapsista ja perheistä. Lisäämällä liikkumista tässä toimintaympäristössä, on mahdollista turvata myös niiden lasten suositusten mukainen fyysinen aktiivisuus ja liikunnallinen elämäntapa, joiden perheet eivät tätä yksityiselämän alueella riittävästi tue.

Nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto esittää, että:

- 1) lukuun 1 varhaiskasvatuksen tavoitteisiin (3 §) numero 2. lisätään sana liikunta seuraavalla muotoilulla "toteuttaa lapsen leikkiin ja liikuntaan perustuvaa toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset",
- 2) varhaiskasvatuksen tavoitteisiin (3 §) numero 4. lisätään termi fyysinen aktiivisuus seuraavalla muotoilulla "varmistaa kehittävä, terveellinen, fyysistä aktiivisuutta tukeva ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö".
- 3) lukuun 2 Varhaiskasvatuksen järjestäminen lisätään 9 §:n Ravinto jälkeen 10 §:ksi Liikunta.

- 4) 10 § Liikunta sisällöksi kirjataan seuraavasti: ”Varhaiskasvatuksessa tulee luoda sellainen liikunnallinen toimintakulttuuri, joka mahdollistaa toiminnassa olevalle lapselle suositusten mukaisen fyysisen aktiivisuuden varhaiskasvatuspäivän aikana.”
- 5) luku 2.4. Pykälien perustelut, Kunnan yleinen järjestämisvelvollisuus (§ 4) -pykälässä tulisi ottaa huomioon mahdollisuudet jalan ja pyörällä kulkemiseen varhaiskasvatusyksikköön, ja muotoilla ensimmäisen kappaleen kaksi viimeistä lausetta seuraavalla tavalla ”Varhaiskasvatus on palvelu, jota tulee tarjota lähellä asukkaita huomioiden kävely, pyöräily ja liikenneyhteydet. Säännös asettaisi ennen kaikkea kunnalle veloitteen suunnitella palveluja ja palveluverkostoa asutus ja fyysisesti aktiiviset kulkutavat ja muut liikenneyhteydet huomioiden, ...”.

Ryhmän esityksessä korostetaan lasten mielipiteiden ja toivomusten (19 §) merkitystä heitä itseään koskevien asioiden suunnittelussa. Lapsille mieluisinta toimintaa on leikkiminen ja liikkuminen. Nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto katsoo, että lasten tahto tulisi ottaa paremmin huomioon jo lain tasolla, mitä tukee myös kysymyksen huomattava yhteiskunnallinen merkittävyys. Lisäksi nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto painottaa, että ”Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan) 2020” -asiakirjan kirjauksen mukaisesti tulevaisuudessa valmisteltavissa valtakunnallisissa, paikallisissa ja henkilökohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa tulee vahvistaa liikunnan roolia.

4 Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö on kiinnittänyt huomiota lausunnossaan varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportista erityisesti seuraaviin asioihin:

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää myönteisenä sitä, että esitys korostaa lapsen oikeuksien ja edun ensisijaisuutta varhaiskasvatuksessa. Myös yhteistyön korostaminen lapsen huoltajien ja lapsen näkökulmasta tarkoituksenmukaisten muiden alojen asiantuntijoiden kanssa nähdään tärkeänä lapsen tarpeisiin vastaavan varhaiskasvatuksen järjestämisessä. Sosiaali- ja terveysministeriössä pidetään tärkeänä lapsen ja perheen riittävän ja tarkoituksenmukaisen tuen järjestämistä omassa asuin- ja kasvuympäristössään; lapsen osalta kotona, varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Huoltajien tukeminen heidän kasvatustyössään on niin ikään erittäin tärkeä tavoite.

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää arvioitavaksi lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyen, onko normaalia ja tehostettua tukea varhaiskasvatuksessa mahdollista yhdistää yhdeksi tukimuodoksi, koska yleisen tuen ja tehostetun tuen välillä ei ole nähtävissä konkreettista eroa, pois lukien tehostetun tuen tarpeen tarkastamisveloitteen vähintään kerran vuodessa. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö esittää, että erityisen tuen päätöksen omaava lapsi tulisi aina ottaa huomioon varhaiskasvatuksen ryhmäkokojen suunnittelussa lähtökohtaisesti ryhmäkoko pienentävänä seikkana. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää myös tärkeänä, että lapsen tuen tarve nähtäisiin myös varhaiskasvatuksessa laajempaan kuin pedagogisiin oppimis- ja kehitystarpeisiin liittyvänä ja luonnos voisi vieläkin vahvemmin tuoda esiin lapsen huomioimisen kokonaisuutena erilaisine tarpeineen. Erityisesti tehostettua ja erityistä tukea tarvitseva lapsi saattaa usein tarvita myös muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi arvioida mahdollisuudet sisällyttää lapsen hyvinvoinnin edistämistä ja ennaltaehkäisevää lastensuojelua koskevat säännökset varhaiskasvatukseen. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevän lastensuojelun tukea annetaan lapsille ja perheille, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaina. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja

terveydenhuollossa. Tavoitteena on, että lapsen hyvinvoinnin edistämistä ja ehkäisevää lastensuojelua koskeva lastensuojelulain sääntely (lastensuojelulain 3 a §, 7-8 §) sisällyttää niihin lakeihin, joissa säädetään ennaltaehkäisevään lastensuojelun tukeen kuuluvista palveluista.

Sosiaali- ja terveysministeriö huomauttaa, että raportissa esitetyt suunnitteluelvoitteet ja kelpoisuusehtojen tiukentaminen vaikuttavat olevan ristiriidassa hallituksen rakennepoliittisen ohjelman kanssa. Rakennepoliittisessa ohjelmassa hallitus päätti mm. kelpoisuusehtojen väljentämisestä ja kuntien velvollisuuksien vähentämisestä. Lisäksi hallitus on päättänyt subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisesta.

5 Valtiovarainministeriö

Työryhmän tehtävänä oli valmistella hallitusohjelman mukaisesti päivähoitoa koskevat säädösehdotukset sekä arvioida esitysten taloudelliset ja yhteiskunnalliset sekä muut vaikutukset. Esitys tuli valmistella valtion talouden kehysten puitteissa.

Työryhmä kuitenkin raportissaan toteaa että työryhmä ei ole esityksissään sitoutunut rakennepoliittisen ohjelman linjauksiin. Työryhmän ehdotukset perustuvat työryhmän enemmistön kantaan eikä ehdotusten osalta ole varmistettu että ne voidaan toteuttaa valtion talouden kehysten puitteissa. Esitysten vaikutusarviointi on puutteellinen. Esitettyjen ehdotusten taloudellisia ja hallinnollisia vaikutuksia tulee arvioida kattavammin ja yksilöidymmin.

Ehdotuksessa ei ole otettu kantaa säädöstasoon. Kokonaisuuden hahmottamiseksi olisi ollut hyvä, että työryhmä olisi tehnyt selkeän ehdotuksen siitä, mistä säädettäisiin lain ja mistä asetuksen tasolla. Valtiovarainministeriö edellyttää, että ehdotus käsitellään lainsäädäntövaiheessa kuntalain (365/1995) 8 § mukaisesti kunnallistalouden ja – hallinnon neuvottelukunnassa.

Työryhmän raportissa esitetyissä ehdotuksissa varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia oltaisiin kiristämässä. Tämä esitys ei ole hallituksen 29.8.2013 hyväksymän rakenneohjelman mukainen. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan päivähoitoa koskevien säädösten uudistamiseksi asetetun työryhmän esitys tulisi noudattaa työryhmän saamaa tehtävää ja sen tekemä esitys olisi tällöin sitoutunut hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan.

Varhaiskasvatuslakia koskevan hallituksen esityksen jatkovalmistelussa tulee ottaa huomioon hallitusohjelman kirjausten lisäksi rakennepoliittisen ohjelman sekä sen kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämiseen tähtäävän osion linjaukset. Esityksen vaikutusten arvioinnin tulisi perustua koko päivähoitojärjestelmän uudistamisen seurauksiin. Suppeasti varhaiskasvatuslakiesitykseen perustuva vaikutusarviointi ei anna koko kuvaa esityksen vaikutuksista, mikäli kotihoidontuen uudistuksen ennakoitaan vaikuttavan merkittävästi ihmisten käyttäytymiseen päivähoitovalinnassa.

6 Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia

Esityksen 1 §:n tulisi olla siten selkeästi muotoiltu, että se säätäisi sekä lapsen oikeuteen saada sisällöltään laadukasta varhaiskasvatusta että loisi kunnan velvollisuuden järjestää lapselle varhaiskasvatuspalveluja. Näin muotoiltuna 1 §:n säännös vastaisi esityksen 11 §:ää. Nähdäkseni varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän esitys ei sisällä selkeitä muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Muutoksenhakuoikeuden rajoittamista tulisi tarkastella myös perustuslain 21 §:n näkökulmasta. Hallintolainkäytön käytäntö on nykyisin tässä suhteessa vaihtelevaa, (vrt. edellä 19 §:ää koskevien kommenttien yhteydessä sanottu). Lisäksi voitaneen arvioida sitä, millä edellytyksillä muu lapsen hoidosta

tosiasiallisesti vastaava henkilö kuin huoltaja voi hakea muutosta varhaiskasvatuspalvelujen järjestämistä koskevassa asiassa.

7 Aluehallintovirastot

Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Aluehallintovirasto kiinnittää huomiota varhaiskasvatuslakiesityksen pykäläluonnoksen 8 §:ään, jossa todetaan, että ”toiminnan järjestäjän on seurattava varhaiskasvatusympäristön kehittävyttä, terveellisyttä ja turvallisuutta päiväkodeissa ja muussa kuin kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa kolmen vuoden välein”. Pykälässä tulisi todeta, että kehittävyttä, terveellisyttä ja turvallisuutta tulee seurata jatkuvasti ja erityinen pykälän perusteluissa määritelty seuranta tulee tehdä kolmen vuoden välein.

Aluehallintovirasto toteaa varhaiskasvatusta koskevan lakiesityksen 11 §:ssä olevan ristiriidassa parhaillaan valmisteilla olevaan subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamista koskevaan luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta.

Aluehallintovirasto yhtyy työryhmän raportin sivulla 31 esittämään kantaan, että Valviran ei tulisi enää olla osa varhaiskasvatuksen hallinto- ja ohjausjärjestelmää.

Aluehallintovirasto toteaa, että valtakunnallisen rekisterin ylläpitäminen yksityisistä lasten päivähoitoa antavista palvelujen tuottajista on hallinnollisesti raskas etenkin niillä alueilla, joissa on paljon yksityisiä palveluja ja palvelujen tuottajat vaihtuvat usein muun muassa kilpailutusten seurauksena. Käytännössä kunnilla on ajankohtaisin tieto alueensa yksityisestä päivähoidosta. Valtakunnallisen rekisterin ylläpito vie lähes kaiken aluehallintovirastossa varhaiskasvatukseen varatun henkilöresurssin, jonka kohdentaminen varhaiskasvatuksen ohjaukseen ja valvontaan tulisi olla ensisijaista.

Aluehallintovirasto toteaa, että varhaiskasvatuslaissa tulee selkeästi määritellä kunnan valtuudet niissä tilanteissa, kun todetaan, että yksityinen päivähoito ei vastaa kunnallista palvelua. Kunnalla tulee olla lakiin perustuva oikeus antaa määräyksiä epäkohtien korjaamiseksi ja viime kädessä kieltää lasten hoitaminen kyseisessä hoitopaikassa.

Varhaiskasvatuslakiin tulee lisäksi sisällyttää aluehallintovirastolle samat oikeudet yksityisen lasten päivähoidon valvonnasta kuin yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa on yksityisten sosiaalipalveluiden valvonnasta säädetty.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

3 § Varhaiskasvatuksen tavoitteet. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tukea varhaiskasvatuksessa mahdollisimman varhain tarvittaessa moniammatillisessa *sekä kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyössä*.

18 § Lapsen kehityksen ja oppimisen erityinen tuki. Lapselle, joka on sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen piirissä, mahdollisesti kahden eri järjestäjän järjestämänä, tehdään ainoastaan yksi erityisen tuen päätös, joka tarvittavin osin koskee sekä varhaiskasvatusta että esiopetusta.

24 § Varhaiskasvatuksen paikallinen suunnittelu. Riittävä informaatio-ohjaus ja henkilöstökoulutus paikallisen suunnittelun tueksi on tärkeää varhaiskasvatuksen laadun sekä lasten ja perheiden yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkökulmasta.

32 § Varhaiskasvatuksen avustaja, perusteluosa (s. 56–57). On kyseenalaista, onko tarkoituksenmukaista rajata avustaja muun henkilöstön ja mahdollisesti esim. henkilöstökoulutuksen ulkopuolelle. Toimenkuvan

luonteen vuoksi avustajaa ei kuitenkaan tule laskea 7 luvussa säädettyihin henkilöstön mitoitukseen ja rakenteeseen.

37 § Päiväkodin henkilöstön rakenne. Laadukas varhaiskasvatus, joka nimetään 1 §:ssä, varmistuu parhaiten osaavalla henkilöstöllä, kuten myös s. 58 todetaan. Itä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan joka kolmannella tulisi olla 27 §:ssä säädetty kelpoisuus. Lisäksi tulee huolehtia riittävästä henkilöstökoulutuksesta.

41 § Henkilötietojen salassapito ja käsittely. Henkilötietojen salassapitoa ja käsittelyä säädettyä tai kuvattua on hyvä huomioida huoltajan oikeus saada jäljennökset lasta koskevista varhaiskasvatuksen sekä moniammatillisen yhteistyön asiakirjoista haltuunsa viittaamalla viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädettyyn lakiin.

Varhaiskasvatuksen ohjaus, kehittäminen ja valvonta. Näiden painopisteen tulee olla kunnilla ja varhaiskasvatusta toteuttavilla yksiköillä. Valtion ohjauksen tulee olla ennakoivaa ja perustua luotettavaan tiedonkeruuseen ja seurantaan. Aluehallintovirastoilla on edelleen ohjaus- ja valvontatehtävä, mutta oleellista on linjassa muun opetustoimen kanssa edistää varhaiskasvatuksen kehittämistehtävää. Valvonnan osalta aluehallintovirastoilla tulee olla oikeus ottaa oma-aloitteisesti tutkittavaksi varhaiskasvatuksen toimien lainmukaisuus.

Varhaiskasvatuksen toiminta-ajat ja maksut. Näiden tulisi olla yhteismitallisia tyypillisten lyhennettyjen työaikojen kanssa.

Maksujen määrittäminen. Yrittäjän tuloja selvitettäessä ja lapsen hoitomaksua määriteltäessä tulee riittää esim. edellinen verotuspäätös sekä arvio tulevista tuloista. Näitä voidaan tarvittaessa tarkastella myös jälkikäteen.

Lapin aluehallintovirasto

Lapin aluehallintoviraston katsoo, että työryhmän esittämät säädösehdotukset selkiyttävät osaltaan päivähoitoa koskevaa lainsäädäntöä.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan pykälään 4 tehty lisäys liikenneyhteyksien ja kuljetusmatkojen osalta on tarpeellinen ja parantaa harvaan asutuilla alueilla päivähoiton saavutettavuutta.

Aluehallintovirasto pitää tärkeänä, että lakiin kirjataan selkeä velvoite kunnalle huolehtia, että varhaiskasvatusta järjestetään kunnassa esiintyvän tarpeen mukaan suomeksi, ruotsiksi ja saameksi.

Lapin aluehallintoviraston näkemyksen mukaan työryhmän esittämät selkiytykset varhaiskasvatuksen henkilöstön ammattinimikkeisiin ja tiukennukset lastenhoitajien, perhepäivähoitajien ja avustajien kelpoisuusvaatimuksiin ovat perusteltuja. Samoin työryhmän esittämää henkilöstön mitoitusta ja siitä poikkeamismahdollisuutta aluehallintovirasto pitää tarkoituksenmukaisena.

Lapin aluehallintovirasto pitää perusteltuna myös sitä, että työryhmä ei päätenyt esittämään subjektiivisen oikeuden rajaamista vaan esittää nykyisen subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyttämistä ennallaan. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan on todennäköistä, että rajaus lisäisi eriarvoisuutta ja varhaislapsuudessa alkavaa syrjäytymisuhkaa. Huoltajilla tulee olla edelleen vapaus valita ilman olosuhdekartoitusta, käyttävätkö he päivähoito-oikeutta vai eivät.

Lounais-Suomen aluehallintovirasto

Päivähoitoa koskeva lainsäädäntö vuodelta 1973 on tarpeen uudistaa. Ehdotuksessa on paljon hyviä puitteita suomalaiselle varhaiskasvatukselle.

Koska päivähoito ei enää ole sosiaalipalvelu, myös asiakkaan asemaa, hallinnollista päätöksentekoa, muutoksenhakua sekä maksuja koskevat sosiaalihuollon säännökset lakkaavat olemasta voimassa päivähoitossa. Tästä syystä on tarpeen säätää varhaiskasvatuksessa erikseen myös niistä asioista, jotka ovat ylimenokauden aikana olleet sosiaalihuollon lainsäädäntöön viittauksen kautta voimassa. Varhaiskasvatuksen asiakkaan asemaa ja oikeuksia koskevat säännökset on tarpeen kirjata lainsäädäntöön. Tässä kohden asiakkaina voidaan nähdä sekä lapsi että huoltajat. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle on myös resursoitava ja suunnattava koulutusta lain tavoitteiden toteuttamiseksi. Tähän tarvitaan myös siihen kohdennetut taloudelliset resurssit. Koulutuksen järjestäjäksi on aluehallintovirasto soveltuva viranomaisena, kuten myös ohjaus- ja valvontatehtäviin.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

- Varhaiskasvatuksen toimintayksikköjen sekä kuntien ja kuntayhtymien omavalvontaa tulee korostaa varhaiskasvatuksen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintaympäristön varmistamisessa. Jos omavalvonta ei toimi riittävän hyvin, aluehallintovirastoilla tulee olla oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi varhaiskasvatuksen toteuttamisen lainmukaisuus ja oikeus sakon uhalla määrätä kunnan, kuntayhtymän tai muun palvelujen tuottajan noudattamaan sen antamia määräyksiä ja velvoitteita.
- 4 § Liikenneyhteyksien yhteydessä pitäisi vielä korostaa lasten hoitopäivän maksimipituutta ja ottaa huomioon huoltajien työmatkan kulkusuunta päivähoitopaikkaa järjestettäessä
- 5 § 3 mom. Kunnan tulisi järjestää varhaiskasvatusta toisessa kunnassa, jos lapsen etu ja lapsen oikeudet muutoin vaarantuvat (mm. oikeus äidinkieleen, oikeus lyhyisiin hoitopäiviin ja oikeus päivähoitopaikkaan, jossa saatavilla erityisen tuen palveluita)
- 8 § 1 mom. Kun on kyse puitesäännöksestä, niin se vaikuttaa riittämättömältä. Kunnalla tulisi olla kokonaisvastuu eri viranomaisten lausuntojen keruusta sekä lausuntojen pohjalta vaadittavien toimenpiteiden kehittävän, terveellisen ja turvallisen varhaiskasvatusympäristön toteuttamiseksi sekä kunnallisen että yksityisen varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä
- 15 § 1 mom. Hoitoa lapsen äidinkielellä voitaisiin järjestää niin, että yksikielisissä kunnissa voisi palkata lapsen äidinkieltä taitava liikkuva hoitaja lapselle esim. kotiin, jos hoitopaikka ei muutoin järjesty omalla äidinkielellä
- 18 § 1 mom. Erityisen tuen järjestäminen muussa soveltuvassa paikassa edellyttäisi varhaiskasvatuksen henkilöstön vastuuta kuljetuksista siihen aikaan, kun huoltajilla ei työn takia ole mahdollisuutta kuljettaa lasta
- 16–18 § Lakiin tulisi kirjata avustajien tarve tai lapsiryhmän koon pienentäminen lapsen kehityksen ja oppimisen tuen tilanteissa
- 20 § Lapsi- ja perhepalveluiden neuvontaan palveluohjaaja/koordinaattori
- 38 § Nykyistä selkeämpi pykälä tarvitaan, jotta viidentenä lapsena ei hoideta ehdot täyttämätöntä nuorempaa lasta
- Yksityisten varhaiskasvatuspalveluntuottajien rekisteröinti siirrettäisiin kuntiin
- Aluehallintoviraston asema ja tehtävät säilyisivät ennallaan lukuun ottamatta rekisteröinnin lopettamista
- Aluehallintoviraston valtakunnallisen ruotsinkielisen sivistystoimen yksikön tulisi vastata ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tehtävistä, jotta valtion aluehallinto organisatorisesti vastaisi kuntien hallintoa, ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välinen jatkuvuus toteutuisi, ja aluehallintoviraston asiakkaat olisivat palvelujen suhteen samanarvoisessa asemassa keskenään.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto pitää uudistamistyöryhmän ehdotusta varhaiskasvatustalain pykäläksi onnistuneena kokonaisuutena.

Varhaiskasvatuspalvelun määritelmä, tavoitteet ja järjestäminen on ehdotetuissa pykälissä 1-10 kuvattu selkeästi. Kyseiset pykälät ohjaavat varhaiskasvatuksen järjestämistä riittävällä tavalla.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto pitää hyvänä ratkaisuna ottaa myös varhaiskasvatuksessa käyttöön ns. kolmiportainen tuen malli. Malli takaa lapselle varhaisen tuen tarpeiden tunnistamisen ja tukitoimiin ryhtymisen (16–18 §). Mallin käyttöönottoa tukee varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluita säätelevä pykälä 39, joka edellyttää, että varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja tulee olla esiintyvää tarvetta vastaavasti. Pykälä 10, joka edellyttää varhaiskasvatuksessa tehtävän monialaista yhteistyötä, vahvistaa tuen järjestämisen sekä asiantuntijuuden hyödyntämisen laaja-alaisuutta.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto pitää pykälissä 23–25 esitettyä varhaiskasvatuksen suunnittelun rakennetta hyvänä. Suunnitelmien hierarkkinen kokonaisuus tukee varhaiskasvatuksen laatua ja yhdenvertaisuutta. On tärkeää, että lain lisäksi varhaiskasvatusta ohjaa määräyksenä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan on perusteltua, että Opetus-hallitus laatii varhaiskasvatussuunnitelman perusteet yhteistyössä Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen kanssa.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto katsoo, että varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuuksien tarkentaminen, kelpoisuuden hankkimisen joustavoittaminen ja kelpoisuusehtojen tiukentaminen esitetyllä tavalla on perusteltua varhaiskasvatuksen laadun varmistamiseksi (27–32 §).

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on valmis löyhentämään pykälässä 36 määriteltyä sallittua päiväkodin mitoituksesta poikkeamisen kestoa siten, että mitoitus tulee saattaa lainmukaiseksi viimeistään neljäntenä päivänä syyn ilmenemispäivästä lukien.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto pitää kannatettavana, että perhe-päivähoidon mitoituksia (38 §) muutetaan siten, että kahta perhepäivä-hoitajaa kohden voi ryhmässä olla enintään 10 lasta. Lapsilla tulee olla mahdollisuudet samanlaatuisiin olosuhteisiin, hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen toimintamuodosta riippumatta.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto katsoo ehdotuksen pykälään 40 § liittyen, että aluehallintovirastojen Opetus- ja kulttuuriministeriön määrä-rahalla järjestämää opetustoimen täydennyskoulutusta tulisi kohdentaa varhaiskasvatuksen henkilökunnalle: varhaiskasvatuksen opettajille, sosionomeille, lastenhoitajille, erityisopettajille ja avustajille.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto toteaa, että ehdotettu pykälä oikeudesta poiketa salassapitovelvoitteista (42 §) on erittäin tarpeellinen tiedonsiirron ja salassapidon toteutumiseksi lapsen edun kannalta oikealla tavalla.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto näkee, että esityksen valtion ohjausjärjestelmää koskevat uudistusehdotukset ja näkemykset selkeyttävät varhaiskasvatuksen viranomaisten ja kuntien vastuunjakoa. Opetus-hallituksen nimeäminen varhaiskasvatuksen asiantuntijavirastoksi sekä aluehallintovirastojen roolin ja resurssien tarkentaminen varhaiskasvatuksen alueellisena viranomaisena ovat kannatettavia kehittämissuuntia.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto korostaa, että viranomaisten toimi-valta ohjata ja valvoa kunnan tai yksityisen tuottajan järjestämää varhaiskasvatusta tulee säilyttää ennallaan. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto korostaa, että erityisesti varhaiskasvatuksen ennakoivaan valvontaan sekä ohjaukseen ja alueellisen palvelun kehittämiseen tulee jatkossa kohdentaa resursseja ja virkamiesten työpanosta kantelujen käsittelyn ja jälkivalvonnan sijaan.

8 Opetushallitus

Varhaiskasvatuksen lakiesitys sisältää huomattavia parannuksia nykyisin voimassa oleviin päivähoitoa koskeviin säädöksiin. Varhaiskasvatuksen lainsäädäntö tulee uudistaa pikaisesti. Lainsäädännön uudistamistyöryhmän esitystä voidaan käyttää uuden lainsäädännön säätämisen perustana. Lakiehdotus muuttaa nykykäytäntöä korostamalla lasten oikeutta varhaiskasvatukseen, tämä on toivottava ja kansainvälisen kehityksen mukainen linja. Lakiehdotus on sisällöltään varsin kattava. Esityksessä on kuitenkin joitakin puutteita sekä tarkennusta edellyttäviä kohtia, jotka tulee ratkaista ennen säädöksen hyväksymistä.

Opetushallitus esittää, että esiopetuksessa olevien lasten oikeudet sopivaan ryhmäkokoan sekä esiopetuksen lisäksi tarvittavaan hoitoon aamuisin ja iltapäivisin turvattaisiin uudessa varhaiskasvatuslaissa riippumatta siitä, toteutetaanko esiopetus päiväkodin vai koulun tiloissa. Muutokset voisi tehdä myös perusopetuslakiin, jonka mukaan esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Lakiesityksessä kuvatut varhaiskasvatuksen tavoitteet sekä lasten kehityksen ja oppimisen tuen käytännöt ovat merkittäviä uudistuksia varhaiskasvatuksen laadun sekä lasten oppimisen polun jatkumon näkökulmista. Opetushallitus esittää esi- ja perusopetuksesta saatujen kokemusten vuoksi muutamia muutoksia erityistä tukea koskeviin lakiehdotuksen kohtiin lasten oikeusturvan varmistamiseksi. Opetushallitus esittää myös, että muulla kuin kotimaisilla kielillä annettavassa varhaiskasvatuksessa turvattaisiin lasten suomen- tai ruotsinkielen kehitys. Varhaiskasvatuksen sairaalaopetus tulisi määrittää kuntia tai sairaanhoitopiirejä velvoittavaksi. Opetushallitus pitää ehdotusta kuntien antamasta palvelunohjauksesta toivottavana ja kustannustehokkaana tapana saada tietoa palveluntarpeista sekä neuvoa ja sopia palvelujen käytöstä huoltajien kanssa. Opetushallitus ei pidä perusteltuna esityksen tavoitetta kiristää varhaiskasvatusta antavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia. Opetushallitus korostaa viraston lisäresurssitarvetta, mikäli varhaiskasvatukseen liittyviä tehtäviä jatkossa osoitetaan Opetushallitukselle.

9 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Kun lasten päivähoitoa koskevat asiat siirrettiin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle, lisättiin päivähoitolakiin sosiaalihuoltolakia vastaavat säännökset, joiden mukaan Valviralle kuuluu yhdessä aluehallintovirastojen kanssa päivähoiton valvonta. Käytännössä valvontaa on sen luonteen vuoksi kuitenkin toteuttanut kullakin alueella toimivaltainen aluehallintovirasto. Valviran tehtävänä on ollut yksityisiä palveluntuottajia koskevan rekisterin (yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien rekisteri Valveri) ylläpitäminen. Rekisteriin merkitään myös yksityisiä päivähoitopalveluja tuottavat yritykset.

Työryhmä katsoo, että Valviran ei tulisi enää olla osa varhaiskasvatuksen hallinto- ja ohjausjärjestelmää. Tämä linjaus on Valviran tavoitteiden mukainen ja siksi erittäin kannatettava.

Työryhmä ei ole ottanut kantaa siihen, millainen ja kenen ylläpitämä rekisteri yksityisistä palvelun tuottajista olisi jatkossa tarkoituksenmukaisin. Työryhmän muistiossa todetaan kuitenkin, että edelleen olisi tarpeen saada valtakunnallisesti tietoja yksityisistä palvelun tuottajista varhaiskasvatuksessa. Valvira

toteaa, että ratkaisut rekisterin suhteen olisi hyvä tehdä samalla, kun valvonta- ja ohjausjärjestelmää uudistetaan.

Työryhmä on arvioinut viranomaisen toimivaltaa valvonnassa. Työryhmä on todennut näkemyksensä, että viranomaisilla tulee olla sama toimivalta ohjata ja valvoa riippumatta siitä, onko toiminta kunnan järjestämää tai yksityisen palvelun tuottajan järjestämää varhaiskasvatusta. Vaikka varhaiskasvatuksen valvonta ei jatkossa Valviran tehtävä olekaan, Valvira toteaa pitävänsä tätä linjausta oikeana ja tarpeellisena.

Lopuksi Valvira toteaa, että tärkeintä varhaiskasvatuslain uudistuksessa on, että sen lähtökohtana pidetään lapsen oikeuksia ja etua.

10 Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Varhaiskasvatuslaki on tarpeellinen ja ajankohtainen. Korkealaatuiset varhaiskasvatuspalvelut ovat tutkimusten mukaan parasta sosiaalista investointia. Niihin sijoitetut varat palautuvat yllättävän nopeasti yhteiskunnalle korkojen kanssa.

Lakiehdotuksessa on erinomaisia pykäläitä, joista THL haluaa korostaa seuraavia:

- 1) 2§: On arvokasta ja tärkeää, että varhaiskasvatus määritellään hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostamaksi kokonaisuudeksi. Suomalaisen päivähoiton vahvuus on ollut tässä kokonaisnäkemyksessä, eikä siitä saa luopua vaan sitä tulee päivittäin kehittää
- 2) 3§:ssä kirjatut periaatteet edistävät toteutuessaan lasten hyvinvointia ja oppimista sekä kasvua myönteiseen yhteisön jäsenyyteen: esim. lapsen osallisuus, ryhmään kuulumisen tuomien hyvien kokemusten merkitys, leikin osuus lapsen maailmassa, lasten yhdenvertaisuus sekä yhteistyö vanhempien kanssa.
- 3) 10§ on varhaisen syrjäytymiskehityksen ehkäisyn kannalta keskeinen. Se määrittää varhaiskasvatuspalvelut osaksi monialaista toiminnallista lapsiperheiden palvelukokonaisuutta. Mitkään lapsiperhepalvelut eivät kykene yksin tarjoamaan erilaisissa tilanteissa olevat perheille oikea-aikaista ja riittävän pitkäkestoista tukea. Silti juuri vanhempien kokemaa tukea lasten kasvatuksessa on tutkimusten mukaan tärkein tekijä, joka selittää perheiden selviämistä kasvatustehtävässään ja siten lasten kasvamista sosiaaliseen ja henkilökohtaiseen hyvinvointiin.

Lakiehdotuksessa on seuraavia heikkouksia, joita THL esittää korjattavaksi:

- 1) Varhaiskasvatus ja varhaiskasvatuspalvelut eivät käsitteinä erotu lakiehdotuksessa selkeästi. 1§:ssä todetaan lain koskevan molempia. Myöhemmin tämä käsitepari ei enää erotu. *Laissa olisi selkeästi erotettava varhaiskasvatus, johon lapsella tulee olla oikeus varhaiskasvatuspalveluista, joihin huoltajilla on tarve.* Lakiehdotuksen mukaan kunnalla velvollisuus järjestää molempia.

Nykyisessä päivähoitolaissa puuttuu käsite varhaiskasvatus. Pedagogisesti korkeatasoisen varhaiskasvatuksen on kansainvälisten tutkimusten mukaan osoitettu lisäävän lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä myöhempää myönteistä kehitystä ja oppimista, ja siten on perusteltua korostaa niitä lapsen oikeuden kautta. Varhaiskasvatus on sisällöllinen käsite, joka kuvaa suunnitelmallista toimintaa, jonka tavoitteena on lapsen kasvu taidoissa, ymmärryksessä ja sosiaalisessa osaamisessa. Varhaiskasvatuspalvelu on puolestaan se rakenteellinen kokonaisuus, joka tekee huoltajille mahdolliseksi esim. opiskella, käydä töissä tai hoitaa omaa kuntoutumistaan.

THL ehdottaa, että nämä käsitteet erotetaan. Tämä koskee erityisesti § 11:a, jota ehdotetaan muutettavaksi seuraavasti (ensimmäinen ja kolmas momentti muutettu):

11§: *Oikeus varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuspalveluihin.* Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja lapsen huoltajilla oikeus varhaiskasvatuspalveluihin. Varhaiskasvatuspalveluiden käyttämisestä päättävät lapsen huoltajat.

(3.mom) Lapsella on oikeus päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaan varhaiskasvatuspalveluun. Iltaisin, öisin, viikonloppuisin ja arkipyhäisin annettavaan varhaiskasvatuspalveluun on oikeus ainoastaan lapsella, jolle se on välttämätöntä lapsen huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi.

11 Lapsiasiavaltuutettu

Lapsiasiavaltuutettu kannattaa varhaiskasvatuslainsäädännön uudistamista kokonaisuutena. Koska työryhmän raportti on vielä monelta keskeisiltä osin keskeneräinen, lapsiasiavaltuutettu on keskittynyt lausunnossaan ensisijaisesti arvioimaan esityksen sisältämiä pykäläluonnoksia.

Lapsiasiavaltuutettu korostaa, että varhaiskasvatuslainsäädännön keskeisin ja tärkein vaikutusarviointi on lapsivaikutusten arviointi. Lapsivaikutusten arviointi on tehtävä sekä yksittäisen lapsen että lapsiryhmän näkökulmasta.

Lapsiasiavaltuutettu pitää myönteisenä, että nyt lausuttavana olevassa työryhmän esityksessä on lapsen oikeuksien yleissopimus huomioitu pääasiassa hyvin. Erityisesti lapsen osallisuus on huomioitu melko kattavasti. Lapsen osallisuutta ja aktiivista toimijuutta korostaisi vielä paremmin, jos varhaiskasvatuksen tavoitteeksi määriteltäisiin velvollisuus toimia yhdessä lapsen huoltajan *ja lapsen* kanssa tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi. Lapsen osallisuutta tulisi tukea myös huolehtimalla siitä, että lapsi saa riittävästi tietoa hänelle ymmärrettävässä muodossa itseään koskevista asioista.

Esityksen mukaan varhaiskasvatusta olisi järjestettävä suomeksi, ruotsiksi ja saameksi. Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että myös varhaiskasvatuksen järjestäminen viittomakielellä säädettäisiin velvoittavaksi.

Kehittävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö sekä terveellinen ja tarpeellinen ravinto on varmistettava kaikissa varhaiskasvatusympäristöissä. Sen vuoksi myös seuranta on ulotettava järjestettyinä myös perhepäivähoitoon, huomioiden toki perhepäivähoitajan oikeus kotirauhaan.

Käsiteltävänä olevassa esitykseen ei sisälly ehdotusta subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamiseksi. Samaan aikaan tämä ehdotus on kuitenkin käsiteltävänä erillisenä esitysluonnoksena. Lapsiasiavaltuutettu on ilmaissut tähän kielteisen kantansa. Lapsiasiavaltuutettu pitäisi tärkeänä, että päivähoito-oikeuden rajoittamista käsiteltäisiin osana varhaiskasvatuslainsäädäntöä, ei erillisenä esityksenä, jos siitä edelleenkin halutaan pitää kiinni.

Lapsiasiavaltuutettu kannattaa lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista. Suunnitelma toimii hyvänä välineenä varhaiskasvatuksen henkilöstön, lapsen huoltajien ja lapsen välisessä keskustelussa sekä varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Varhaiskasvatussuunnitelma on tehtävä yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön, lapsen huoltajien ja lapsen kanssa.

12 Tasa-arvovaltuutettu

Opetus- ja kulttuuriministeri on pyytänyt tasa-arvovaltuutetulta lausuntoa varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän esityksistä. Tasa-arvovaltuutettu ilmoittaa, ettei valtuutettu anna lausuntoa varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän esityksistä.

13 Vähemmistövaltuutettu

4 § Kunnan yleinen järjestämisvelvollisuus, 15 § Kielelliset oikeudet

Vähemmistövaltuutettu pitää erittäin tärkeänä, että kunnan velvollisuudesta järjestää varhaiskasvatusta saamen kielellä säädettäisiin myös tulevaisuudessa yksiselitteisesti laissa. Kuten työryhmä on esityksessään todennut, lähtökohtana on kunnassa esiintyvä tarve. Edelleen, kuten esityksessä on todettu, oikeus saada varhaiskasvatusta saameksi, tulee näkemyksemme mukaan olla laaja.

Vähemmistövaltuutettu pitää tärkeänä, että oikeus saada saamenkielistä varhaiskasvatusta olisi nykyistä vastaavasti riippumaton siitä, missä päin Suomea lapsi asuu ja missä kyseinen, varhaiskasvatuksen järjestämisestä vastaava kunta sijaitsee. Näkemyksemme mukaan olennaista on nimenomaan se, että lapsen kielelliset ja kulttuuriset oikeudet otettaisiin huomioon varhaiskasvatuspaikkaa haettaessa ja että näistä oikeuksista sekä huoltajien toiveista keskusteltaisiin pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys lapsen varhaiskasvatukseen liittyvistä kysymyksistä. Kuten eduskunnan oikeusasiamies on ratkaisussaan (Dnro 410/4/12, 18.12.2013) todennut, väestörekisteriin tehtyä merkintää lapsen äidinkielestä ei voida yksinään pitää ratkaisevana, kun pohditaan lapsen oikeutta saamenkieliseen varhaiskasvatukseen.

Keskeisenä seikkana saamenkieliseen päivähoitoon liittyen todettakoon, että kuntien tulisi kiinnittää huomiota saamenkielisen henkilökunnan tosiasialliseen saatavuuteen.

14 Tietosuojavaltuutettu

Lakiehdotus sisältää lasten arkaluonteisten ja salassa pidettävien henkilötietojen käsittelyä varhaiskasvatuksessa. Pidän sen vuoksi tärkeänä, että jatkovalmistelussa henkilötietojen käsittelyä varhaiskasvatuspalveluissa arvioidaan tarkemmin kattavan ja täsmällisen sääntelyn varmistamiseksi. Varhaiskasvatuspalveluja voidaan järjestää kunnissa eri tavoin. On tärkeää, että rekisterinpitäjyys ei jää lakiehdotuksen perusteella epäselväksi, koska rekisterinpitäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä. Lasten henkilötietoja käsitellään varhaiskasvatukselle laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Kerättävät tiedot talletetaan eri henkilörekistereihin käyttötarkoituksen perusteella. Työntekijöillä voi olla pääsy vain sellaisiin henkilötietoihin, joita he tarvitsevat työtehtävissään. Tiedot tulee suojata ulkopuolisilta ja tietojen käsittelyä tulee valvoa. Tietoturva-vaatimukset korostuvat, kun käsitellään salassa pidettäviä ja arkaluonteisia tietoja. Henkilötietojen käsittelyn suunnittelu on keskeistä yhdenmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseksi varhaiskasvatuksessa. Lainsäädäntö on myös tietojärjestelmien suunnittelun perusta.

Ehdotuksessa mainitaan varhaiskasvatuksen monialainen yhteistyö, mutta siinä ei ole käsitelty tarkemmin varhaiskasvatuksen suhdetta erilaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin ja opetustoimen eri palveluihin, mitä pidän puutteena. Myös uusi oppilas- ja opiskeluhoitolaki tulee tarjoamaan palveluita esiopetukseen osallistuville. Yhteistyöhön liittyy salassa pidettävien tietojen luovutusta, joka on yksi henkilötietojen käsittelyn muoto. Lakiehdotus sisältää salassa pidettävien tietojen luovutusta ja tiedonsaantioikeuksia koskevia säännöksiä. Mielestäni on aiheellista vielä arvioida, missä tilanteissa lasten salassa pidettäviä tietoja on perusteltua luovuttaa monialaisessa yhteistyössä silloin, jos huoltajat eivät ole antaneet siihen suostumustaan. Koska lapsen huoltajat päättävät, hakevatko he lapselleen

varhaiskasvatuspalveluita, suostumukseen perustuva henkilötietojen luovuttaminen vaikuttaisi pääsäännöltä.

15 Saamelaiskäräjät

- Varhaiskasvatuslain valmistelussa saamenkielisen varhaiskasvatuksen lähtökohtana tulee olla saamelaisten perustuslaillinen oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin.
- 3 §:n 1 momentti muutetaan vastaamaan Suomen perustuslakia ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimusta seuraavasti: ”Varhaiskasvatusta suunniteltaessa ja järjestettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu sekä lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen.”
- Varhaiskasvatuslaissa tulee turvata saamelaislapsen oikeus omaan kulttuuriperintöönsä. Saamenkielisen varhaiskasvatuksen tavoitteissa huomioidaan saamelainen perinteinen tieto.
- Saamelaiskäräjät edellyttää, että 15 §:ään lisätään perustuslain mukaisesti myös kulttuuriset oikeudet. Saamelaiskäräjät esittää, että 15 §:ään lisätään momentti: Saamenkieltä äidinkielenään puhuvilla lapsilla on oikeus saamenkieliseen ja -kulttuurinmukaiseen varhaiskasvatukseen.
- Saamenkielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen on siten tärkeää nähdä osana saamelaisten ihmisoikeuksia ja alkuperäiskansa-aseman suojaa.
- Saamelaiskäräjät toteaa, että äidinkieleltään suomenkielisten lasten sijoittaminen saamenkieliseen päivähoitoon rikkoo äidinkielisten saamelaislasten perus- ja ihmisoikeuksia.
- Saamelaiskäräjät esittää 16 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin lisättäväksi: Saamelaisen lapsen tuen tarve voi ilmetä kielen ja kulttuurin oppimisen osa-alueella.
- Saamenkielisen varhaiskasvatuksen osalta Opetushallituksen olisi valmistettava varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa.
- Saamenkielisen varhaiskasvatuksen osalta paikallinen varhaiskasvatussuunnitelman olisi valmistettava yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa.
- Muutoksenhakusäännöksiä laadittaessa tulee erikseen säätää lasten huoltajille mahdollisuus hakea muutosta kielellisten oikeuksien toteutumista koskien. Varhaiskasvatuksessa on kuitenkin viime kädessä kysymys lapsen oikeudesta saada palvelua äidinkielellä.
- Lakia koskevassa hallituksen esityksessä tulee erikseen kuvata saamelaisten asema alkuperäiskansana, perustuslaissa turvatut oikeudet sekä Suomea sitovat kansainväliset sopimukset.
- Uudistuksen vaikutukset saamelaisten kielellisiin ja kulttuurisiin oikeuksiin tulee selvittää.
- Saamelaiskäräjät pitää välttämättömänä, että varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamisesta pidetään saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut.

16 Tasa-arvoasian neuvottelukunta TANE

On hienoa, että varhaiskasvatuslainsäädännön kehittämistä pohtinut työryhmä on kirjannut lain tavoitteisiin sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan (TANE) mukaan sukupuolten tasa-arvon edistäminen olisi kuitenkin lain yleisen tavoitteen lisäksi valtavirtaistettava lain muihinkin pykäliin.

TANE kannattaa työryhmän tavoin, että subjektiivinen päivähoito-oikeus säilytetään ennallaan. Joustavat ja kaikille saatavilla olevat päivähoitopalvelut ovat avainasemassa työn ja perheen yhteensovittamisessa. Naiset käyttävät edelleen valtaosan perhevapaista. Naiset ovatkin 25 - 40-vuoden iässä hieman miehiä

vähemmän töissä perhevapaiden takia. Päiväkotipalveluiden kehittäminen niiden rajaamisen sijasta on siis tärkeää erityisesti pienten lasten äitien työllisyysasteen korottamisessa.

TANE:n mukaan lainsäädäntöön on kirjattava sukupuolitietoisien varhaiskasvatusympäristön rakentaminen. Sukupuolitietoisien varhaiskasvatusympäristön rakentamista tuetaan parhaiten sisällyttämällä varhaiskasvattajien perusopintoihin ja täydennyskoulutukseen tasa-arvo- ja sukupuolitietoisia opintojaksoja.

TANE kannattaa varhaiskasvatuksen saattamista toiminnallisen tasa-arvosuunnittelun piiriin. Toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu tukee myös varhaiskasvatuslain tavoitetta vahvistaa lapsen mielipiteen ja toivomusten huomioimista varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioidessa.

TANE:n mukaan on kehitettävä teoreettisia välineitä ja kasvatuskäytäntöjä, jotka mahdollistavat moninaisuuden kunnioittamisen. Jotta teoreettiset välineet ja kasvatuskäytännöt kehittyisivät, tarvitaan lisää tutkimusta ja kehittämistoimintaa. Sillä, että koulutetaan kasvattajia kiinnittämään huomiota sukupuoleen, voi olla merkittävä vaikutus myös uuden tasa-arvoisemman pedagogiikan kehittämisessä.

17 Valtakunnallinen vammaisneuvosto VANE

Valtakunnallinen vammaisneuvosto pitää lakiluonnosta ja sen tavoitteita onnistuneena. Moniammatillinen yhteistyö ja varhainen tuki ovat kannatettavia painotuksia. Varhaiskasvatussuunnitelman entistä suurempi rooli ja vanhempien ja lapsen osallistaminen sen tekemiseen ovat myös tärkeitä asioita. Lapsen edun ja osallisuuden korostaminen on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukainen.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto korostaa vammaisten lasten oikeutta osallistua yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa varhaiskasvatukseen YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti. Vammaisten lasten tarkoituksenmukaisen varhaiskasvatuksen järjestäminen edellyttää usein moniammatillista yhteistyötä. Valtakunnallinen vammaisneuvosto kannattaa ehdotettua kolmiportaista tuen mallia ja katsoo mallin hyvin toteutettuna mahdollistavan lapsen yksilöllisten ja muuttuvienkin tuen tarpeiden huomioinnin. Myös tehostettu ja erityinen tuki on järjestettävä ensisijaisesti muun varhaiskasvatuksen yhteydessä.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto kannattaa esitettyä ryhmäkoon tarkempaa rajausta, mutta pitää tärkeänä, että riittävästi asianmukaisia tiloja pystytään järjestämään. Kelpoisuusvaatimuksia tiukennettaessa on samalla tärkeää varmistaa, että näihin työtehtäviin riittää jatkossa sopivan koulutuksen saaneita henkilöitä. Valtakunnallinen vammaisneuvosto pitää tärkeänä, että päivähoiton laajuus tulee aina voida määritellä lapsen kehityksen, tuen tarpeen ja perheen olosuhteiden perusteella.

Kaikille lapsille tulee turvata varhaiskasvatus heidän omalla äidinkielellään, myös viittomakielellä ja vaihtoehtoisia kommunikointimenetelmiä käyttäen. Varhaiskasvatuksen tilojen tulee olla esteettömiä ja saavutettavia, jotta yhdenvertainen osallistuminen varhaiskasvatukseen voidaan turvata.

Ryhmäkoosta ja henkilöstömäärästä on tarpeen säätää esitettyä tarkemmin tilanteissa, joissa ryhmässä on tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevia lapsia niin päiväkodeissa kuin perhepäivähoidossakin, jotta riittävä tuki varmasti tulee turvatuksi lapselle.

18 Keskustan eduskuntaryhmä

Keskusta pitää tärkeänä, että perheille turvataan aito valinnanmahdollisuus lapsen hoitojärjestelyihin liittyvissä ratkaisuissa.

- Päivähoitojärjestelmää kehitetään joustavaksi, lapsen, perheiden ja työelämän tarpeet huomioiden.
- Keskusta vastustaa kotihoidon tuen kiintiöimistä.
- Perheiden eheä ja laadukas palvelukokonaisuus varmistetaan yhdenvertaisesti koko maassa.
- Päivähoito ja varhaiskasvatus säilyvät jatkossakin laadukkaana kuntapalveluna.
- Erilaiset hoitomuodot päiväkodista ryhmäperhepäivähoitoon ja perhepäivähoitoon ovat jatkossakin mahdollisia.
- Perhepäivähoitajien ammatillinen pätevyys on varmistettava, työhyvinvointiin panostettava ja lapsiluvusta riippumaton palkka sekä sosiaaliturvan saaminen turvattava.
- Kotona tapahtuvaa hoitotyötä tuetaan monipuolisten, avointen varhaiskasvatuspalvelujen avulla koko Suomessa.
- Vanhemmille tarjotaan riittävästi tukea ja neuvontaa kotikasvatukseen.
- Lapsiperheille tarjotaan kotipalvelua päivähoiton ja neuvolan kautta.
- Kaikissa Suomen kunnissa kehitetään avoimia varhaiskasvatuspalveluja siten, että lapsen hoitomuodosta riippumatta jokaisella lapsella on mahdollisuus varhaiskasvatuksen palveluihin pätevän ammattihenkilöstön toteuttamana jokaisena arkipäivänä.
- Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat maksuttomia.
- Varhaiskasvatuksen tavoitteena on luoda perusta koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiseksi.

Keskustan mielestä varhaiskasvatuslain valmistelussa on laadittava pitkän aikavälin linjasuunnitelma ja määriteltävä visio varhaiskasvatuksen asemasta ja suunnasta. Lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja päämääränä laadukas ja joustava päivähoito. Varhaiskasvatuksen käsite on määriteltävä selkeästi uudessa laissa. Uuden lain osalta on huomioitava seuraavat asiat:

- Huolehditaan henkilöstön riittävydestä, osaamisesta, jaksamisesta sekä varhaiskasvatuksen houkuttelevuudesta koulutusalan.
- Varhaiskasvatuspalvelut määritellään lainsäädännössä selkeästi lähipalveluiksi.
- Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä.
- Ruokailu ja ruokakasvatus ovat osa lapsen varhaiskasvatusta.
- Päiväkodin johtamiseen, henkilöstön osaamisen hyödyntämiseen ja kunkin osaamista vastaavien tehtävien tekemiseen sekä päivän toiminnan organisointiin kiinnitetään huomiota.
- Alueiden välinen tasa-arvon toteutuu varhaiskasvatuksessa.
- Kodin ja päivähoiton yhteistyötä vahvistetaan sekä yhteyttä lastensuojeluun tehostetaan. Tiedonkulun esteet poistetaan.
- Varhaiskasvatus ja päivähoito säilyvät jatkossakin pääosin maksullisena palveluna.
- Vähävaraisille perheille varmistetaan yhteiskunnan tuki hoitojärjestelyihin ja nollamaksuluokka vähävaraisille säilytetään. Päivähoiton ylintä maksuluokkaa on mahdollista korottaa.
- Varhaiskasvatuksen laadun seuranta, uudistusten ja resurssien kohdentamisen vaikutuksia ja niiden mittareita kehitetään ja tämä kirjataan lakiin.
- Kolmannen sektorin toimijoiden ja päiväkotien yhteistyötä lisätään.
- Julkisia varhaiskasvatuspalveluita voidaan täydentää jatkossakin yksityisen sektorin palveluilla.
- Lainsäädäntöprosessissa tehdään lapsivaikutusten arviointi.
- Ammattikasvattajien riittävä pedagoginen osaaminen varmistetaan joka tason koulutuksessa.
- Ammattikasvattajien kelpoisuusvaatimuksia ei heikennetä.
- Lastentarhanopettajien koulutusmääriä lisätään siten, että painopistettä siirretään AMK-pohjaisesta sosionomien kouluttamisesta enemmän yliopistolliseen, vähintään kandidaattitason lastentarhanopettajakoulutukseen.

- Yliopistollisen tai ammattikorkeakoulutuksen käyneitä kasvatusalan ammattilaisia ei aseteta vastakkain. Molemmille on paikkansa päiväkodissa.
- Lastentarhanopettajan pedagoginen vastuu kirjataan lakiin.
- Päiväkodinjohtajien osaamista nostetaan ja säännöllisestä täydennyskoulutuksesta huolehditaan.
- Henkilöstön näkökulmasta on tärkeää varmistaa lähiesimiehen tuki arjen työssä. Lakiin kirjattava selkeästi, että jokaisessa päiväkodissa on johtaja, joka vastaa yksikkönsä toiminnasta.
- Henkilöstöä on riittävästi lasten määrään ja tarpeisiin nähden koko päiväkotipäivän ajan. Henkilöstömitoitukset säilytetään nykyisellään.
- Erityistä tukea tarvitseville lapsille turvataan riittävät tukitoimet.

19 Kokoomuksen eduskuntaryhmä

Yhteenvedona lausunnon keskeisestä sisällöstä Kokoomuksen eduskuntaryhmä toteaa, että:

- varhaiskasvatustalouden uudistaminen on erittäin tervetullut uudistus, jonka toteuttaminen on ollut Kokoomuksen pitkäaikainen tavoite. Laadukas varhaiskasvatus on keskeinen osa lapsen kasvamista ja kehittymistä, missä pedagogiikan merkitys korostuu. Korkeasti koulutettu ammattihenkilöstö ja mahdollisuudet pedagogisen toiminnan kehittämiseen ovat varhaiskasvatuksen kulmakiviä.
- varhaiskasvatustalouden uudistamisen yhteydessä varhaiskasvatus ja päivähoito on määriteltävä selkeästi toisistaan erillään. Kokoomuksen eduskuntaryhmä toteaa varhaiskasvatuksen olevan tavoitteellista ja suunnitelmallista kasvatuksellista toimintaa, joka toteutuu hoidon, opetuksen ja kasvatuksen muodostamana kokonaisuutena.
- sekä yksityisen että julkisen sektorin varhaiskasvatuspalveluiden tuottajien yhdenvertainen asema palveluiden tuottajina on turvattava. Perheiden on pystyttävä valitsemaan itselleen sopiva palvelumuoto ja palveluntuottaja omien tarpeiden mukaisesti.
- hallituksen jo tekemät päätökset rakennepoliittisessa ohjelmasta on otettava huomioon varhaiskasvatustalouden uudistamisen yhteydessä.
- esitys varhaiskasvatustalouden uudistamiseksi ei ole linjassa hallituksen aikaisempien päätösten kanssa henkilöstön kelpoisuusvaatimusten uudistamisen osalta eivätkä uudet henkilöstön kelpoisuusvaatimuksiin esitetyt tiukennukset ole lain uudistamisen yhteydessä ole hyväksyttävissä, koska uudistuksen tuomia kustannusvaikutuksia ei ole selvitetty riittävällä tarkkuudella.
- varhaiskasvatustalouden uudistamisella ei tule lisätä kunnille velvoitteita ja tehtäviä eikä tiukentaa varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisen ehtoja. Kokoomuksen eduskuntaryhmä painottaa, että velvoitteiden tiukentamisen sijasta tulisi mahdollistaa paremmin paikallisten ratkaisujen tekemiset palveluiden järjestämiseksi perheiden tarpeet huomioivalla tavalla.
- lähtökohtana tulee olla, että varhaiskasvatustalouden uudistus toteutetaan kustannusneutraalisti, eikä kunnille synny lain uudistamisesta lisäkustannuksia.

20 Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä

Kristillisdemokraattinen eduskunta pitää varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamista välttämättömänä. Lakia uudistettaessa on huomioon otettava hallituksen rakennepoliittiset päätökset, jotka vaikuttavat varhaiskasvatuspalvelujen järjestämiseen. Uudistus tulee toteuttaa lapsen etu edelle asettaen. Seurakuntien ja päiväkotien yhteistyötä tulee tukea ja sen jatkuminen varmistaa. Kristillinen kulttuuriperintö tulee kirjata varhaiskasvatuksen arvoperustaksi keskinäisen kunnioituksen ja lähimmäisyyden edistämiseksi. Lastentarhanopettajien koulutuspaikkoja tulee lisätä ja pätevän työvoiman saatavuus varmistaa. Enimmäisryhmäkoosta on tarpeen säätää lailla, ja erityistä tukea tarvitsevien lasten

tukipalveluista on huolehdittava myös integrointitilanteissa. Päivähoitomaksujen maksukertymää tulee kasvattaa oikeudenmukaisuus huomioiden käyttöperustaiseen veloitukseen siirtymällä. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä edellyttää, että laista tehdään ennen hallituksen esityksen eduskuntaan tuomista yleinen vaikutusarvio sekä kustannusvaikutusarvio, jossa huomioidaan sekä kuntien, valtion että perheiden näkökulmat.

21 Perussuomalaisten eduskuntaryhmä

Perussuomalaisten eduskuntaryhmä pyytää kiinnittämään huomiota seuraaviin asioihin:

- Lain tarkoituksen toteutuminen on varmistettava. Päivähoitolain muuttaminen varhaiskasvatuslaiksi ja tehtävien siirtäminen sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön eivät saa jäädä vain teknisiksi toimenpiteiksi, vaan niiden on johdettava laadullisiin muutoksiin.
- Laissa on määriteltävä mitä varhaiskasvatuksella ja päivähoidolla tarkoitetaan sekä määriteltävä selkeämmin niiden tavoitteet ja sisällöt. Varhaiskasvatuksen merkitys muun muassa koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi, syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä oppimisen tukemisessa on tunnistettava paremmin. Esimerkiksi musiikki, kuvallinen ilmaisu ja liikunta eivät saa jäädä vain niiden lasten oikeudeksi, joiden vanhemmat kuljettavat lasta harrastuksiin.
- Lain tulee turvata riittävä ja ammattitaitoinen henkilökunta varhaiskasvatuksen ja päivähoiton toteuttamiseen. Henkilöstön mitoitus ja henkilökunnan koulutustaso tulee määritellä varhaiskasvatuksen ja päivähoiton tavoitteiden toteutumista silmällä. Ryhmäkokojen tulee olla riittävän pienet lasten hyvinvoinnin ja henkilökunnan jaksamisen turvaamiseksi. Työryhmän tehtävänä oli arvioida esitysten taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset.
- Arvioinnin tulokset eivät esiinny raportissa riittävässä laajuudessa. Lain vaikutukset on arvioitava myös lasten näkökulmasta, myös niiden, jotka tarvitsevat erityistä tukea vamman, sairauden tai muiden haasteiden vuoksi.

22 Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä

SDP:n eduskuntaryhmän mielestä varhaiskasvatusta on kehitettävä jokaisen lapsen tasavertaisena oikeutena, jossa palvelun saatavuudella ja laadulla on suuri merkitys.

SDP:n eduskuntaryhmä haluaa kiinnittää erityishuomiota varhaiskasvatuksen laatuun, ryhmäkokojen pienenä pitämiseen, henkilökunnan pedagogiseen osaamiseen, erityistä tukea tarvitsevien lasten sekä monikulttuurisuuden ja sukupuolisensitiivisyyden huomioimiseen. Eduskuntaryhmän mielestä tulevaisuuden varhaiskasvatuksen tulee olla myös maksutonta.

23 Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän näkee varhaiskasvatuksen kaikkien lasten oikeutena. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä yhtyy täten työryhmän näkemykseen olla esittämättä subjektiivisen päivähoiton rajaamista. Kaikilla perheillä tulee olla mahdollisuus valita omaan arkeensa ja lastensa tarpeisiin parhaiten istuva hoitomuoto.

Laissa tulisi eritellä varhaiskasvatus, perhepäivähoito ja vuorohoito. Nämä kolme hoitomuotoa eroavat huomattavasti toisistaan ja tarvitsevat omat määritelmät ja suhdeluvut. Varhaiskasvatusotetta tulisi vahvistaa kaikessa organisoidussa alle kouluikäisten hoidossa, sekä kotihoidon yhteyteen tulisi säätää varhaiskasvatusvelvoite.

Eri päivähoidon muotojen järjestäjien yhteistyötä tulisi vahvistaa ja eripituista päivää tekevät lapset voisivat toimia ainakin osittain samoissa päivähoidon ryhmissä. Erityisesti tulee huolehtia siitä, ettei lapsia ryhdytä erottelemaan päivähoidossa ryhmiin, jotka profiloituvat hoidontarpeen mukaan.

Päiväkotien ryhmäkokoja ei saa ylittää. Raportissa mainittujen suhdelukujen lisäksi tulisi säätää erilliset suhdeluvut ryhmille, joissa on useita tehostetun tai erityisen tuen lapsia. Lapsen ryhmää ei tulisi vaihtaa kesken vuotta, ellei lapsi tai vanhemmat näin itse toivo.

Tuntilaskutuksen on perustuttava toteutuneita hoitotunteja kirjaavaan laskutusjärjestelmään.

Liian varhaisen ennakkoinnin velvoite pakottaa perheet varaamaan kaiken varalta enemmän hoitoa kuin he tosiasiallisesti tarvitsevat. Varausaikojen lyhentäminen voisi olla paitsi perheystävällistä, myös kustannustehokasta.

Varhaiskasvatuksen tavoitteisiin tulisi lisätä koulutuksellinen tasa-arvo ja kestävä kehitys.

Jokaisen varhaiskasvatusta järjestävän tahon tulisi laatia toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma tasa-arvoisen kasvatuksen, hoidon ja opettamisen takaamiseksi ja yksikön varhaiskasvatuksen henkilöstöllä tulisi olla riittävä tietämys aiheesta.

Esiopetuksesta vastaavien opettajien koulutusvaatimukset on säilytettävä nykyisellään. Lastenhoitajien kelpoisuusvaatimusten tiukentamista on harkittava uudelleen. Perhepäivähoitajille tulisi luoda ammatillinen väylä lastenhoitajan tehtäviin täydennyskoulutuksen kautta.

24 Vihreä eduskuntaryhmä

Vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että varhaiskasvatuslain uudistaminen on tärkeää. Työryhmä on ristiriidoistaan huolimatta onnistunut laatimaan hyvän pohjan lakiuudistukselle. Lopullinen lakiesitys tulisi valmistella pikaisesti, jotta hallitusohjelman kirjaus varhaiskasvatuslain uudistamisesta toteutuisi.

On tärkeää, että laissa säädetään selkeästi varhaiskasvatuksen tavoitteista, lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä huoltajien oikeudesta saada lapselle varhaiskasvatustalveta.

Vihreä eduskuntaryhmä kannattaa varhaiskasvatuksen suunnittelun ja ohjauksen nykyistä parempaa koordinoitua. Kelpoisuusvaatimusten osalta esitys on hyvä kompromissi, joskin perhepäivähoitajien kelpoisuusvaatimusten osalta on syytä vielä tutkia tiukennusten vaikutukset perhepäivähoidon määrään.

Ryhmäkokojen nykyistä täsmällisempi määrittely erityisesti poikkeustilanteiden osalta on perusteltu uudistus. Ryhmäperhepäivähoitoryhmän rajaaminen kahdeksaan lapseen on varsin suuri muutos nykytilanteeseen ja siksi rajausta vaatii pitkän siirtymäajan.

Varhaiskasvatuslain uudistamisessa tulee ottaa huomioon tarkastusvaliokunnan nuorten syrjäytymistä koskevan raportin suositukset.

Varhaiskasvatuslain tulee tukea tasa-arvon toteutumista päiväkodeissa ja ottaa huomioon maahanmuuttajataustaisten lasten määrän kasvaminen.

Haasteita uudistukselle luovat julkisen talouden tila ja hallituksen tekemät linjaukset kuntien tehtävien vähentämisestä. Lopullisen lakiesityksen taloudelliset vaikutukset tulee vielä selvittää ja arvioida uudistuksen vaikutuksia kuntien toimintaan suhteessa hallituksen rakenne- ja kehyspäätöksiin.

25 Alajärven kaupunki

Kunnan yleistä järjestämisvelvollisuutta koskevassa kohdassa (luku 2, 4§) otetaan kantaa varhaiskasvatuksen järjestämipaikkojen sijaintiin suhteessa asutukseen. Pykälästä jää mielikuva, että varhaiskasvatusta on aina tarjottava lähimmästä yksiköstä. Tämä ei nykyisellä toimintamallilla ole mahdollista.

2 luvun 8§ mukaan toiminnan järjestäjän on seurattava varhaiskasvatusympäristön kehittävyttä, terveellisyyttä ja turvallisuutta päiväkodeissa ja muussa kuin kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa kolmen vuoden välein. Seurannan tapaa ja laajuutta ei kuitenkaan ole tarkemmin määritelty.

Lapsen kehityksen ja oppimisen tukea (luku 3, 16§-18§) koskevan esityksen mukanaan tuomasta yhtenäisestä termistöstä voi olla hyötyä esimerkiksi päivähoidosta perusopetukseen siirryttäessä ja monialaista yhteistyötä tehtäessä. Toimintatavan käyttöönotto, henkilökunnan perehdyttäminen ja lasten vanhempien tiedottaminen vie kuitenkin aikaa ja vaatii kunnalta resursointia joka luo osaltaan lisää kustannuksia.

Henkilöstön tehtäviä ja kelpoisuusvaatimuksia käsittelevään esitykseen tulisi lisätä myös henkilöstön keskeiset vastualueet, esim. varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen vastuu toiminnasta ja sen suunnittelusta, sekä varhaiskasvatuksen ammatillisten johtotehtävien osalle pedagoginen johtajuus.

Uudistamistyöryhmän esitys ei sisältänyt rajoituksia subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen. Oikeutta tulisi rajoittaa niiden lasten osalta, joiden vanhempi on kotona. Kokopäivähoitoa tarjottaisiin vain lapsen edun niin vaatiessa.

Mikäli päiväkodin henkilöstön mitoitus koskevan pykälän (luku 7, 35§) lapsiryhmän kokoa rajoittava kolmas momentti tulee voimaan, merkitsee se monelle varhaiskasvatusta järjestävälle taholle mittavia järjestelyjä ja investointeja uusien toimitilojen muodossa.

Perhepäivähoitajien viides osa-aikainen paikka tulisi olla mahdollista täyttää esi- tai perusopetusikäisen lapsen sijasta varhaiskasvatuskäisellä lapsella (luku 7,38§).

Mikäli mahdollisuus kolmen hoitajan perhepäivähoitoryhmään poistuu ja kunnassa on useampi kolmen hoitajan perhepäivähoitoryhmä, tarkoittaa lain voimaantulo välittömästi uusien tilojen hankintaa ja ylläpitoa (luku 7,38§).

26 Heinolan kaupunki

Heinolan kaupungin varhaiskasvatuspalveluissa johtotiimin jäsenet ovat arvioineet mahdollisen uuden varhaiskasvatuslain muutoksia työryhmän esityksen pohjalta. Kokonaisuudessaan lakia täällä kunnallisella puolella on odotettu pitkään ja hartaasti. Koska lakimuutokset ovat olleet hitaita, nykyisestä lakiesityksestä asiat ovat jo monilta osin käytössä arjen sovelluksina niin meidän kuin joidenkin muiden kuntien osalta. Kovin radikaaleja muutoksia esitys ei tuo tullessaan. Varsinkin keskiverto kunnan kokoisena kaupunkina, Heinolan on suhteellisen joustavaa huomioida tulevia muutoksia. Tilanne kuitenkin saattaa olla kovin erilainen isoissa ja kovin pienissä kunnissa.

Seuraavia asioista pidetään erityisen hyvinä uudistuksina:

- nimikeuudistukset, pätevyysvaatimusten tarkennukset
- osallisuutta ja kumppanuuden vahvistamista
- kolmiportaisen tuen mallia

- monet uudistukset tuovat yhtenevyyttä perusopetuksen säädösten kanssa
- varhaiskasvatuksen velvoite arvioinnin toteuttamisesta on oikein hyvä. Perusopetuksen puolella on käytössä valtakunnalliset laatuksiteerit, varhaiskasvatuspalvelut kaipaavat valtakunnallisesti vastaavia. Toinen haaste onkin miten laatutyö käynnistetään valtakunnallisesti ja kunnallisesti, olisiko syytä pohtia hankerahoitusmahdollisuuksia?

Erityisen huonoina uudistuksina:

- varhaiskasvatuksen järjestämispaikkojen tulisi olla siten, että asutusalueiden ja varhaiskasvatuspaikkojen väliset matkat olisivat mahdollisimman lyhyitä. Mitä tämä käytännössä tarkoittaa? Jatkossa pienet yksiköt ovat taloudellisesti mahdottomia ja on pakko keskittää palveluita isompiin yksiköihin, miten tämä uudistus tukee sitten kuntien tuottavuuspaineita?
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelma velvoittavaksi? erikoinen toisaalta, koska lähes 100 % prosenttisesti ne tehdään jo nyt. Perusopetuksen puolella tuollaiset asiakirjat eivät ole velvoittavia ja miksi ne pitäisi olla varhaiskasvatuksessa velvoittavia?

Toisaalta näitä asioita jäimme kaipaamaan ja/ tai jäimme pohtimaan.

- vuorohoidon osuutta varhaiskasvatukseen liitettäväksi ja sen selkeää rajaamista ja linjaamista
- perhekeskustoiminnat huomioiminen ja linjauksia ennaltaehkäisevään työhön varhaiskasvatuspalveluissa
- avointen varhaiskasvatuspalveluiden säädöstä, ei vain leikkitoimintana, vaan huomattavasti monipuolisena toimintana
- ryhmä rakenteen vahvistamista kasvattamalla opettajien suhdetta lapsiryhmissä
- sosiaaliamiehen rooli selkeyttämistä jatkossa, kuka hoitaa valvomisen ja koskettaako asiakkaan asema edelleen sosiaalihuoltolain mukaisesti ja sen valvonta sosiaaliamiehelle?
- varhaiskasvatuksen kehitys on jäänyt jalkoihin ja miten jatkossa varhaiskasvatuksen kehittäminen?
- mahdollistetaanko osaamiskeskusten osaaminen varhaiskasvatusverkostoista ? sekä THL:n rooli?
- onko opetushallituksessa riittävästi resursseja panostaa varhaiskasvatuksen kehittämiseen? hankerahoitus ?
- miten Kasteen kehittämissuunnat ja –soten uudistussuunnat pysyvät opetushallituksen tiedossa ja mukana arjessa? Nykyisin jo varhaiskasvatuspalvelut ovat kovin etäännyneet sosiaalipalveluista.
- asiakasmaksu-uudistusta, joilla hoitoaikaan suhteutetut maksut voitaisiin toteuttaa.
- osapäivähoidon muuttaminen enintään 5 h päivästä maks 25 h /viikkoa, miten käytännössä tämä uudistus toimisi kaikkien hallinnollisten asioiden kanssa? tuntien seuranta + laskutus ?
- kolmiportaisen tuen päätöksistä, tehdäänkö erikseen esiopetukseen ja varhaiskasvatuksen päivähoidon puolelle? voisiko säädös olla jotenkin joustava ja huomioida molemmat puolet esiopetuksen sekä varhaiskasvatuksen, ettei hallintopäätöksiä tarvitse tehdä päällekkäin kahteen paikkaan yhtäaikaan?

27 Helsingin kaupunki

Kaupunginhallitus pitää tärkeänä, että varhaiskasvatusta uudistetaan. Esitys uudistuvasta varhaiskasvatuksesta edistää varhaiskasvatuksen tavoitteellisuutta ja tuo valtakunnallista yhtenäisyyttä suunnittelun ja arvioinnin kautta. Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportissa ja raporttiin liittyvissä taustamateriaaleissa käsitellään laajasti varhaiskasvatusta, sen tavoitteita, kehittämistä, järjestämistä, henkilöstöä, lapsen kehityksen ja oppimisen tukemista sekä varhaiskasvatuksen suunnittelua ja arviointia. Sen sijaan raportissa on arvioitu varsin lyhyesti ja puutteellisesti säädösehdotusten taloudellisia

ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Työryhmän tuli asettamispäätöksen mukaan valmistella esitykset valtioneuvoston kehysten puitteissa mutta tehtyjen esitysten osalta tätä ei ole varmistettu. Esitykset eivät

ole valmis lakikokonaisuus, vaan valmistettava lainsäädäntö edellyttää vielä runsaasti jatkotyötä selkeine perusteluineen ja taloudellisten vaikutusten arviointineen. Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman marraskuussa toimeenpanopäätöksessä on todettu, että on pidättäytyttävä uusien, kuntien menoja lisäävien tehtävien ja velvoitteiden antamisesta ilman, että samalla esitetään vastaavan suuruisten tehtävien ja velvoitteiden karsimisesta tai uusien tehtävien ja velvoitteiden täysimääräisestä rahoittamisesta. Työryhmän raportissa ei ole edellä mainittuja esityksiä. Työryhmän esityksen lain yleisissä säännöksissä määritellään varhaiskasvatus ja sen tavoitteet onnistuneella tavalla. Se on lähipalvelu, jolloin matkat toimipaikkoihin ja niiden saavutettavuus hyvien liikenneyhteyksien avulla otetaan huomioon palveluja järjestettäessä. Varhaiskasvatus on osa monialaista yhteistyötä ja toimintaa muiden lapsiperheiden palvelujen kanssa. Lasten ja heidän huoltajiensa osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ovat tärkeitä.

Työryhmän esityksen mukaan toiminnan järjestäjä tulee seurata varhaiskasvatusympäristön kehittävyttä, terveellisyyttä ja turvallisuutta kolmen vuoden välein. Lakiesityksessä mainittu raportointi tulee olla mahdollista toiminnan säännöllisenä seurantana ilman lisäkustannuksia tai uusia, kustannuksia aiheuttavia raportointitapoja. Raportissa esitetään lakiin valtakunnallista, paikallista sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kuitenkin valtakunnallisen suunnitelman perusteet ja varhaiskasvatuksen arviointivelvoite ovat riittäviä kirjauksia lainsäädännön tasolla. Toimintaa ohjaavat paikallisen suunnittelun ja lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelun sisällölliset säännökset on selkeämpää antaa kunnille varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Työryhmän esityksessä varhaiskasvatuslaiksi tiukennetaan myös henkilökunnan mitoitusta ryhmäperhepäivähoidossa ja ryhmien kokoa päiväkodin osapäiväryhmien osalta.

28 Imatran kaupunki

Lain uudistamisen lähtökohta. Uusi laki tarvitaan. Uuden varhaiskasvatuslain peruslähtökohtana tulee olla lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen ja paikallisten olosuhteiden huomioonottaminen. Hallinnonalasiirron myötä säännökset on uudistettava.

Varhaiskasvatuksen järjestäminen, 4-8 §:t. Varhaiskasvatusympäristön kehittävyden, terveellisyyden ja turvallisuuden seuraamiseen tulee antaa yhtenäisiä ohjeistuksia.

Oikeus varhaiskasvatukseen, 11-14 §:t. Osa-aikainen varhaiskasvatus saa uuden lain mukaan kestää enintään viisi tuntia päivässä tai 25 tuntia viikossa. Osa-aikaista varhaiskasvatusta tarvitaan yhtenä hoitomuotona. Kunnille tulee antaa mahdollisuus määrittää eri toteuttamisen vaihtoehdot. Lapsen oikeus osallistua varhaiskasvatukseen samassa päiväkodissa on säilytettävä mahdollisuuksien mukaan. On hyvä, että tämä oikeus ei ole ehdoton, vaan kunnalle annetaan järjestämisvastuu. Perhepäivähoidon rajaaminen on hyvä asia.

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki, 16-18 §:t. Nyt uuden lain myötä toteutuu varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa yhtenäinen lapsen oppimisen ja kehityksen tuki; kolmiportainen tuen malli.

Menettelysäännökset, 20-21 §:t. Kunnan tarjoama palveluohjaus varhaiskasvatuspalveluista ja varhaiskasvatusta tukevista palveluista, lisää perheen osallisuutta ja valinnanmahdollisuutta. Lyhyet keskeytykset/kotihoidontuki ja päivähoitoaun hakuajan tarkka määrittely on tarpeen.

Varhaiskasvatuksen suunnitelmat, 23-25 §:t. Uuteen lakiin perustuen tulevat myös uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joita jo tarvitaan. Opetushallituksen tulee toimia asiantuntijavirastona Kunnan ja Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelman tulee olla velvoittava, mutta kunnan määriteltävissä.

Henkilöstön kelpoisuudet, 27-34 § :t. Lapsemme tarvitsevat osaavan varhaiskasvatuksen henkilökunnan, jolla on riittävästi pedagogista asiantuntemusta. Lain tulee edistää ammattilaisten koulutusta niin, että kaikilla päiväkodin aikuisilla on riittävä osaaminen erilaisten ja eri-ikäisten lasten varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen johtotehtävät edellyttävät myös riittävää johtamistaitoa; vähintään kasvatustieteen kandidaatti tai maisteri tutkintoa. Siirtymäsäädökset tulee olla selkeät.

Nimikkeet tulee selventää.

Uusi laki luo puitteet varhaiskasvatuksen arvioinnille, 26 §. Varhaiskasvatuksen arviointiin tulee antaa tarkempia säännöksiä arvioinnista ja sen kehittämisestä.

Lapsiryhmän koko, 35 §. Uusi lakiluonnos asettaa päiväkodeissa lasten ryhmäkoolle selkeän ohjauksen. Vuorohoidosta tässä kohtaa laissa ei puhuta mitään; vuorohoidonkin tulee olla selkeästi laissa ilmaistua/rajattua.

Päiväkodin mitoituksesta poikkeaminen, 36 §. Uudessa laissa on veloitettu poikkeustilanteissa nopeaan sijaisten hankintaan. Sijaisten saaminen, ainakin pätevien, on haasteellista ja joskus jopa mahdotonta. Toivotaan, että tämä lain kohta jättää kunnille järjestelmisaikaa ja soveltamismahdollisuuksia.

29 Jyväskylän kaupunki

Jyväskylän kaupunki pitää tärkeänä sitä, että varhaiskasvatuksen järjestämisessä paikallisille edellytyksille ja toimintatavoille annetaan myös lakitasolla mahdollisuus eikä lailla rajoiteta liikaa kuntien mahdollisuuksia ja vapautta järjestää varhaiskasvatuspalvelut kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti paikalliset olosuhteet huomioiden. Lakiin ei tarvitse sisältyä mainintoja esim. mahdollisimman lyhyistä matkoista tai saamenkielisistä varhaiskasvatuspalveluista kaikissa Suomen kunnissa.

Varhaiskasvatuslakiin tulisi selkeämmin sisältyä maininnat ja pykälät yksityisiin varhaiskasvatuspalveluihin, ml. palveluseteleihin liittyen.

Jokaisella lapsella tulee olla oikeus varhaiskasvatukseen neljä tuntia päivässä samoin kuin esiopetukseen. On tärkeää, että kysymys on nimenomaan päivittäisestä lyhyemmästä hoitoajasta ja siihen osallistumisesta säännöllisesti. Ajatus siitä, että rajaus koskisi vain joitakin perheitä ja lapsia, ei ole oikein eikä tasa-arvoista.

Kirjaus varhaiskasvatussuunnitelmasta koko varhaiskasvatusta koskevaksi normiksi on oltava laissa samoin kuin lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen.

Ryhmät ja ryhmäkoot päiväkodeissa tulee jatkossakin voida muodostaa joustavasti päiväkotien sisällä toiminnan- ja lapsen tarpeista lähtien. Ryhmäkokojen täsmällinen määrittely tekee toiminnasta joustamatonta. Nykyinen lasten ja aikuisten välinen suhdeluku on hyvä ja sen tulee säilyä laissa ennallaan.

3-5 -vuotiaiden lasten osapäivä -mitoitusta ei missään tapauksessa tule muuttaa pienemmäksi. Pelkän suhdelukumitoituksen tulee riittää, koska kunnissa on osaamista ja asiantuntemusta päiväkotien ja ryhmien toiminnan tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi.

Perhepäivähoitoryhmässä viidennen osa-aikaisen lapsen tulee voida olla muukin kuin esiopetus -ikäinen lapsi. Tällä olisi vaikutusta perhepäivähoidon säilymiseen varhaiskasvatuksen yhtenä hoitomuotona.

Nykyinen tilastointi luokituksineen ei vastaa tarpeitamme, koska esim. osa-aikaisen- ja kokopäiväisen varhaiskasvatuspalvelun erottelu on hoitoaikaperusteisen maksun vuoksi vaikeaa. Myöskään päivähoidon

palveluseteliä saavat lapset eivät sisälly Tilastokeskuksen yksityisen päivähoidon lukuihin. Tilastointia luokitukseensa ja sisältöineen tulee päivittää tämän hetkisen toiminnan mukaiseksi.

Uutta maksulakia varhaiskasvatuksen maksujen osalta odotetaan, koska se olisi sekä varhaiskasvatuspalveluja järjestävien kuntien, yksityisten palveluntuottajien sekä varhaiskasvatuspalvelujen asiakkaiden etu.

30 Järvenpään kaupunki

Myönteistä:

3§ Varhaiskasvatuksen tavoitteissa on huomioitu kattavasti hoidon, kasvatuksen ja oppimisen kokonaisuus.

10 § Monialainen toiminnallinen lasten ja lapsiperheiden palvelukokonaisuus ja yhteistyö toteutuu parhaiten organisoimalla kaikki lasten ja perheiden palvelut samalle hallinnonalalle esim. Lasten ja nuorten palvelualueeksi, johon kuuluisivat varhaiskasvatus, perusopetus, pienten lasten palvelut ja perhesosiaalityö.

16-17 § Lapsen kehityksen ja oppimisen tuen kolmiportaisuudesta säätäminen kuten perusopetuslaissa yhdenmukaistaa tukimenetelmät ja turvaa lapsen tuen tarpeen jatkumon siirryttäessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja peruskouluun.

5. luku, 2,3. Varhaiskasvatusta koskevista tehtävistä tulee jatkossakin huolehtia kunnan määräämä monijäseninen toimielin.

Muutosehdotukset lakiehdotukseen:

1 § Pykälään soveltamisala lisätään, että kunta voi järjestää varhaiskasvatusta myös kerhotoimintana tai avoimena varhaiskasvatustoimintana.

11 § Subjektiivinen oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen määritellään siten, että lapsella on oikeus kokopäivähoitoon huoltajien työssäkäynnin, opiskelun tai sairauden, tai lapsen kehityksen ja tuen tarpeen takia.

12 § Pykälään lisätään, että lapsella on oikeus osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen silloin, kun lapsen vanhemmat tai vanhemmista toinen on kotona eikä lapsi vanhemmat työn, opiskelun tai sairauden tai lapsen oman kehityksen tai tuen tarpeen vuoksi tarvitse kokopäivähoitoa. Osa-aikaista hoitoa toteutetaan esim. perhekeskuksissa.

21 § Muutos toiseen momenttiin: mikäli varhaiskasvatuksen tarve johtuu muutosta toiseen kuntaan, esitetään, että paikka on haettava, ehdotetun kahden viikon sijasta, viimeistään kaksi kuukautta ennen kuin lapsi tarvitsee paikan.

35 § Päiväkodin henkilöstön mitoituksen pykälästä poistetaan kokonaan kolmas momentti, jossa on määritetty, että päiväkodin ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea hoito-, kasvatus- ja opetustehtävissä olevaa henkilöä vastaava lapsimäärä. Ympäri vuorokautiselle päivähoitolle (24 tuntia/vrk) tulee määritellä oma mitoitus: 1 kasvattaja: 6 yli 3.v lapsi, 1 kasvattaja: 3 alle 3.v lapsi.

31 Kaarinan kaupunki

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Varhaiskasvatuksen järjestäminen: Palvelusetelin lisääminen varhaiskasvatuspalvelujen järjestämistapoihin on positiivista.

Lapsen ja lapsen huoltajien asema ja oikeudet: On paikallaan rajata oikeutta vuorohoidon käyttöön antamalla oikeus vain niille perheille, joille se on välttämätön lapsen huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Lapsen oikeus palata samaan päiväkotipaikkaan irtisanoutumisen jälkeen, rohkaisee vanhempia luopumaan päivähoitopaikasta silloin, kun lasta voidaan hoitaa kotona. Tämä helpottaa kuntien päivähoitotilannetta ja vähentää pulaa päivähoitopaikoista. Se myös luo mahdollisuuden sisarusuhteiden kehittymiselle perheessä.

Kaksikielisen kunnan asukkaiden oikeus valita joko suomen tai ruotsinkielinen varhaiskasvatus lapsen äidinkielestä riippumatta (15 §) vaikuttaa erikoiselta ratkaisulta. Ruotsinkielistä kasvatus- ja hoitohenkilöstöä on melko vaikea saada palkattua riittävästi jo nykyisen lainsäädännönkin aikana.

Menettelysäännökset: Merkille pantava on muutos, jonka mukaan kuntaan muuttajan tulisi saada päivähoitopaikka kahden viikon kuluessa (21 §). Muuttovoittoisessa kunnassa ei kyetä reagoimaan kahden viikon aikataululla, jos muuttovirta kuntaan on satoja uusia asukkaita vuodessa. Valitusviranomaiset tulevat työllistymään tämän säädöksen vuoksi.

Varhaiskasvatuksen suunnittelu ja arviointi: Ohjeistus lapsen tuen tarpeista on yksityiskohtainen ja käytännönläheinen. Positiivista on lapsen ja huoltajien osallistuminen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Hyvä, että paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma, yksikkö-, ryhmä- ja toimintamuotokohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat on kirjattu lakiesitykseen (24 §).

Henkilöstön tehtävät ja kelpoisuusvaatimukset: Kelpoisuusvaatimukset on eritelty ammattiryhmittäin melko tarkasti ja yksityiskohtaisesti, mikä on hyvä asia (27-34 §).

Henkilöstön mitoitus, rakenne ja täydennyskoulutus: Lakiehdotukseen on määriteltä nyt myös esiopetuksen osalta henkilöstön ja lasten välinen suhdeluku. Lisäksi on erikseen määriteltä esiopetuksessa ja täydentävässä päivähoitossa olevien lasten ja henkilökunnan suhdeluku. Nämä selkeät säädökset poistavat kaikki aikaisemmat spekulatiot lain tulkinnasta (35 §).

Lapsiryhmien muodostamista ei tulisi uudessa lainsäädännössä sitoa kolmen työntekijän tiimeihin. Kahden työntekijän työparit toimivat käytännössä paremmin työvuorojen ja toiminnankin suhteen. Jos lakiesityksessä halutaan ottaa kantaa meluun ja lapsiryhmän levottomuuteen, lakitekstin pitäisi puuttua samassa huonetilassa olevien lasten määrään tai lasta kohden käytettävissä oleviin neliöihin.

Tietojen vaihto ja salassapito: Lakiesityksessä on parannettu tietojen saantioikeutta salassapitovelvollisuudesta huolimatta, mikä on huomattava parannus vallitsevaan tilanteeseen nähden. Tämän muutoksen myötä lastensuojelun tarpeessa olevien perheiden palvelu tulee paranemaan. Säädös vähentää päällekkäisen työn määrää ja antaa mahdollisuuden tehdä hyvää yhteistyötä lapsen parhaaksi. Lisäksi ongelmiin voidaan reagoida huomattavasti nopeammin.

Lisätehtävien rahoitus. Lakiluonnokseen on kirjattu lapsien ja heidän perheensä osallistuminen ja vaikuttaminen osana varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Uudistus vaatii työntekijöiltä työaikaresursseja. Tämä ei kuitenkaan edellytä uusien työntekijöiden palkkaamista, vaan

mahdollisesti jonkin verran panostusta henkilökunnan koulutukseen ja työajan uudelleen organisointia. Näiden kustannuseuraamukset tulevat kunnan maksettaviksi. Kaarinan kaupunki katsoo, että uusien lakiin kirjattujen tehtävien rahoitus tulee rahoittaa täysimääräisesti valtion varoista.

Varhaiskasvatuksen järjestäminen. 4 §:ssä teksti jättää paljon tulkinnanvaraa. Tavoitteena on asettaa velvoite kunnalle suunnitella palveluja ja palveluverkostoa asutus ja liikenneyhteydet huomioiden. Sen sijaan säännös ei oikeuttaisi saamaan palvelua aina lähimmästä toimintayksiköstä.

Henkilöstön tehtävät ja kelpoisuusvaatimukset. Perhepäivähoitajan ammattitutkinto nykyisessä muodossaan tuottaa hyviä perhepäivähoitajia. Sopivalla täydennyskoulutuksella perhepäivähoitajan tulisi voida kouluttautua varhaiskasvatuksen lastenhoitajaksi.

32 Kajaanin kaupunki

Hallituksen antaman rakennepoliittisen ohjelman monet päätökset koskevat varhaiskasvatusta, muun muassa subjektiivisen oikeuden rajaaminen.

Subjektiivisen päivähoiton rajoittaminen vain osa-aikaiseen päivähoitoon edellä esitetystä tapauksessa on hyvä asia. Jos perheen vanhempi on kotona, eivät muutkaan lapset tarvitse kokoaikaista päivähoitoa, vaan hyötyvät eniten osa-aikaisesta päivähoitosta. Osa-aikainen varhaiskasvatustoiminta on riittävä tuki lapsen kasvuun, kehitykselle ja oppimiselle. Tällainen järjestely edesauttaa perheen kiintymyssuhteiden muodostumista, kun lapsen hoitopäivät ovat lyhyemmät. Laki takaa kuitenkin sen, että mikäli kokopäiväinen hoitopaikka on lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden kannalta tarpeen, se tulee järjestää.

Kunnassamme ei ns. subjektiivisen oikeuden käyttäjiä ole kun noin 1,5 % lasten määrästä, koska perheet käyttävät leikkikerhotoimintaa päivähoiton vaihtoehtona. Säästöä kunnalle ei siis juurikaan subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamisesta tule. Tulevaisuudessa jää nähtäväksi, kuinka paljon perheet edelleen valitsevat avoimen varhaiskasvatuksen leikkikerhopalvelun vaihtoehdoksi osa-aikaiselle päivähoitolle. Mikäli leikkikerhotoiminta ei tulevaisuudessa ole perheille riittävä palvelu, aiheuttaa se tilojen ja ehkä henkilöstönkin tarpeen kasvua. Oletettavissa on, että kunnassamme uuden lain myötä hoitopaikan hinta sekä perhepäivähoidossa että päiväkotihoidossa nousee. Lakimuutos aiheuttaa kustannustason nousua kunnan varhaiskasvatuspalveluissa, koska niin pieni prosentti käyttää ns. subjektiivista päivähoito-oikeutta.

Varhaiskasvatuksen tavoitteet on kirjoitettu lakiin selkeästi ja ne pitävät sisällään tiivistetysti kaikki varhaiskasvatuksen toimintaperiaatteet. Vaatimus, että varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee lain mukaan arvioida toimintaansa kolmen vuoden välein, on erittäin hyvä asia ja toteutuessaan tulee yhdenmukaistamaan suomalaista varhaiskasvatusta kokonaisuudessaan. Tarvittavan tuen tarjoaminen lapselle heti tuen tarpeen ilmetessä, on hyvä asia. Tuen tarjoaminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, kun lapsella on siihen tarve fyysisen, kognitiivisen, emotionaalisen, sosiaalisen tai muun vastaavan kehityksen ja oppimisen alueella, takaa lapsen kehityksen etenemisen parhaalla mahdollisella tavalla ja tuo myös kustannussäästöjä tulevaisuudessa. Lapsen ja huoltajien osallisuuden korostaminen laissa on myös tarpeellista. Henkilöstön mitoituksessa määritellään, että päiväkodin ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea hoito-, kasvatusta- ja opetustehtävissä olevaa henkilöä vastaava lapsimäärä. Tämä määräys tulee aiheuttamaan vajaakäyttöä ryhmässä, mikäli ryhmässä on useita osa-aikaista varhaiskasvatusta tarvitsevaa lasta. Hoitoaikaperusteisen maksun mahdollinen käyttöönotto aiheuttaa myös paikkojen vajaakäyttöä.

Säädetyistä henkilöstön mitoituksista saa poiketa kuin äkillisen ja ennakoimattoman syyn ilmetessä toimintapäivän aikana. Mitoituksesta poikkeaminen ei saa jatkua kuin kyseisen toimintapäivän loppuun saakka. Määräys tulee aiheuttamaan kunnassamme lisähenkilöstön tarvetta.

33 Kokkolan kaupunki

On erittäin hyvä asia, että nykyinen päivähoitolaki saadaan ajantasaistettua varhaiskasvatuslaiksi. Varhaiskasvatuksen alueella tehdään nyt todella isoja muutoksia ja uudistuksia: varhaiskasvatuslaki, asiakasmaksut (hoitoaikaperusteinen maksu), rakennepoliittisen ohjelman myötä subjektiivisen oikeuden rajoittaminen sekä esiopetuksen muuttaminen velvoittavaksi. Näiden lisäksi myös uudet esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmat perusteet tulevat voimaan 2016. Nämä kaikki uudistukset pitää pysyä linjassa, jotta ei tule poikkeavuuksia tai ristiriitoja uudistusten välillä, joka voi haitata osaa tai kaikkia uudistuksia ja niiden toimeenpanoa.

Kunnat vastaavat varhaiskasvatuspalvelujen järjestämisestä nyt ja uuden lain mukaan. Uuden varhaiskasvatuslain lähtökohtana tulee olla lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen, lapsilähtöisyys (vrt. esim. esiopetussuunnitelman perusteet), ja paikallisten olosuhteiden huomioonottaminen. Kaikki nykyiset hoitomuodot tulee jatkossakin kuulua varhaiskasvatukseen. Lailla pitää turvata lapsen oikeus hoitoon sekä kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeen hänen kehitystasonsa ja muut edellytykset huomioon ottaen. Varhaiskasvatuspalveluissa yhdistyy lapsen oikeus varhaiskasvatukseen sekä vanhempien oikeus saada lapselleen riittävä palvelu erilaisten tarpeiden mukaisesti.

Hyvä varhaiskasvatus taataan lapsille säännöllisyydellä. Varhaiskasvatuslaissa tulisi muistaa kenelle sitä tehdään, lapsille lapsien näkökulmasta vai huoltajille työelämän näkökulmasta.

On tärkeää säilyttää varhaiskasvatustoiminnan joustavuus varhaiskasvatuslainsäädännössä. Ryhmät tulee jatkossakin voida muodostaa päiväkodin sisällä joustavasti ottaen huomioon koko päiväkodin lapset ja käytävissä oleva henkilökunta. Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että henkilökunta ja lapset sijoitetaan eri ryhmiin siten, että ryhmät saadaan mahdollisimman hyvin toimiviksi ja parhaiten lasten tarpeita palveleviksi ja että lasten hoitopäivästä tulee turvallinen ja varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet saavutetaan. Ryhmäkoon tulee voida määräytyä toiminnan ja sen tavoitteiden mukaisesti. Ryhmäkokojen täsmällinen määrittäminen lainsäädännössä jäykistäisi toimintaa ja vaikeuttaisi lasten, esim. sisarusten, päivähoitoon sijoittamista.

Varhaiskasvatus koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän esityksessä on monia uusia tehtäviä ja veloitteita kunnille verrattuna nykyiseen lainsäädäntöön. Lain kustannusvaikutuksia on erittäin vaikea arvioida.

34 Kouvolan kaupunki

Lakiesitys toteuttaa sisällöltään hyvin niitä elementtejä, joilla varmistetaan lapsen hyvää kasvua, kehitystä ja oppimista, luodaan jatkumoa lapsen kasvu- ja oppimispolulle sekä vahvistetaan monialaista yhteistyötä ja varhaiskasvatuksen jatkuvaa arviointia.

Lakiesityksessä on myös kohtia, joista aiheutuu kunnille lisäkustannuksia ja rajoituksia joustavaan toimintaan. Eräät kohdat ovat käytännössä vaikeita tai mahdottomia toteuttaa. Ryhmäkoon säätely siten, että ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä vain kolmea kasvatusvastuullista henkilöä vastaava lapsimäärä, aiheuttaa lisäkustannuksia ja haittaa tarkoituksenmukaisia ja joustavia ryhmäjärjestelyjä. Se, ettei osapäivähoidon 3-5-vuotiaiden kohdalla määritellä erillistä suhdelukua, aiheuttaa lisäkustannuksia kunnille

jotka ovat järjestäneet erillisiä osapäivähoidon ryhmiä vaihtoehtoisena palveluna perheille, joissa jompikumpi vanhemmista on kotona.

Eryteisesti yksinhuoltajien kannalta ongelmallista on lapsen hoitoajan rajaaminen 10 tuntiin. Osa-aikainen varhaiskasvatustarve esi- tai perusopetuksen lisäksi voi olla enemmän kuin 5 h/pvä tai 25 h/vko, esimerkiksi vuorohoitoa tarvitsevilla lapsilla.

Tehtäviä varhaiskasvatuksen opettaja ja sosionomi ei tulisi eritellä. Varhaiskasvatuksen avustaja-nimikkeen sijasta tulisi käyttää paremmin kuvaavaa nimitystä varhaiskasvatuksen erityisohjaaja.

35 Kristiinankaupunki

- Jokaista päivähoitomuotoa ja henkilöstön pedagogista osaamista tulee kehittää niin, että ne voidaan lukea varhaiskasvatukseksi.
- Varhaiskasvatus tulee olla tasavertaista koko maassa siinä laajuudessa kun kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Riittävä varhaiskasvatukseen korvamerkitty valtionosuus ja ammattitaitoinen henkilöstö turvaavat tasavertaiset olosuhteet kaikille lapsille.
- Varhaiskasvatusympäristön laatua tulee säädellä ja valvoa niin, että lapsilla on tasavertaiset mahdollisuudet terveelliseen, turvalliseen ja laadukkaaseen toimintatilat ja välineet riippumatta asuinpaikasta.
- Kirjavuutta eri päivähoitomuotojen ja koulutusten välillä tulee selkeyttää.
- Osa-aikaisen päivähoiton kesto tulee olla enintään 5 tuntia vuorokaudessa tai 25 tuntia viikossa.
- 3 vuotta täyttäneellä lapsella tulee olla oikeus *osa-aikaiseen* varhaiskasvatukseen silloin kun lapsen huoltaja on kotona äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaalla tai kotihoidon tuella.
- Laissa ei tule olla veloitetta saman hoitopaikan säilyttämiseen. Osapäivähoidossa olevan lapsen kannalta on tärkeää että hän saa osallistua sellaiseen varhaiskasvatustoimintaan joka on eduksi hänen kehitykselleen.
- *Varhaiskasvatuspaikan hakemiseen ja myöntämiseen tulee varata aikaa vähintään yksi kuukausi.*
- Henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen pitää tehdä helpoksi ja suunnitelman päivittämiseen tulee varata riittävästi resursseja. Suunnitelmien tekemistä ei pidä kuitenkaan tarpeettomasti lisätä nykyisestä.
- Jotta lakiluonnoksessa määritellyt varhaiskasvatuksen tavoitteet toteutuisivat, tarvitaan ensisijaisesti motivoitunutta ja osaavaa henkilöstöä.
- Alle 3-vuotiaiden kasvatuksessa hoidollisella koulutuksella on tärkeä painoarvo. Pedagogista osaamista tulee olla riittävässä määrin.
- Jokaisessa alle 3-vuotiaiden lasten ryhmässä tulee olla vähintään yksi varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden omaava henkilö.
- Koska varhaiskasvatukselle aivan aiheellisesti asetetaan vaativia lasten kehitystä, oppimista, ja niihin mahdollisesti liittyvien pulmien ennaltaehkäisyä tukevia tavoitteita, edellyttää se pedagogisen koulutuksen omaavan henkilöstön määrän korostamista yli 3-vuotiaiden ryhmässä. Pedagogisen henkilöstön lisäksi jokaisessa päivähoitoyksiköissä tulee olla avustavaa henkilöstöä.
- Varhaiskasvatushenkilöstön koulutuksessa on kiinnitettävä huomiota pedagogian, luovuuden ja taideaineiden panostamiseen. Hyvä varhaiskasvattaja on monilahjakas luova ja taitava pedagogi.
- Päiväkodin johtajien hallinnollista taakkaa tulee pyrkiä keventämään keskittämällä hallinnolliset tehtävät varhaiskasvatusjohtajille. Päiväkodin pedagogista johtajuutta tulee korostaa.
- Ryhmäkohtaisissa mitoitussäännöksissä tulee painottaa varhaiskasvatushenkilöstön velvollisuutta pyrkiä toteuttamaan varhaiskasvatusta mahdollisimman paljon lapselle ominaisissa pienryhmissä.

Varhaiskasvatusympäristön suunnittelussa tulee korostaa mahdollisuutta pienryhmien muodostamiseen.

- Kolmen hoitajan ryhmäperhepäiväkoti tulee säilyttää osana perhepäivähoitoa, mutta henkilöstömitoituksissa tulee vaatia että kolmen hoitajan ryhmäperhepäiväkodissa yhdellä työntekijällä tulee olla §27 mukainen koulutus.
- Perhepäivähoitajille on luotava ammatillinen väylä lähihoitajan tehtäviin.

36 Kuopion kaupunki

Kokonaisuutena lakiesitys on hyvä ja perusteellinen; esityksessä arvioidaan ja ohjataan asioita johdonmukaisesti lapsen edun näkökulmasta. Käytännön työhön esitetyt muutokset eivät välttämättä paljon vaikuta, koska suuri osa nyt lakiehdotukseen kirjatuista asioista noudattaa jo nykyisin käytäntönä olevia hyviä laadukkaan varhaiskasvatuspalvelun periaatteita.

Tuen kolmiportaisen mallin ulottaminen varhaiskasvatukseen ja käsitteiden yhtenäistäminen esi- ja perusopetuksen kanssa on lakikokonaisuudessa hyvä asia. Käsitteistön ja käytäntöjen yhtenäistäminen esi- ja perusopetuksen kanssa tehostaa myönteisellä tavalla myös lapsen edun mukaisen tiedonsiirron toteutumista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatiminen ja sen myötä tuleva tarkempi normiohjaus tuottaa varhaiskasvatukseen tasa-arvoa koko maata ajatellen. Samaan tavoitteeseen ohjaa ilmeisesti Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen suorittama arviointi, jota varhaiskasvatuspalveluissa odotetaan suurella mielenkiinnolla. Tilastoinnin kehittämiseen on tarpeen jatkossa panostaa; laadukas tilastointi mahdollistaa kehitystrendien seuraamista, ja tilastojen käyttöä aiempaa paremmin varhaiskasvatuspalveluiden suunnittelun apuvälineenä. Työryhmän kannanotto siitä, että asiantuntijavirastona toimisi tulevaisuudessa Opetushallitus, on hyvä. Myös varhaiskasvatuksen arvioinnin sisältyminen esitykseen on myönteinen ja tärkeä asia.

Seuraavassa kohdennettuja kommentteja lakiesityksen eräisiin kohtiin:

2 luku 4 §. Mahdollisimman lyhyet välimatkat on suhteellinen käsite. Maaseutualueella perheet ovat tottuneet kulkemaan pitempiä matkoja kuin kaupunkialueella. Kohtuullisen matkan pituus vaihtelee perheiden kesken. Palvelun järjestäjän näkökulmasta asia on hankala.

Jos kunnassa on vain muutama äidinkieleltään ruotsinkielinen lapsi, kuten Kuopiossa, varhaiskasvatusta tulisi järjestää ruotsin kielellä. Miten turvataan lapselle ryhmään kuulumisen ja sosiaaliset kontaktit? Varhaiskasvatuksen osittainen järjestäminen toisella kielellä voi tällöin olla tarkoituksenmukaisempaa. Muodostuvan ryhmän minimikoko voisi olla hyvä määritellä.

3 luku 18 §. Lapsen huoltajan kuuleminen erityisen tuen päätöksen tekemisessä ei vastaa käytäntöämme. Ajatteleme kasvatuskumppanuuden hengessä, että päätökset tehdään yhdessä vanhempien kanssa, kuulemisen, kunnioittamisen, luottamuksen ja dialogin periaattein. Pelkkä kuuleminen on liian vähän. Osallisuus edellyttää yhteistä tekemistä.

6 luku 34 §. Tilapäinen poikkeaminen kelpoisuusvaatimuksista enintään vuoden ajaksi on varhaiskasvatuksen laadun näkökulmasta oikea vaatimus, mutta asettaa kunnille suuria haasteita, kun kelpoisuuden omaavista lastentarhanopettajista ja sosionomeista on jo nyt pula. Asian ratkaisemiseksi tarvitaan valtakunnan tason koulutuspoliittisia päätöksiä eli huomattavasti lisää aloituspaikkoja alan koulutukseen.

7 luku 35 §. Neljänsien työntekijöiden poistaminen ryhmistä tuottaa kustannuksia kunnille, kun tiloja pitää varata nykyistä enemmän. Lasten kannalta ryhmäkokojen pienentäminen on hyvä toimenpide ja lisää hyvinvointia.

7 luku 36 §. Mitoituksesta poikkeamisen rajaaminen hyvin tiukasti edellyttää toimivan ja laajan varahenkilöjärjestelmän ylläpitämistä kunnissa, mikä lisää palvelun järjestämiskustannuksia.

5 luku 26§. Varhaiskasvatuksen arviointia koskevan säännöksen sisältyminen esitykseen on erittäin hyvä asia.

37 Oulun kaupunki

Opetus- ja kulttuuriministeriön Oulun kaupungilta pyytämän varhaiskasvatuksen lainsäädännön uudistamista koskevan lausunnon lähtökohtana on, että lainsäädännöllä ei pitäisi liian tiukasti linjata ja normittaa varhaiskasvatuksen sisältöjä. Kuntien erilaisten tilanteiden vuoksi oikeanlainen liikkumavara on palveluiden järjestämisessä tärkeää. Oulun kaupunki pitää tärkeänä varhaiskasvatuksen erilaisten järjestämistapojen mahdollisuutta. Varhaiskasvatuspalvelujen järjestäminen optimaalisesti mahdollistuu monituottajuuteen perustuvan järjestämistavan kautta. Monipuolinen palvelurakenne vastaa hyvin kuntien hyvinkin erilaisiin palvelutarpeisiin.

Oulun kaupunki on lakiesityksen kanssa samaa mieltä siitä, että jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen. Oulun kaupunki esittää lakiin kirjattavaksi seuraavan linjauksen: kokopäiväinen ja osa-aikainen varhaiskasvatus järjestetään vanhempien työstä tai opiskelusta, perheen sosiaalisista tai lapsen kuntoutuksellisista tarpeista johtuen kunnallisissa tai yksityisissä päiväkodeissa tai perhepäivähoidossa. Kun perheellä ei ole työstä tai opiskelusta johtuvaa varhaiskasvatuksen tarvetta, lapselle järjestetään osa-aikaista varhaiskasvatusta kunnan määrittelemien palveluiden kautta. Subjektiiivinen varhaiskasvatus toteutuisi avoimen varhaiskasvatustoiminnan kautta. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan tulee olla varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuvaa suunnitelmallista, pedagogista ja laadukasta toimintaa. Henkilöstön kelpoisuusehtojen tulee olla samansisältöiset kuin päiväkotiryhmissä. Oulun kaupunki pitää tärkeänä, että palvelujen järjestämisessä tulee pitää lapsen etua tärkeimpänä eli kynnyksen kokopäiväisen varhaiskasvatuksen järjestämiseen tulee olla matala.

Oulun kaupunki esittää, että esiopetuksen tai perusopetuksen lisäksi järjestettävään osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen tulisi olla oikeus lapsilla, joiden huoltajilla on työstä, opiskelusta, perheen sosiaalisesta tai lapsen kuntoutuksellista syistä johtuva tarve.

Oulun kaupunki ei voi hyväksyä suhdeluvun lisäksi raportissa määriteltyä ehtoa (35 §, 3. mom.) päiväkotien ryhmäkoon säätämisestä. Oulun kaupungin mielestä ei ole tarkoituksenmukaista säätää tarkkaa toimintatapaa, vaan toiminnan tulee olla joustavaa ja reagoida paikallisiin palveluntarpeiden muutoksiin nopeasti. Esitys aiheuttaa kuntiin kustannusvaikutuksia. Paikallisesti osataan parhaiten arvioida lapsen tarpeet ja sopivat toimintaryhmät kulloisenakin aikana. Jokainen kunta voi itsenäisesti määritellä tiukemmat kelpoisuusvaatimukset omien resurssiensa mukaisesti.

Oulun kaupunki edellyttää, että tulevassa varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatusta tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena. Tämä edellyttää, että yksityiseen varhaiskasvatustoimintaan liittyvät asiat käsitellään osana varhaiskasvatuslain uudistamista.

38 Raaseporin kaupunki

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Det är brådskande att få en ny lag för småbarnsfostran. Samtidigt som lagförslaget för småbarnsfostran behandlas borde även lagförslaget för klientavgifterna samt förslaget för stödet för vård av barn och stödet för privat vård av barn behandlas. Nu tycks situationen vara en annan trots att samtliga lagar påverkar varandra.

Lagförslaget för småbarnsfostran innehåller många nya förpliktelser och förefaller på en del punkter för detaljstyrt, vilket kan leda till att en del av den naturliga och ändamålsenliga flexibiliteten i verksamheten och koordineringen av densamma går förlorad.

Om det införs för många detaljstyrda krav/normer, så kommer personalen inom småbarnsfostran att få sätta en större del av sin arbetstid på att följa upp att lagstiftningen följs. Då finns det en risk att uppföljning, dokumentation och byråkrati kommer att stjäla tid från barnen, i stället för att barnen skulle ges mera tid med den vuxna, vilket dock borde ge den största kvalitativa utdelningen i småbarnsfostran.

För övrigt bra att lagförslaget utgår från barnet (lapsen etu).

Lagförslaget förpliktar även att "höra" alla barn, men det sägs inte något om **hur** det lilla barnet skall "höras".

39 Rantasalmen kunta

Soveltamisala

Lakiesityksessä ei puhuta avoimen varhaiskasvatustoiminnan palveluista. Miltei 40 % koko maan alle kouluikäisistä lapsista ei osallistu kunnan tai yksityisen järjestämään varhaiskasvatustoimintaan (päiväkodit tai perhepäivähoito). (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos Tilastoraportti 34/2013 Lasten päivähoito 2012.)

Koemme tärkeänä, että myös avoimen varhaiskasvatuksen palvelut tulisivat huomioiduksi lakiesityksessä. Jos vanhemmat eivät halua hakea lapsilleen päiväkoti tai perhepäivähoitopaikkaa, kunta voisi järjestää avoimen varhaiskasvatuksen palveluja. Avoin varhaiskasvatustoiminta on myös tärkeä koko perheiden tukipalvelu, joka tavoittaa lähes kaikki kunnan perheet ja lapset toiminnan piiriin. Osa avoimen toimintaa on myös lapsiperheiden kotipalvelu sekä perheohjaajan palvelut.

Varhaiskasvatuksen määritelmä

Määritelmässä on myös avoin varhaiskasvatus mainittuna. Koemme, että määritelmää lakiesityksessä tulisi täydentää koskemaan myös avointa toimintaa.

Kunnan yleinen järjestämisvelvollisuus

Kuljetusmatkat päivähoitoon saattavat tulla kohtuuttoman pitkiksi kunnissa, missä kunnan pinta-ala on suuri ja haja-asutusalueet ovat harvaan asuttuja. Kaivataan tarkempaa ohjeistusta, kuinka pitkiä kuljetusmatkat saisivat olla.

Henkilöstön mitoitus

Päiväkodin mitoituksesta poikkeaminen

Työryhmän esitys erittäin tiukasta mitoituksesta aiheuttaa käytännön ongelmia. Esimerkkinä koulutuspäivät, palaverit, kuntien väliset yhteistyöneuvottelut, johtotiimit ym. arkeen luonnollisesti liittyvät tehtävät, joihin ei useinkaan ole mahdollisuutta saada sijaisia päivän tai muutaman tunnin ajaksi. Tilanne väistämättä vähentää mahdollisuuksia työn kehittämiseksi ja yksiköiden väliselle yhteistyölle.

Mikäli kuntien tehtäviä ja vastuita lisätään (esim. henkilöstömitoitus), niin valtion tulisi vastata täysimittaisesti aiheutuvista lisäkustannuksista.

Perhepäivähoidon henkilöstön mitoitus

Kahden perhepäivähoitajan ryhmä ei ole toimiva käytännössä, mikäli lasten hoitoajat ajoittuvat 6.30–17.00 välille. Ryhmän koko on liian suuri johonkin aikaan päivästä. Kolmannen hoitajan palkkaaminen aiheuttaa kohtuuttoman paljon kustannuksia ryhmän kokoon nähden. Kuitenkin pieniä yksiköitä tarvitaan, jotka olisivat suhteellisen helppo perustaa ja tarpeiden muututtua myös purkaa. Tämä on ongelma erityisesti maaseutukylillä, joissa hoidon tarpeet saattavat muuttua toimintakausittain.

40 Sodankylän kunta

1. 2 luku 4 §; Varhaiskasvatuksen järjestäminen, kunnan yleinen järjestämisvelvollisuus

Sodankylän kunta on maantieteellisesti laaja kunta ja julkisten liikenneyhteyksien tarjonta on vähäistä. Päivähoitoyksiköiden keskittyminen taajamaan on päivähoidon kustannusten ja laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta mielekästä. Kunta pyrkii siihen, että huoltajien matkat lapsen hoitopaikkaan olisivat tarkoituksenmukaisia.

2. 7 luku 35 § ja 36 §; Henkilöstön mitoitus, rakenne ja täydennyskoulutus

Tarkka toimintatavan rajaaminen, estää toiminnan joustavuuden ja mahdollisuuden reagoida paikalliseen palvelutarpeen muutoksiin nopeasti. Olemassa olevat päivähoidon tilat eivät välttämättä mahdollista esitetyn kaltaista toimintarakennetta. Kunta on tilanteessa, jossa tarvitaan lisää päivähoitotiloja.

Henkilöstön mitoituksesta poikkeamisen rajaaminen esityksen mukaan, voi johtaa tilanteisiin, jolloin joudutaan sulkemaan toimipisteitä. Sijaisen saaminen esityksessä mainitussa ajassa on ongelmallista varsinkin pienissä kunnissa.

41 Tampereen kaupunki

Tampereen kaupungin mielestä uuden varhaiskasvatustalouden tulee määrittellä puitteet pedagogisesti perustellulle varhaiskasvatukselle ja antaa kunnille mahdollisuus taloudellisesti kestäville varhaiskasvatusratkaisuille.

Näiden tavoitteiden näkökulmasta ryhmäkokosäädösten sisällyttäminen lakiin esitetyssä muodossa saattaa jäykistää ja estää luovien, pedagogisestikin perusteltujen, ratkaisujen toteuttamisen.

Avoimen varhaiskasvatuksen puuttuminen kokonaan lainsäädäntöluonnoksesta ei mielestämme ole perusteltua. Avoimesta kerhotoiminnasta saadut kokemukset ovat rohkaisevia ja ansaitsevat tulla sisällytetyksi uuteen lainsäädäntöön. Nykyisessä päivähoitolaissa on maininta leikkitoiminnasta, joka vastaa avoimen varhaiskasvatuksen kerhotoimintaa.

Osa-aikaisen varhaiskasvatuksen sisällyttäminen lainsäädäntöön on periaatteessa myönteistä, mutta esityksessä osa-aikaisuuden kesto edellyttää tarkentamista ja kunnille mahdollisuutta omiin myös taloudellisesti perusteltuihin ratkaisuihin. Tässä Tampere esittää mm. henkilöstömitoitukseen kokopäiväisestä hoidosta poikkeavaa käytäntöä.

Kasvatuksen ja opetuksen jatkumo tulisi kirjata varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, kuten se on kirjattu esiopetuksesta perusopetukseen.

42 Turun kaupunki

Esityksessä on asetettu tavoitteet varhaiskasvatukselle. Tavoitteet ovat hyvät ja haastavat. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen tarjonta lisääntyy kunnissa, mutta esityksen mukaan lain vaatimukset eivät koskisi tällaista toimintaa. Myöskään vuorohoidon ja osa-aikaisen toiminnan järjestämiseen esitys ei ota kantaa, kunnat ovat erityisesti odottaneet valtakunnallisia linjauksia. Vallitsevassa taloudellisessa tilanteessa henkilöstömitoitukseen ei tule tehdä tiukennuksia voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna.

43 Helsingin yliopisto

Helsingin yliopisto lähtee lausunnossaan siitä, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva varhaiskasvatus on todettu osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, eikä se ole enää sosiaalihuoltolain alainen sosiaalipalvelu. Hallinnonalan siirron tulee näkyä myös lainsäädännössä, jonka on sitouduttava edistämään suunnanmuutosta. Helsingin yliopiston lausunnossa ehdotetaan lakiehdotukseen muutoksia, jotka noudattavat sekä valtakunnallisia linjauksia että kansainvälisiä suosituksia.

Helsingin yliopisto näkee välttämättömäksi, että varhaiskasvatuksen ja päivähoidon käsitteet erotetaan toisistaan ja määritellään. Tämä tulee tehdä, jotta palvelujen järjestäjien ja käyttäjien on mahdollista hahmottaa sekä käsitteiden erot että niiden yhteiset piirteet. Lausunnossa varhaiskasvatuksella tarkoitetaan päiväkodissa tarjottavaa suunnitelmallista, tavoitteellista lapsen iän ja kehitysvaiheen mukaista pedagogista toimintaa, jossa kasvatus ja opetus sekä niihin sisältyvä ja liittyvä hoito ja huolenpito toteutuvat tasapainoisesti ja lapsen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaisesti. Päivähoito taas ymmärretään huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun takia järjestettäväksi hoidoksi päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Päivähoidon tulee olla hoidollisesti ja kasvatuksellisesti korkeatasoista ja sille tulee määritellä omat tavoitteet, jotka mahdollistavat hyvän päivähoidon järjestämisen sekä päiväkodissa että perhepäivähoidossa.

Helsingin yliopisto korostaa lausunnossaan koulutuksellista tasa-arvoa ja lasten tasa-arvoisia kulttuurisia oikeuksia. Uusi varhaiskasvatuslaki on keskeisessä asemassa lasten kulttuuristen oikeuksien vahvistajana ja siksi oikeudet tulee mainita laissa. Varhaiskasvatuksen laatu on kiinteästi sidoksissa koulutuspoliittisiin ratkaisuihin ja henkilöstöä koskeviin säädöksiin. Tällä hetkellä pedagogisen, varhaiskasvatukseen keskittyvän koulutuksen saaneita lastentarhanopettajia on enää 18 % päiväkotien henkilökunnasta, muun henkilökunnan (82 %) edustaessa sosiaali- ja terveysalan toisen asteen, opistotason tai amk-koulutuksia. Varhaiskasvatuslain on varmistettava lastentarhanopettajien määrän asteittainen kasvattaminen vastaamaan kansainvälisiä suosituksia (50 % henkilöstöstä).

Varhaiskasvatuksen koulutusten arviointiraportti vuodelta 2013 toteaa yksiselitteisesti, että yliopistoissa järjestettävä lastentarhanopettajan koulutus verrattuna muihin koulutuksiin sisältää eniten varhaiskasvatuksen tehtäviin valmistavia opintoja. Myös lastentarhanopettajien yhteys muuhun opettajankoulutukseen jo opiskeluaikana on etu tilanteessa, jossa varhaiskasvatuksen yhteyttä kasvatus- ja koulutusjärjestelmään pyritään vahvistamaan. Näin ollen kelpoisuusehtona lastentarhanopettajan tehtäviin

tulee olla vähintään nykyinen kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, joka sisältää lastentarhanopettajan ammatilliset opinnot. Kelpoisuusehtona varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtäviin tulee olla erilliset varhaiskasvatuksen erityisopettajan opinnot, joiden pohjakoulutuksena on em. lastentarhanopettajan koulutus.

44 Itä-Suomen yliopisto

1 luku, 2 §: Esitämme varhaiskasvatuksen määritelmäksi: *Institutionaalisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen kasvamista, kehittymistä ja oppimista sekä niiden tukemiseksi ja edistämiseksi välttämättä tarvittavaa lapsen hoitamista, kasvattamista ja opettamista suunnitelmallisena ja tavoitteisena pedagogisena prosessina.*

1 luku, 3 § Esitämme, että ennen tavoitteiden luetteloa tulisi lyhyt kappale seuraavasti: *Tavoitteet perustuvat yleisesti hyväksytyihin varhaiskasvatuksen filosofisiin taustoihin, kulttuurisiin, yhteiskunnallisiin ja globaaleihin lähtökohtiin. Hyvin koulutettujen hoitajien, kasvattajien ja opettajien tulee tuoda lasten elämään yhteiskunnan ja kulttuurin, sivistyksen ja hyvinvoinnin sisältö ja toiminta.* – Yksittäisten sanallisten täsmennysten (lausunnossa) lisäksi esitämme 12. tavoitteeksi: *Lapsi saa aikuisilta rikasta ja monipuolista pedagogista varhaiskasvatusta, joka sisältää historialliselle perustalle, tulevaisuuden haasteille sekä tieteelliselle tiedolle rakentuvaa kestävää varhaiskasvatusajattelua ja varhaiskasvatuskäytäntöä.*

3 luku, 11 §: Esitämme, että lopulliseen lakiin oikeudesta varhaiskasvatukseen todetaan yksiselitteisesti, että *Lapsella on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen.* – Samassa pykälässä on selkeästi ilmaistava, että *Lapsella on oikeus päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaan kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen.*

6 luku, 27 § ja 28 §: Sosionomin koulutuksen saaneille on avattu reitit kahteen ammattinimikkeeseen: varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen sosionomi. Esitetään lisättäväksi seuraavaa: *Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään on kelpoinen ainoastaan yliopistollisen pedagogisen koulutuksen saanut lastentarhanopettaja (pääaineena kasvatustiede, erityisesti varhaiskasvatus tai varhaiskasvatustiede).* – Varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviä ja toimenkuvaa ei ole eritelty lainkaan. Lakiluonnoksen tekstissä olisi tuotava selvästi esiin, että *pedagoginen vastuu on pedagogisen koulutuksen saaneella lastentarhanopettajalla.*

6 luku, 31 § ja 33 §: Esitämme, että 31 §:ssä *varhaiskasvatuksen erityisopettajan pohjakoulutuksena on oltava vähintään 27 §:n mukainen lastentarhanopettajan koulutus.* Edelleen esitämme, että *kelpoisuus 33 §:ssä mainittuun ammatillisiin johtotehtäviin on vähintään 27 §:n mukainen kelpoisuus sekä riittävä johtamistaito. Varhaiskasvatuksen menestyksekkäs johtaminen edellyttää ylempää korkeakoulututkintoa.*

7 luku 37 §: Esitämme, että *jokaisessa lapsiryhmässä on oltava vähintään yksi yliopistollisen pedagogisen koulutuksen (pääaineena kasvatustiede, erityisesti varhaiskasvatus tai varhaiskasvatustiede) saanut lastentarhanopettaja.* Näin ollen emme voi millään perusteella kannattaa 37 §:ssä esitettyä näkemystä siitä, että sosionomi voisi korvata lastentarhanopettajan.

6 luku, 27 § ja 28 §: Sosionomin koulutuksen saaneille on avattu reitit kahteen ammattinimikkeeseen: varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen sosionomi. Esitetään lisättäväksi seuraavaa: *Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään on kelpoinen ainoastaan yliopistollisen pedagogisen koulutuksen saanut lastentarhanopettaja (pääaineena varhaiskasvatustiede tai kasvatustiede, erityisesti varhaiskasvatus).* – Varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviä ja

toimenkuvaa ei ole eritelty lainkaan. Lakiluonnoksen tekstissä olisi tuotava selvästi esiin, että pedagoginen vastuu on pedagogisen koulutuksen saaneella lastentarhanopettajalla.

6 luku, 31 § ja 33 §: Esitämme, että 31 §:ssä varhaiskasvatuksen erityisopettajan pohjakoulutuksena on oltava vähintään 27 §:n mukainen lastentarhanopettajan koulutus. Edelleen esitämme, että kelpoisuus 33 §:ssä mainittuun ammatillisiin johtotehtäviin on vähintään 27 §:n mukainen kelpoisuus sekä riittävä johtamistaito. Varhaiskasvatuksen menestyksekkäs johtaminen edellyttää ylempää korkeakoulututkintoa.

7 luku 37 §: Esitämme, että jokaisessa lapsiryhmässä on oltava vähintään yksi yliopistollisen pedagogisen koulutuksen (pääaineena varhaiskasvatustiede tai kasvatustiede, erityisesti varhaiskasvatus) saanut lastentarhanopettaja. Näin ollen emme voi millään perusteella kannattaa 37 §:ssä esitettyä näkemystä siitä, että sosionomi voisi korvata lastentarhanopettajan.

45 Jyväskylän yliopisto

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 7.12.2012 työryhmän uudistamaan päivähoitoa koskevia säädöksiä. Työryhmän tehtävänä oli 1) valmistella hallitusohjelman mukaisesti päivähoitoa koskevat säädösehdotukset sekä 2) arvioida esitysten taloudelliset ja yhteiskunnalliset sekä muut vaikutukset. Työryhmä toteaa, että laadittu esitys ei muodoltaan ja laajuudeltaan täytä esitykselle asetettuja vaatimuksia, vaan monet asiakokonaisuudet vaativat jatkotoimenpiteitä. Työryhmä oli myös erimielinen monista asiakokonaisuuksista, ja työryhmän jäsenistä 10 esitti eriävän mielipiteen työryhmän esityksistä.

Edellä olevasta johtuen yliopisto katsoo, että työryhmän esitys varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi jää vielä keskeneräiseksi ja osin ristiriitaiseksi eikä se vielä vakuuta siitä, että varhaiskasvatustalouden varmistaminen varhaiskasvatuksen toteutumisen. Yliopisto pitää esitystä yleisesti ottaen hallinnollisena, eikä siinä niinkään ole käsitelty varhaiskasvatusta tai varhaislapsuutta, vaan enemmänkin tämän kasvatuksen organisointia, toteuttamista (päiväkodeissa) jne. Yliopisto pitää myös ongelmallisena sitä, että tiedemaailman edustus työryhmässä oli hyvin niukka. Ryhmässä olivat lähinnä edustettuina erilaiset eturyhmät ja vastaavat, kuten ammattiliitot ja järjestöt.

Työryhmän esityksestä ei löydy juurikaan uusia ideoita eikä yleisempää innovatiivisuutta. Voidaan todeta, että raportin nimen ”Kohti varhaiskasvatustaloutta” mukaisesti on otettu askeleita kohti varhaiskasvatustaloutta, mutta ei vielä ole saatu valmista esitystä aikaiseksi. Yliopiston mielestä maassamme pitäisi pyrkiä rohkeammin nostamaan lainsäädännön keinoin varhaiskasvatuksen tasoa vastaamaan siihen kohdistuvia odotuksia osana suomalaista laadukasta varhaislapsuudesta alkavaa koulutusjärjestelmää.

Uudistamistyöryhmän raportin *yksityiskohtaisempana tarkasteluna* yliopisto esittää seuraavat havainnot:

Yliopisto pitää myönteisenä, että uudistamistyöryhmän esityksissä:

- on huomioitu lasten ja vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksen tavoitteissa (esimerkiksi § 19)
- määritellään lapsiryhmien enimmäiskoko (§ 35 ja 36)
- ei esitetä muutoksia lapsen oikeuteen päivähoitoon (§ 10 ja 11)
- lapsen päivähoitopaikka säilyy äitiys- tai vanhempainvapaan jälkeen (§ 14)
- on määritelty erikseen varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuudet
- myös lastenhoitajilta että perhepäivähoitajilta vaaditaan lapsiin liittyviä opintoja (§ 29 ja 30)

46 Oulun yliopisto

Oulun yliopisto pitää lakimuutosehdotusta erittäin tarpeellisena. Voimassa oleva lainsäädäntö on monilta osin vanhentunut. Lakimuutosehdotus sisältää positiivisia avauksia, mutta on sisällön osalta vielä viimeistelemätön ja epätasainen. Varhaiskasvatustilain valmistelua tulee jatkaa ja se tulee saattaa voimaan ripeällä aikataululla. Oulun yliopiston lausunnon keskeiset sisällöt ovat: 1) Varhaiskasvatustilain määrittelyä tulee tarkentaa. 2) Lapsinäkökulmaisuuksia tulee vahvistaa. 3) Varhaiskasvatustilain tavoitteita tulee muokata. 4) Lapsen subjektiivinen oikeus varhaiskasvatustilain tulee säilyttää esityksen mukaisena. 5) Varhaiskasvatustilain pedagogista suunnittelua koskevia esityksiä tulee tarkentaa. 6) Esitys henkilöstön nimikkeiden muuttamisesta on kannatettava. 7) Henkilöstön tehtävien, kelpoisuusvaatimusten, henkilöstörakenteen ja varhaiskasvatustilain asetettujen tavoitteiden välillä olevia ristiriitaisuuksia on poistettava.

47 Tampereen yliopisto

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Varhaiskasvatustalain tulee olla ehyt kokonaisuus, joka varmistaa varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden ja korkeatasoisen varhaiskasvatuksen laadun toteutumisen. Tämän toteutuminen edellyttää osaavaa henkilöstöä. Esitämme muutoksia lakiluonnoksen luvun 6 Henkilöstön tehtävät ja kelpoisuusvaatimukset pykälisiin: 31 § Varhaiskasvatuksen erityisopettaja, 33 § Varhaiskasvatuksen johtotehtävät sekä luvun 7 Henkilöstön mitoitus, rakenne ja täydennyskoulutus pykälään: 37 § Päiväkodin henkilöstön rakenne.

Henkilöstörakenne

Lasten kehitystä ja oppimista tukevien tavoitteiden toteuttaminen edellyttää korkea-asteen koulutuksen saaneiden ammattilaisten suhteellisen osuuden nostamista henkilöstön kokonaisrakenteessa. Varhaiskasvatuksen osaamisvaatimukset lisääntyvät edelleen. Lakiluonnoksessa esitetty henkilöstörakenne painottaa hoito-osaamista (37 §). Lakiluonnoksessa tulisi huomioida korkea-asteen tutkintojen, sosionomien (amk) ja kasvatustieteen kandidaattien (lastentarhanopettaja) osaamisalueet. Nykyinen lakiluonnos määrittää profiilit epäselvästi, sen sijaan profiilit vaativat selkiyttämistä, koska tutkinnot tuottavat erilaista ammatillista osaamista.

Varhaiskasvatussyhteisöjen johtaminen

Varhaiskasvatussyhteisöjen johtamisen tilanne on muuttunut, johtamiskokonaisuudet ovat kasvaneet ja muuttuneet monimuotoisemmiksi. Johtajan vastuulla ovat yhä isommat toiminnalliset kokonaisuudet ja johdettavat kokonaisuudet kasvavat ja hajautuvat edelleen. Nykyisin enää pieni osa päiväkodin johtajista työskentelee päiväkodin lapsiryhmissä. Isompien yksiköiden johtaminen vaatii monenlaisia taitoja: yhä suurempien yksiköiden myötä sekä alaisten määrä että talousvastuut ovat lisääntyneet ja johtamisesta on tullut päätoimista. Varhaiskasvatussyhteisöjen johtamisen vaativuus ja edellyttää ylempää korkeakoulututkintoa, sillä pedagogisen johtajuuden, hallinnollisen johtajuuden ja päivittäisjohtamisen kokonaisuus sekä työn jatkuva kehittäminen edellyttävät vahvaa teoreettista osaamista. Varhaiskasvatuksen laadun kannalta johtajuuden merkitys on ratkaiseva tekijä ja korkean laadun takaamiseksi päivähoidon perustehtävä ja siihen kytkeytyvä johtajuus edellyttää vahvaa koulutusta. Johtajuuden keskiössä on edelleen lasten ja vanhempien osallisuuden vahvistaminen. Vanhemmat ovat entistä tietoisempia varhaiskasvatuksen laadusta, mikä edellyttää myös johtajilta entistä enemmän vastuuta laadun hallinnasta.

Esitämme, että kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen kaikkiin johtotehtäviin on kasvatustieteen tai varhaiskasvatustieteen maisterin tutkinto, johon sisältyy tai jota on täydennetty lastentarhanopettajan koulutuksella sekä riittävä johtamistaito.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan kelpoisuus

Lakiluonnos muuttaa nykyisiä käytäntöjä erityislastentarhanopettajan tehtäviin kelpoisten henkilöiden perustutkintovaatimusten osalta. Esitämme pykälää 31 muutettavaksi siltä osin, että sosionomi (amk), poistetaan kokonaan. Lisäksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan kelpoisuuden tuottava koulutus VEO on määriteltävä tarkemmin.

48 Turun yliopisto

Varhaiskasvatustilain toteutumisen kannalta keskeiset käsitteet "varhaiskasvatus" ja "päivähoito" tulee määrittellä ja niitä tulee käyttää kaikkialla johdonmukaisesti, koska laki perustuu näiden käsitteiden tarkoitamiin sisältöihin (1:1-3 §). Käsitteellinen epätarkkuus johtaa tulkintoihin, jolloin lain tarkoittama lapsen tai lapsen huoltajan oikeus voi jäädä toteutumatta.

Varhaiskasvatus on "suunnitelmallista ja tavoitteellista pedagogista toimintaa" (lisäys 1:3 §), joka edellyttää pedagogisen koulutuksen saanutta työntekijää. Jotta varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voivat toteutua, tulee jokaisessa lapsiryhmässä olla vähintään yksi varhaiskasvatukseen erikoistunut opettaja, jolla on syvälinen ja laajin mahdollinen asiantuntemus lapsen kasvatuksesta, hoivasta ja kehityksestä (lisäys 7:35 ja 37 §).

Yliopisto pitää erityisen onnistuneina luvun 3 uudistuksia, jossa turvataan varhaiskasvatuksen jatkuvuus ja lapsen pitkäaikaiset, turvalliset ihmissuhteet tovereihinsa ja aikuisiin (14 §) sekä vanhempien osallisuus kasvatuskumppaneina varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun ja arviointiin (19 §). Myös luvun 7 (35 §) päiväkodin henkilöstöä koskeva mitoitus takaa, että lapsiryhmiä ei voida suurentaa työntekijöitä lisäämällä.

On erittäin tärkeää, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen kasvatuksen, hoidon ja opetuksen tavoitteet sekä lapsen kasvatukseen osallistuvien henkilöiden toimenpiteet tavoitteiden toteutumiseksi (5:25 ja 26 §). Tällainen käytäntö osaltaan edistää dialogia ja kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa ja yhteistyötä eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen kolmiportaisen tuen mallin mukaisesti (3:16-18 §) poistaa päällekkäisten suunnitelmien ja niiden laatimiseen liittyvää neuvonpidon tarvetta.

Yliopisto ehdottaa lukuun 3 (16-18 §) lisättäväksi, että lapsen tuen tarpeesta ja tukitoimista päättää päiväkotikohtainen moniammatillinen työryhmä, joka on verrattavissa perusopetuslain oppilashuoltotyöryhmään. Työryhmää johtaa päiväkodin johtaja, jolle tulee varhaiskasvatuksen asiantuntijana antaa päätösvalta yhdessä lapsen huoltajien sekä muiden lapsen kasvatukseen ja kehityksen tukemiseen erikoistuneiden asiantuntijoiden kuten erityisopettajan ja psykologin kanssa, jotta lapsen tarvitsemien tukitoimien riittävyys, sopivuus ja oikea-aikaisuus toteutuvat. Mielestämme varhaiskasvatustilain tuottajan velvollisuus on järjestää lapselle kielikylypyopetusta sekä kansallisella kielellä että kotikielellä (3:16 §).

Kelpoisuusvaatimuksena sekä hallinnollisiin että ammatillisiin varhaiskasvatuksen johtotehtäviin tulisi olla ylempi kasvatustieteen korkeakoulututkinto (6:33§). Yliopistollinen varhaiskasvatuksen maisteritutkinnon osaamistavoitteet sisältävät mm. korkeatasoista pedagogiikkaa ja johtamiskoulutusta sekä pedagogisen asiantuntijuuden integraatiota johtajuuteen. Varhaiskasvatuksen kehittäminen edellyttää laaja-alaista lapsen kehityksen ja kasvatuksen asiantuntijuutta ja siihen on suunnattava varoja.

Varhaiskasvatustilain ei voida edellyttää kustannusneutraaliutta, koska se rajaa lakiin kirjattavien muutosten ja uudistusten toteutumista. Henkilöstön tehtävänimikkeet luvussa 6 ovat selkeitä ja informatiivisia, mikä tukee kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa ja yhteistyötä muiden ammattiryhmien kanssa. Henkilöstön kelpoisuusvaatimusten tarkennukset saattavat lisätä lyhyellä aikavälillä julkisen talouden kokonaiskustannuksia. Tieteellinen tutkimus kuitenkin osoittaa, että sijoittaminen varhaiskasvatukseen palautuu pitkällä aikavälillä moninkertaisina säästöinä yhteiskunnalle (Heckman, 2006; Pianta, Barnett, Burchinal, & Thornburg, 2009). Laadukas varhaiskasvatus edistää lasten hyvinvointia ja ennaltaehkäisee syrjäytymisriskiä tehokkaammin kuin tukitoimet perusopetuksessa.

49 Åbo Akademi

Åbo Akademi har tagit del av rapporten och önskar framföra följande :

Begäran gäller kapitlen 2.1 – 2.4 (ss. 8-56). Åbo Akademi ser det positivt att man nu stiftar en specifik lag om småbarnspedagogik som samlar och definierar bestämmelserna gällande området i en helhet. Åbo Akademi noterar också att man härmed befäster termen 'småbarnspedagogik' som den svenska benämningen för 'varhaiskasvatus' (Samtidigt föreligger dock en risk för sammanblandning med examensförordningens (förordning om universitetsexamina, F794/2004) begrepp "studier som ger yrkesfärdigheter inom småbarnsfostran och förskoleundervisning". Även för en med utbildningen bekant läsare är det svårt att greppa huruvida lagförslaget med 'småbarnspedagogik' avser vetenskapsämnet pedagogik (inriktningen 'varhaiskasvatus') eller om 'småbarnspedagogik' avser 'studier som ger yrkesfärdigheter inom småbarnsfostran och förskoleundervisning ('varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavat opinnot'). Då man i rapporten emellertid noterar att behörigheten för förskoleundervisning definieras annorstädes har Åbo Akademi tolkat det så att 'småbarnspedagogik' ('varhaiskasvatus') är vetenskapsämnet pedagogik och de studerandes huvudämne inom universitetens utbildning av barnträdgårdslärare.

I 27 § föreslås att behörigheten omfattar minst 60 studiepoäng teoretiska studier i småbarnspedagogik och därtill praktik och lärdomsprov. I 28 § stipuleras att samma omfattning studier i småbarnspedagogik jämte praktik och lärdomsprov bör ingå i eller avläggas som kompletterande studier av socionom (YH) för behörighet. Åbo Akademi välkomnar förtydligandet på denna punkt. Positivt är att behörighet genom kompletterande studier möjliggörs i händelse av att lagförslaget godkänns av lagstiftaren.

Åbo Akademi efterlyser, liksom bl.a. barnträdgårdsläraryrket, ett utskrivet klagande i lagen av vad som avses med den s.k. VEO-utbildningen (varhaiskasvatuksen erityisopettajan koulutus).

Gällande utvärdering noteras att anordnaren åläggs skyldighet att utvärdera verksamheten i daghemmen och på andra ställen där verksamhet ordnas med tre års intervall. Att detta sker och på vilket sätt det sker är av största vikt och kunde med fördel betonas ytterligare.

Åbo Akademi noterar att lagförslaget kan komma att ha omfattande ekonomiska konsekvenser. Hur stora dessa konsekvenser är, är dock svårt att överblicka. Dessa konsekvenser bör utredas i samband med en regeringsproposition.

Åbo Akademi noterar att de avvikande åsikterna innehåller mycket som är värt understöd inför den ytterligare bearbetningen och ser gärna att möjlighet ges att ännu uttala sig i frågan.

50 Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Lasten ja perheiden hyvinvointi edellyttää varhaiskasvatuskentässä kehittyvää yhteistyötä. Yhteistyö tarkoittaa moniammatillisuuden ja monitieteisyyden/poikialaisuuden hyödyntämistä, jota eri sektorien varhaiskasvatuksen koulutus- ja TKI- toiminta tuottaa.

Kelpoisuus ja nimikkeet varhaiskasvatuksen opettajuutta tukemaan

Varhaiskasvatuksen opettaja: Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin on vähintään *kasvatustieteen kandidaatin tutkinto* tai sosiaalialalle suuntautuva *sosiaali- ja terveysalan*

ammattikorkeakoulututkinto, joihin sisältyvät tai joita on täydennetty vähintään 85 opintopisteen laajuisilla varhaiskasvatuksen osaamista rakentavilla opinnoilla.

Kannatamme varhaiskasvatuksen lainsäädännön uudistamista pohtineen työryhmän raportin pykäläluonnoksissa esitettyjä säädösmuutoksia, jotka tuovat toivottua joustavuutta alalla tarvittavien pätevyyksien hankkimiseksi, kun henkilöllä on riittävä pohjatutkinto. Esitämme, että varhaiskasvatukseen suuntautuneet ammattikorkeakouluopinnot suorittaneiden henkilöiden (sosionomi AMK) tehtävät ja nimikkeet ovat samat kuin kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneilla, silloin kun työtehtävät ovat yhteneväiset kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneiden henkilöiden kanssa. Emme kannata kolmen erillisen tehtävänimikkeen käyttöä varhaiskasvatuksessa.

Näkemyksemme mukaan tulee koulutuksellinen umpikuja purkaa ja taata tämän kelpoisuuden saaneille sosionomeille (AMK) mahdollisuus täydentää tutkintoaan *esiopettajakelpoisuuden* saamiseksi, mihin lakityöryhmä ei ottanut loppuraportissaan kantaa. Tämä olisi linjassa hallituksen 25.3.2014 tekemän rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoa koskevan päätöksen kanssa, jossa ministeriöt veloitetaan uudistamaan toimialoillaan kelpoisuusvaatimuksia siten, että kelpoisuuden tuottavia opintoja voidaan suorittaa nykyistä joustavammin. Arene esittää harkittavaksi, että varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuusvaatimuksia pohdittaessa selvitetään vielä yhteisöpedagogi (AMK) tutkinnon tuottama osaaminen ja valmiudet.

Varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen muutokset ja lapsilähtöinen tarkastelu. Lapsiryhmien koko tulisi säätää lailla siten, että alle kolmevuotiaiden ryhmässä saa olla korkeintaan 12 lasta ja yli kolmevuotiaiden ryhmässä enintään 21 lasta. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien henkilöiden työ on pedagogisesti, sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti monimuotoistunut. Varhaiskasvatuksessa olevan lapsen kannalta keskeistä on osaava, turvallinen ja läsnä oleva aikuinen. Tähän päästään riittävällä säädöspohjaisella resursoinnilla, osaamisen kehittämällä sekä moniammatillisella yhteistyöllä ja työyhteisötasoisella tehtävänjaolla.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutustason nostaminen. Päiväkodin lapsiryhmässä tulee olla työtehtävien vaativuuden ja laaja-alaisuuden vuoksi kaksi kelpoisuusehdot täyttävää varhaiskasvatuksen opettajaa ja lisäksi yksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuuden omaava henkilö.

Subjekttiivinen varhaiskasvatusoikeus on säilytettävä. Lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen ei pidä rajoittaa puuttamalla subjektiiviseen oikeuteen eikä muuttaa maksu- ja tukijärjestelmiä. Jos lapsen subjektiivista oikeutta kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen rajataan, on lapselle taattava vähintään subjektiivinen oikeus osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen sekä perheille oikeus palveluohjaukseen.

51 Sosiaalialan osaamiskeskukset

1. Tarvitaan selkeät ja velvoittavat rakenteet, joiden avulla luodaan varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muiden lapsiperhepalveluiden rakenteellinen kokonaisuus ja turvataan tiivis yhteistyö.
2. Varhaiskasvatuksen tutkimus- ja kehittämistyö pitää turvata ja resursoida säätämällä siitä uudessa laissa.
3. Varhaiskasvatuksen arviointitoiminnasta säädettäessä tulee ottaa huomioon varhaiskasvatuksen ominaislaatu, arviointitoimintaa ei voi suoraan rakentaa samanlaiseksi kuin muun opetuksen arviointi.

52 Korkeasti koulutettujen työmarkkinakeskusjärjestö AKAVA

Varhaiskasvatuksessa toteutettu opetus, kasvatusta ja hoito ovat keskeinen osa suomalaista tasa-arvoista yhteiskuntaa

Akavan näkemyksen mukaan varhaiskasvatustilain merkitys on äärimmäisen suuri, ja sen vaikutukset ovat yhteiskunnallisesti huomattavan laaja-alaisia. Onkin erittäin vahingollista, mikäli lain voimaansaattaminen lykkääntyy resurssien puutteen vuoksi.

Akava pitää laadukkaasta varhaiskasvatuksesta säädettävässä lainsäädännössä tärkeimpänä:

1. Varhaiskasvatus on nähtävä monipuolisesti osana turvallista ja hyvää lapsuutta, keinona vähentää eriarvoistumista ja ennaltaehkäistä oppimisvaikutuksia sekä vahvistaa tasa-arvoista pohjaa perusopetukseen siirtymiselle.
2. Laadukas hoito, kasvatusta ja opetus edellyttävät riittävää henkilökuntaa suhteessa lasten määrään sekä osaavaa, monipuolista henkilökuntaa. *Tämä edellyttää Akavan mielestä ehdottomasti sitovaa sääntelyä henkilöstörakenteesta, enimmäisryhmäkoosta sekä suhdeluista.* Laadun takeeksi on lakiin kirjattava, että jokaisessa ryhmässä tulee olla vähintään kaksi korkeakoulututkinnon suorittanutta lastentarhanopettajaa. Varhaiskasvatussuunnitelman tulee laatia aina lastentarhanopettaja.
3. Laki on valmisteltava kokonaisuutena, johon kuuluu kiinteästi myös subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta säättäminen. Rajaamisen käsittely osana varhaiskasvatustilain kokonaisuutta olisi antanut paremmat edellytykset arvioida sen vaikutuksia ja tehdä lopputuloksesta esitettyä paremman. Subjektiivinen päivähoito-oikeus on ollut keskeinen osa suomalaisten naisten hyvää työllisyyskehitystä ja täysiaikaiseen työhön osallistumista. Laadukas varhaiskasvatus - kuten subjektiivinen päivähoito-oikeuskin – on nähtävä lapsen oikeuksista käsin. Mikäli rajausta toteutetaan, tulee vastaavasti säätää kaikille yli 3-vuotiaille oikeus vähintään 6 tunnin osa-aikaiseen, päivittäiseen varhaiskasvatukseen. Lain valmistelussa ei ole toteutettu asianmukaista lapsivaikutusten arviointia.
4. Akava kannattaa ehdotusta kolmiportaisen tuen mallin käyttöönotosta varhaiskasvatustilain. Tämä jäsentää erityisen tuen järjestämistä ja vahvistaa jatkumoa varhaiskasvatustilain perusopetukseen erityisen tuen tarpeessa olevien lasten kohdalla.

53 Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK

- Työryhmän pykäläluonnos ei muodosta toteuttamiskelpoista kokonaisuutta vaikutusarvioineen, joka osaltaan vaikeuttaa arviointia.
- Päivähoitomaksujen porrastaminen käytön mukaan voisi lisätä pienten lasten vanhempien työllisyyttä sekä säästää päivähoiton kustannuksia. Maksut on asetettava käytön mukaan joko tuntiperusteisesti tai riittävän tiheällä porrastuksella. Jakajan pitää olla riittävän korkea, esimerkiksi 9 tuntia/päivä.
- Kelpoisuusvaatimuksia ei tulisi työryhmän esityksen mukaisesti kiristää. Tarpeettoman tiukat kelpoisuusehdot vähentävät joustavuutta sekä vaarantavat henkilöstön saatavuutta.

54 Toimihenkilökeskusjärjestö STTK

Varhaiskasvatustilain valmistelleen työryhmän raportti on pääosin hyvä ja lakiluonnos pienehköillä lisäyksillä toteuttamiskelpoinen. STTK painottaa uuden varhaiskasvatustilain hyväksymistä tämän hallituskauden aikana. Palvelujen laatu lapsille ja perheille varmistetaan parhaiten nykyrakenteen

mukaisilla moniammatillisilla varhaiskasvatuksen tiimeillä, joissa eri henkilöstöryhmien koko osaaminen käytetään hyödyksi.

Terveydentilansa puolesta tukea tarvitsevien lapsien yhdenvertaisuus ja palvelut on turvattava. Yhteistyön sote-sektorin ammattilaisten kanssa on oltava tiivistä. Tasa-arvon edistämistä varhaiskasvatuksessa on vahvistettava.

Varhaiskasvatuslainsäädäntöä uudistaneen työryhmän loppuraportti ja pykäläehdotukset ovat lähes sellaisenaan toteuttamiskelpoisia ja turvaavat lapsien ja perheiden laadukkaita palveluita. Varhaiskasvatus vaikuttaa monin tavoin erilaisten lapsen ja perheiden hyvinvointiin sekä yhteiskuntaan, työmarkkinoihin ja tasa-arvoon. Lapsien tarpeet ovat ensisijaiset palveluja kehitettäessä, mutta samalla varhaiskasvatuksen rooli perhepalveluna sekä työelämän tasa-arvon rakentajana on säilytettävä.

Eriyisen ilahduttavaa on, että työryhmä kykeni yksimielisesti sopimaan pykäläluonnoksien alkuosasta, eli moniammatillisen ja laadukkaan varhaiskasvatuksen määritelmästä, tavoitteista ja järjestämisestä.

Varhaiskasvatus on määritelmänsä mukaisesti lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostama kokonaisuus. Toiminnan perustana on leikki ja lapset tarvitsevat myös perushoitoa, hoivaa ja aikuisen syyliä. Useilla lapsilla on terveyteen liittyviä erityistarpeita, jotka on huomioitava osana varhaiskasvatusta. Nykyinen henkilöstörakenne huomioi tasapainoisesti nämä varhaiskasvatuksen eri osiot, ja myös perheet ovat kyselytutkimuksissa olleet rakenteeseen tyytyväisiä. Ryhmäkokonaisuudessa on tervetullut ja perheiden toivoma uudistus, joka osaltaan tukee palvelun laadukkuutta.

Varhaiskasvatuksen kehittämisessä tulee jatkossakin hyödyntää monitieteistä tietopohjaa ja työskentelytapaa (mm. käyttäytymis-, yhteiskunta-, kasvatusta-, sosiaali-, terveys- ja taloustieteellistä tutkimusta ja työtä.) Dialogia on käytävä kaikkien varhaiskasvatuksen henkilöstöryhmien sekä perheiden kanssa. Eri ammattilaisryhmien koko osaamisen hyödyntäminen turvaa palvelujen laatua sekä on kustannustehokasta perheille ja veronmaksajille. Eri ammattilaisten työn kunnioittaminen ja osaamisen arvostaminen luo tiimiin yhteishenkeä ja auttaa palvelun laadun turvaamisessa.

Pitkäaikaissairauden, vamman tai terveydentilan takia tukea tarvitsevat lapset

Yli 20 %:lla suomalaisista lapsista on ainakin yksi pitkäaikaissairaus. Lasten ja nuorten psykososiaalisen terveyden ongelmat ovat kasvamassa ja samanaikaisesti myös astma, allergiat ja diabetes yleistyvät. Nuoruustyyppin eli tyypin 1 diabetes on tyypillinen tällainen nopeasti lisääntyvä sairaus; tauti kehittyy yhdelle lapselle 120:stä jossain vaiheessa ennen 15 vuoden ikää. Näihin ja moniin muihin lasten pitkäaikaisiin sairauksiin voi liittyä varhaiskasvatuksessa käytännön ongelmia ja tilanteita, jotka vaativat erityisosaamista. Lääkehoidon lisäksi lapsen tarpeet voivat edellyttää esimerkiksi päivittäiseen ravitsemukseen, liikuntaan tai motoriseen kehitykseen liittyvää erityistä seurantaa ja osaamista. Tämä osaaminen varhaiskasvatustiimissä voi olla jopa lapsen varhaiskasvatukseen osallistumisen (ja samalla vanhempien työssäkäynnin) ehtona. Lääkehoitoa tarvitsevien tai tiettyjä vammoja omaavien lapsien palveluissa tarvitaan tähän osaamista omaavia hoitajia.

Kommunikaatio-ongelmaisten lasten palveluissa tarvitaan viittomakielen ohjaajia varhaiskasvatuksen henkilöstötiimissä.

Lapsen tukitoimet, mukaan lukien tehostettu ja erityinen tuki, tulee toteuttaa riittävän varhaisessa vaiheessa lapsen tarpeiden mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa tarvittava tuki lapselle voi olla myös pääosin, tai jopa lähes yksinomaan, sosiaali- ja terveyspalveluina toteutettavaa. Tällaista tukea tarvitsevan lapsen

asema tulee turvata lainsäädännöllä yhdenvertaisesti verrattuna lähinnä vain pedagogista tukea tarvitsevaan lapseen. Myös hallitusohjelmassa korostetaan tiiviistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kesken.

55 Kuntatyönantajat

Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa on päätetty kuntasektorin säästöistä velvoitteita karsimalla ja henkilöstön kelpoisuuksia väljentämällä. Esitys varhaiskasvatuslaiksi sisältää kohtia, jotka ovat vastakkaisia rakennepoliittisen ohjelman tavoitteille. Kelpoisuusehtojen kiristäminen, tutkintovaatimus perhepäivähoitajalle (30 §) ja varhaiskasvatuksen avustajalle (32§). Tämä aiheuttaa saatavuusongelmaa ja kustannusten nousua. Samoin perhepäivähoitajan ammattitutkinnon suorittaneen tulee olla kelpoinen lastenhoitajan tehtäviin vähällä täydennyskoulutuksella. Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja tutkintotaso lähihoitaja ilman suuntautumisvaihtoehtoa on riittävä. (29§). Työnantajan harkintaan tulee jättää minkälaista osaamista halutaan painottaa.

Kustannuksia aiheuttavat myös uudet tehtäväkokonaisuudet kuten pedagogiset arviot, pedagogiset selvitykset ja erityinen tuki (16-18 §).

Osa-aikaisen oikeus varhaiskasvatukseen 12 §. KT edellyttää, että oikeus osa-aikaiseen palveluun tulee toteuttaa rakennepoliittisessa ohjelmassa esitetyllä tavalla. Päivähoito-oikeutta rajattaisiin osa-aikaiseksi silloin, kun lapsen vanhemmalle tai muulle huoltajalle voidaan suorittaa samassa perheessä asuvasta muusta lapsesta äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa taikka hän saa kotihoidon tukea tai on hoitovapaalla tai virkavapaalla/työvapaalla lapsen hoitamiseksi. Rajausta tulisi harkita laajemmaksi, kun toinen vanhemmista on kotona.

Henkilöstön mitoitus; esiopetustehtävissä saa olla yksi opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö enintään 13 esiopetuksessa olevaa lasta kohden. Nykyisten säädösten mukaan osapäiväisessä hoidossa olevien 3-5 -vuotiaiden lasten osalta voidaan noudattaa edellä esiopetuksen osalta mainitun kaltaista mitoitusta. KT ei hyväksy osapäiväsuhdeluvusta luopumista. Muutos olisi suunnattoman kallis.

KT vaatii, että erillinen ryhmäkokoa määrittelevä 35 §:n 3 momentti poistetaan.

Päiväkodin mitoituksesta poikkeaminen 36 §. Päivähoidon henkilöstön mitoituksesta ei saa poiketa muutoin kuin äkillisen ja ennakoimattoman syyn ilmetessä toimintapäivän aikana. Pakottavien syiden takia poikkeaminen voi jatkua tätä pidempään, mitoitus on kuitenkin saatettava 35 §:n mukaisesti viimeistään toisena toimintapäivänä syyn ilmenemispäivästä lukien.

Esitetty poikkeamissäännös on erittäin jyrkkä. Lain tasolla ei tällaisesta asiasta tulisi ylipäätään säätää. Esityksen mukaan mitoituksesta voidaan poiketa vain toimintapäivän loppuun tai pakottavien syiden nojalla toisen toimintapäivän loppuun. Tämä johtaisi siihen, että näissä tapauksissa jouduttaisiin harkitsemaan toimipisteiden sulkemista esimerkiksi usein päiväkodeissa esiintyvien influenssaepidemioiden aikana. Tämä ei olisi lasten, heidän vanhempiensa, kuntien eikä henkilöstön etujen mukaista.

56 Sosiaalialan Työnantajat ry

Sosiaalialan Työnantajat ry:n näkemyksen mukaan Suomen nykyinen päivähoitojärjestelmä on laadukas, kattava ja sisällöllisesti toimiva. Liitto ei sinällään näe tarvetta isoihin muutoksiin mutta kannattaa lainsäädännön ajanmukaistamista.

Henkilöstön mitoituksiin tai pätevyksiin liittyviä vaatimuksia ei tule lisätä eikä toimintamalleja tule jäykistää. Liitto pitää motivoitunutta ja osaavaa henkilöstöä keskeisenä laatutekijänä mutta muistuttaa, että kelpoisuusvaatimusten ja mitoituksen nostamisen seurauksena ei suoraan ole varhaiskasvatuksen laadun paraneminen.

Liitto ei kannata erillisiä vain varhaiskasvatuksessa käytettäviä nimikkeitä varsinkaan perustason koulutuksen osalta. Lastenhoitajan koulutuksen rajaaminen lakiesityksen 29 §:ssä esitetyllä tarkkarajaisella tavalla tulisi aiheuttamaan lisää rekrytointiongelmia jo muutoinkin haasteellisessa työvoimatilanteessa. Lisäksi rajausta sulki ulkopuolelle sellaiset työhönsä henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella hyvin soveltuvat ja lasten kanssa työskentelyn näkökulmasta ammattitaitoiset henkilöt, joiden muodollinen pätevyys olisi samantasoinen mutta eri suuntautumisvaihtoehdosta. Luonnollisesti suuntautuminen varhaiskasvatukseen opinnoissa on tavoiteltavaa, mutta em. syistä kyse ei voi olla velvoittavasta vähimmäistasosta.

Liitto kiinnittää huomiota siihen, että lainsäädännössä ja sen soveltamisessa tulee yksityiselle ja julkiselle sektorille taata tasapuoliset toimintaedellytykset huolimatta yksikkökoosta tms. sellaisesta seikasta.

Sosiaalialan Työnantajat ry pitää perusteltuna sitä, että varhaiskasvatuslain valmistelun yhteydessä keskusteluun otetaan subjektiivisen päivähoito-oikeuden analysointi tämän päivän tilanteessa ml. yksityisen hoidon ja kotihoidon tukijärjestelmien tilanne.

Liitto painottaa palvelusetelijärjestelmän kautta useassa kunnassa saavuttuja toiminnallisia hyötyjä ja taloudellista säästöä sekä kannattaa perheiden valinnan vapauden lisäämistä.

Sosiaalialan Työnantajat ry katsoo, että varhaiskasvatuspalveluiden valvonta toteutetaan käytännössä parhaiten osana Valviran toimintaa. Valvonnan lähtökohtana tulee olla omavalvontajärjestelmä.

57 Lastentarhanopettajaliitto

Päivähoitolaki on yli 40 vuotta vanha, eikä vastaa nykytilaa varhaiskasvatukselle asetettujen yhteiskunnallisten tavoitteiden suunnassa. Päivähoitolain tilalle tulee säätää laki varhaiskasvatuksesta ja perhepäivähoidosta.

LTOL:n näkemyksen mukaan varhaiskasvatuslain ensisijainen tavoite on varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen ja vaikuttavuuden parantaminen. Varhaiskasvatuslain laatimisessa keskeisenä johtoajatuksena tulee olla lapsen oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ja koulutukselliseen tas-arvoon.

Laatuun ja varhaiskasvatuksen asemaan osana kasvatus- ja koulutuspolitiikkaa vaikuttavat ratkaisevasti henkilöstörakenne, ja -kelpoisuudet. Lakiryhmän esitykset eivät tue tätä kehitystä. Näitä koskevat pykälät vaativat korjauksia, jotta varhaiskasvatuslailla voidaan saavuttaa sille asetetut tavoitteet.

Varhaiskasvatuksen määritelmä

Lastentarhanopettajaliitto edellyttää varhaiskasvatuksen ja perhepäivähoidon määrittelemistä erikseen. Vuorohoito on myös määriteltävä omana toimintamuotonaan. Tavoitteet varhaiskasvatuksen ja päivähoidon eri toimintamodoissa muotoutuvat eri tavoin henkilöstöltä edellytettävä koulutus ja järjestämistavat huomioon ottaen. Lastentarhanopettajaliitto esittää lain nimeksi Laki varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta.

Koulutuksellinen tasa-arvo ja varhaiskasvatuksen järjestäminen

Varhaiskasvatuksen tavoitteista puuttuu koulutuksellinen tasa-arvo. Tämä kirjaus on lisättävä lakitekstiin, sillä varhaiskasvatus on määritelty osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Lapsella tulee olla oikeus säännölliseen laadukkaaseen varhaiskasvatukseen kokopäiväisesti tai osa-aikaisesti vähintään kuusi tuntia päivässä. Tällä turvataan lapsen mahdollisuus osallistua ryhmätoiminnan lisäksi yksilöllisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tarpeiden mukaiseen toimintaan. Tällä turvataan mahdollisuudet lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaiseen oppimisen tukemiseen ja vaikeuksien ennaltaehkäisemiseen. Maksu- ja tukijärjestelmät eivät saa heikentää lapsen osallistumista pedagogiseen varhaiskasvatukseen. Pedagogisesti toteutettu varhaiskasvatus vaatii valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tueksi kuntakohtaisen suunnitelman, jonka pohjalta varhaiskasvatusyksiköt voivat laatia suunnitelmat pedagogisen toiminnan lähtökohdaksi. Arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen laadun toteutumista.

Henkilöstön kelpoisuudet ja vastuut

Jokaisessa päiväkodissa, jossa järjestetään määriteltyä varhaiskasvatustoimintaa, sisältäen vuorohoidon, tulee olla toiminnasta ja pedagogiikasta vastaava johtaja. Varhaiskasvatuksen ammatillisissa ja hallinnollisissa johtotehtävissä on kelpoisuusehtona edellytettävä kasvatustieteen tai varhaiskasvatuksen maisterin tutkintoa. Pedagogisen yliopistollisen koulutuksen saaneille opettajille on laissa säädettävä vastuu lapsiryhmän pedagogisesta toiminnasta. Erilaisen koulutustaustan omaavan henkilöstön erilaiset vastuut on kirjattava lakiin. Varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin nimikkeiden eriyttäminen ja vastuiden selkiyttäminen tukee eri koulutusten kautta hankitun osaamisen hyödyntämistä ja kohdentamista oikein. Lailla on turvattava, että jokaisessa päiväkodin lapsiryhmässä on yliopistollisen pedagogisen koulutuksen saanut opettaja.

Ryhmäkoko ja rakenne

Lastentarhanopettajaliitto kannattaa työryhmän esitystä lapsiryhmän koon rajaamisesta suhteessa korkeintaan kolmeen koulutettuun henkilöön. Ryhmäkoossa on huomioitava lasten ikä ja tukea tarvitsevien lasten määrä. Suhdeluvut voidaan pitää nykyisellään, mutta ryhmäkoko on säädettävä sitovasti. Vuorohoidon suhdeluvusta on säädettävä erikseen henkilöstön määrästä suhteessa lasten määrään.

58 Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on ainutlaatuinen tilaisuus linjata pitkälle tulevaisuuteen kantava näkemys varhaiskasvatuksesta osana kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Työryhmän esitys ei sitä tee. Ministeriö jättää tilaisuutensa käyttämättä, ellei se muuta työryhmän esitystä. Lain on edistettävä lasten osallistumista laadukkaaseen pedagogiseen varhaiskasvatukseen sekä varmistettava varhaiskasvatuksen ja lapsiryhmien toiminnan pedagoginen ja sisällöllinen laatu, kehittäminen ja tutkimustyö.

OAJ edellyttää työryhmän esitykseen muun muassa seuraavia muutoksia:

Laissa on määriteltävä varhaiskasvatus ja perhepäivähoito, sekä näiden välinen ero.

Varhaiskasvatuksen tavoitteisiin on lisättävä koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen.

Pedagogisen yliopistollisen koulutuksen saaneille opettajille on laissa säädettävä vastuu lapsiryhmän pedagogisesta toiminnasta. Erilaisen koulutustaustan omaavan henkilöstön vastuut on kirjattava lakiin.

Päiväkodin henkilöstöstä vähintään puolet tulee olla yliopistollisen koulutuksen saaneita varhaiskasvatuksen opettajia. Tämä turvaa pedagogisen toiminnan sekä opettajan jokaiseen lapsiryhmään koko toimintapäivän ajaksi. Lapsiryhmäkoon ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden normittaminen menettävät merkityksensä, ellei lapsiryhmiin edellytetä opetuksesta ja kasvatuksesta vastaavaa varhaiskasvatuksen opettajaa.

Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään kelpoisille sosionomi (AMK) tutkinnon omaaville on säädettävä varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtävään kelpoisuusvaatimukseksi riittävän laaja yliopistollinen täydennyskoulutus sekä vähintään 85 opintopisteen laajuiset erityisopettajan opinnot.

Varhaiskasvatuksen ammatillisissa sekä hallinnollisissa johtotehtävissä on edellytettävä kasvatustieteen tai varhaiskasvatustieteen maisterin tutkintoa.

Lapsiryhmäkokosäädöstä on täydennettävä tehostetun ja erityisen tuen ryhmien osalta. Lisäksi henkilöstön määrästä suhteessa lasten määrään vuorohoidossa on säädettävä erikseen.

OAJ kannattaa lakityöryhmän seuraavia esityksiä:

- lapsen subjektiivista oikeutta varhaiskasvatukseen
- lasten ja kasvatushenkilöstön välistä suhdelukua ja ryhmäkokosäädöksiä
- selkeytystä päiväkodin mitoituksesta poikkeamiseen
- selkeytyksiä ammatinimikkeisiin varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen sosionomi
- lapsen tuen järjestäminen kolmiportaisen tuen mallin mukaisesti ja käyttäen samoja termejä
- säädöstä perhepäivähoitoryhmän muodostamisesta
- Opetushallitusta asiantuntijavirastoksi ja laatimaan valtakunnalliset perusteet
- velvollisuutta laatia paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma
- lakisääteistä velvoitetta seurata varhaiskasvatusympäristöä kolmen vuoden välein

59 Sosiaalialan korkeasti koulutettujen ammattijärjestö Talentia

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian näkemyksen mukaan

- Varhaiskasvatuslaki on merkittävä laki koko yhteiskunnan hyvinvoinnin turvaamisen kannalta.
- Laadukas, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen varhaiskasvatus on lapsen oikeus ja sillä on merkittävä lapsen hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja oppimista edistävä tehtävä.
- Varhaiskasvatuspalveluilla on monta tehtävää – muun muassa on osa ihmisen elin-ikäistä oppimista, turvaa yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen lapsuuden, vähentää eriarvoistumista, ehkäisee syrjäytymistä ja turvaa vanhempien työssäkäynnin.
- Päiväkodin ryhmäkokoo tulee säätää sitovasti.
- Henkilöstörakennetta tulee muuttaa siten, että korkeakoulutettujen osuutta lisätään jotta turvataan laadukas tavoitteellinen toiminta.
- Lakiluonnoksen 27 § Varhaiskasvatuksen opettaja ja 28 § Varhaiskasvatuksen sosionomi jakaa nykyisen lastentarhanopettajan tehtävän kahteen uuteen tehtävään. Sosiaalialan koulutustaustaisten ja kasvatusalan koulutustaustaisten varhaiskasvatuksen opettajien tasavertainen työskentely rinnakkain tukee parhaiten varhaiskasvatuslain kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Nyt ei pidä rakentaa liian yksityiskohtaisia henkilöstönormeja ja kapea-alaisia tehtäviä varhaiskasvatuksen tehtäväkokonaisuuksiin. Päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen lastenhoitaja ovat riittäviä tehtävänimikkeitä erottamaan toimijoiden vastuita ja työorientaatiota.

- Kelpoisuuden saamista tulee joustavoittaa niin, että tutkintoa voi täydentää varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden saamiseksi. Lisäksi tulee turvata sosionomi (AMK) tutkinnon suorittaneille selkeä opintopolku varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtäviin, kuten raporttiinkin on kirjattu. Näin opintopolut ja työurat etenevät luontevasti ja samalla turvataan kelpoisuusehdot täyttävän henkilöstön saaminen ja pienennetään kustannuksia, joita syntyy mm. uudelleen kouluttautumisesta.
- Esiopetusta uudistettaessa tulee turvata sosiaalialan koulutustaustaisille varhaiskasvatuksen opettajille kouluttautumisväylä esiopettajan tehtäviin. Tämä vähentää varhaiskasvatuksen opettajien vaihtuvuutta ja lisää työntekijöiden työmotivaatiota ja sen myötä pidentää työuraa.
- Varhaiskasvatuslaissa tulee säätää palveluohjauksesta. Palveluohjauksen avulla varhaiskasvatuspalvelut kohdentuvat lapsen ja perheen tarpeiden mukaan. Palveluohjaus on toimintamuoto, jossa vanhemmat saavat tarvitsemaansa tietoa lähialueensa kaikista varhaiskasvatuspalveluista ja pääsevät pohtimaan lapsen ja perheen tarpeita yhdessä varhaiskasvatuksen palveluohjaajan kanssa. Palveluohjauksen avulla päätös varhaiskasvatuspalvelun muodosta ja toiminta-ajasta tapahtuu yhteistyössä vanhempien ja viranomaisten kanssa.

60 Sosiaali- ja terveystieteiden ammattijärjestö Tehy ry

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Tehy pitää tärkeänä, että lain valmistelu etenee ja uusi laki saadaan voimaan tämän hallituskauden aikana. Varhaiskasvatuslakia valmistelleen työryhmän raportti on pääosin hyvä. Lain valmistelun lähtökohtana tulee olla lapsen ja perheen edun turvaaminen. Lapsella tulee olla oikeus varhaiskasvatukseen, joka muodostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Lapsella on perusoikeus leikkiin ja leikin avulla oppimiseen. Varhaiskasvatuksen tulee olla suunnitelmallista, tavoitteellista ja turvallista toimintaa lapsen ja perheen hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Huomioita:

- lakiesityksessä varhaiskasvatuksen määritelmä on hyvä ja riittävä
- pykälien 16-18 otsikoihin tulee lisätä huolenpito
- 16.2 §:ään tulee lisätä tukimuotoihin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut
- tuen antamisen perusteeksi pitää lisätä sosiaali- ja terveydenhuoltoalan asiantuntijan tekemä arvio
- varhaiskasvatuksessa tarvitaan eri koulutuksen omaavia varhaiskasvatuksen ammattilaisia
- 27 ja 28 pykälät pitää yhdistää, koska varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään pätevoidytään kahta väylää myöten
- lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma on lastenhoitajan tehtävään kelpoisuuden antava perustutkinto
- hallinnollisiin johtotehtäviin kelpoinen on soveltuvan korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, jolla on riittävä johtamistaito ja johtamisosaaminen
- henkilöstömitoitus on toimiva, jos ryhmäkokorakenne säädetään
- lapsiryhmässä tulee turvata oikea henkilöstömitoitus koko hoitopäivän ajan ja poikkeamisen tulee olla tarkoin rajattu ja vain äkillisissä sairauspoissaoloissa
- nykyinen henkilöstörakenne tulee säilyttää ja pedagoginen vastuu määriteltävä lastentarhanopettajalle

- lakiin tarvitaan sääntelyä vuorohoidosta, tasa-arvon edistämisestä sekä fyysisen aktiivisuuden ja liikkumisen lisäämisestä

61 Suomen Lähi- ja perushoitajaliitto Super ry

1. Kaikki lähihoitajan tutkinnon suorittaneet (koulutusohjelmaopinnoista riippumatta) tulevat jatkossakin olemaan kelpoisia varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtäviin (29 §). Kelpoisuusehtojen kaventaminen tarkoittaisi keinotekoisia esteitä työllistymiselle sekä lyhentäisi työuria. Lisäksi 27§ ja 28 § yhdistetään; sosionomi (AMK) on kelpoinen jatkossakin varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin.
2. Pitkäaikaissairaiden lasten turvallinen lääkehoito on toteuduttava varhaiskasvatuksessa. Siksi siellä tarvitaan lähihoitajia sekä lähihoitajien eri koulutusohjelmien täydentävää osaamista. Tästä on säädettävä omassa pykälässä, ellei se toteudu 16 §, 17 § ja 18 § kohdissa riittävästi.

Lapsen tukitoimet, mukaan lukien tehostettu ja erityinen tuki, tulee toteuttaa riittävän varhaisessa vaiheessa lapsen tarpeiden mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa tarvittava tuki lapselle voi olla myös pääosin, tai jopa lähes yksinomaan, sosiaali- ja terveyspalveluina toteutettavaa. Tällaista tukea tarvitsevan lapsen asema tulee turvata lainsäädännöllä yhdenvertaisesti verrattuna lähinnä vain pedagogista tukea tarvitsevaan lapseen. Myös hallitusohjelmassa korostetaan tiiviistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kesken.

3. Ryhmäkokokaton oltava sitova (35 §). Lasten ja aikuisten suhdeluvun pitää toteutua suurimman osan päivästä. Nyt todellinen täysin mitoitettu työaika, eli kasvattajien ja lasten suhdeluku lasten parissa toteutuu vain murto-osan päiväkodin aukioloajasta (aamu-, väli- ja iltavuoro klo 06.30- 17.00 välillä).
4. Suhdeluku ei saa muuttua lapsen täyttäessä 3 vuotta, vaan suhdeluku tarkistetaan lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja sen jälkeen kerran vuodessa eli elokuun alussa kestäen samana toimintakauden loppuun (toukokuun loppuun).
5. Vuorohoidosta ja sen henkilöstömitoituksesta on säädettävä omat pykälät.
6. Tasa-arvon edistäminen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuspalveluja järjestävän tahon on huolehdittava siitä, että lasten hoito, kasvatus ja opetus on sukupuoli- ja tasa-arvotietoista ja sen on turvattava lapsille samanlaiset oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet.

62 Kirkkohallitus

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus pitää tärkeänä, että

- lapsivaikutusten arviointi sisällytetään varhaiskasvatuslakiin
- varhaiskasvatuslaissa tulee selkeästi esiin perustuslain 11 §:n säännös jokaisen oikeudesta omaan uskoon
- laissa turvataan kuntien ja seurakuntien yhteistyö varhaiskasvatuksen alueella sekä kirjataan seurakunta yhdeksi kunnan varhaiskasvatuksen yhteistyökumppaniksi
- seurakuntien varhaiskasvatuspalveluista käytetään nimitystä kirkon/seurakuntien varhaiskasvatus
- laissa tulee selkeästi esiin lapsen näkökulma sekä hänen oikeutensa kokonaisvaltaiseen kasvuun ja hyvinvointiin.

63 Lastensuojelun Keskusliitto ry

- Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä että työryhmän esityksessä varhaiskasvatus määritellään selkeästi hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostamaksi kokonaisuudeksi, jonka lähtökohtana on lapsen etu. Varhaiskasvatus nähdään lapsen oikeutena, ja varhaiskasvatustalvet ensisijaisesti lapsille suunnattuina palveluina. Lastensuojelun Keskusliitto korostaa, että jatkovalmistelun yhteydessä tulee laatia lapsivaikutusten arviointi.
- Työryhmän esityksessä korostuu laadukkaan varhaiskasvatuksen perustoiminnan merkitys. Jotta laadukkaan varhaiskasvatuksen tavoitteet voivat käytännössä toteutua, tulee varhaiskasvatukselle taata riittävät resurssit. Varhaiskasvatusta tulee kehittää niin että koko varhaiskasvatusthenkilöstön osaaminen ja asiantuntijuus saadaan käyttöön.
- Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä että työryhmän esityksessä luodaan edellytykset monialaiselle yhteistyölle. On keskeistä, että lasten ja perheiden talvet muodostavat saumattomia kokonaisuuksia, jossa lapsi ja perhe saavat joustavasti tarpeen mukaisia ja tarvitsemiaan palveluita. Varhaiskasvatustalvet tulee säätää kunnan velvollisuudesta järjestää perheelle palveluohjausta lapsen edun sekä perheen tarpeiden ja tilanteen mukaisen varhaiskasvatuksen ja sitä tukevien palvelujen järjestämisen selvittämiseksi.
- Varhaiskasvatustalvet tulee turvata edellytykset suunnitelmalliselle ja tavoitteelliselle varhaiskasvatukselle. Työryhmän esityksessä tätä tukee muun muassa säädökset valtakunnallisista varhaiskasvatustalvet perusteista, varhaiskasvatuksen arvioinnista sekä lapsen kehityksen ja oppimisen kolmiportaisesta tuesta. Lastensuojelun Keskusliitto esittää, että varhaiskasvatustalvet tulee tarkentaa erityisen tuen piiriin siirtymisen mahdollisuuksia sekä tähän liittyviä muutoksenhakusäännöksiä.
- Varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa lasten ja vanhempien osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat keskeisessä roolissa, ja nämä tulee taata työryhmän esityksen mukaisesti.
- Ryhmäkoosta säädettäessä huomioon tulee ottaa lasten tuen tarve. Myös aikuisten määrä suhteessa lapsiin on keskeinen laatutekijä. Huomiota tulee kiinnittää siihen että määrittelystä suhdeluvusta ei voi poiketa toimintapäivän aikana.

64 Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) korostaa, että varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön perustana tulee olla lapsen oikeudet ja lapsen näkökulma. Varhaiskasvatus on lapsen oikeus. Se on lapselle tärkeä kasvu- ja kehitysympäristö ja kokonaisvaltaisin lapsille kuuluva perustalvet. Varhaiskasvatusta on tarkasteltava lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen näkökulmasta. MLL pitää erittäin hyvänä, että työryhmä ei mietinnössään esitä subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamista eikä henkilöstön kelpoisuusvaatimusten alentamista. MLL pitää erittäin hyvänä, että työryhmä esittää lapsen edun ensisijaisuuden kirjaamista lakiin.

MLL esittää varhaiskasvatuksen määritelmään lisättäväksi, että varhaiskasvatus on päiväkodissa järjestettävää, suunnitelmallista ja tavoitteellista pedagogista toimintaa. MLL esittää myös, että vuoroahoito ja perhepäivähoito määritellään erikseen.

MLL esittää, että varhaiskasvatuksen tavoitteita koskevaan säännökseen lisätään velvoite vaikutusten arvioinnista: Varhaiskasvatusta koskevassa ja siihen vaikuttavassa päätöksenteossa ja varhaiskasvatuksen toteuttamisessa on arvioitava, miten päätökset ja ratkaisut vaikuttavat lapsen etuun ja varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen.

Lakiin tulee kirjata kunnan velvollisuus huolehtia siitä, että sen alueella on tarjolla myös *avointa varhaiskasvatusta*.

Lakiin tulee sisällyttää nimenomainen *kiusaamisen ehkäisyvelvoite*: Varhaiskasvatuksen toimintayksiköllä tulee olla *kiusaamisen vastainen toimintasuunnitelma*. Lakiin tulee sisällyttää säännös varhaiskasvatuksen sisällöstä: Varhaiskasvatuksen tulee sisältää lapsen liikuntaa, tiedollista kehitystä, kielen kehitystä, kädentaitoja ja taiteellista ilmaisua edistävää pedagogista ohjausta. Varhaiskasvatus on leikinomaista ja lapsen kiinnostuksenkohteisiin, leikkiin ja omaan toimintaan liittyvää.

Lakiin tulee kirjata, että jokaisessa lapsiryhmässä tulee olla 27 §:n mukaisen kelpoisuuden omaava varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksen tärkeimmät laatutekijät ovat riittävän pienet ryhmät ja hyvin koulutettu henkilökunta. MLL esittää myös, että siirtymäajan jälkeen vähintään joka toisella hoito-, kasvatusta- ja opetustehtävässä toimivalla tulee olla joko 27 §:ssä (varhaiskasvatuksen opettaja) tai 28 §:ssä (varhaiskasvatuksen sosionomi) säädetty kelpoisuus. MLL esittää, että lakiesityksen 33 §:ää, joka koskee varhaiskasvatuksen johtotehtäviä, muutetaan niin, että kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen ammatillisiin johtotehtäviin edellytetään varhaiskasvatuksen opettajalta (27 §) vaadittavaa kelpoisuutta.

MLL kannattaa työryhmän esitystä päiväkodin henkilöstön mitoituksesta. On tärkeää että sekä henkilöstön ja lasten määrän suhteesta että lapsiryhmän enimmäiskoosta säädetään laissa. Varhaiskasvatuksen keskeiset laatutekijät ovat hyvin koulutettu ja osaava henkilöstö sekä riittävän pienet lapsiryhmät. Lakiin tulee sisällyttää varhaiskasvatuksen arviointia koskeva velvoite.

MLL pitää erittäin tärkeänä varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelujen turvaamista. MLL esittää, että lakiin kirjataan myös *varhaiskasvatuksen konsultoivat psykologipalvelut*.

65 Sairaaloiden lastentarhanopettajat SAILA ry

Mikäli sairaaloiden varhaiskasvatukselle ei saada kirjattua tämän lain yhteydessä mainintaa velvoittavuudesta, niin KAIKKIA lapsia koskeva oikeudenmukaisuus, tasa-arvo ja syrjinnän estäminen eivät tule toteutumaan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Me haluamme laista velvoittavan sairaaloiden varhaiskasvatuksen järjestämisen osalta.

Vain velvoittavuus turvaa lapsen oikeudet ja tasa-arvon toteutumisen

Lakiin pitää kirjata sairaaloissa toteutettava varhaiskasvatus velvoittavana. Vain siten turvataan kaikille lapsille todellinen, tasa-arvoinen oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Lain tulee turvata lapsen varhaiskasvatuksen jatkumo kodin, päivähoidon ja sairaalan välillä.

Varhaiskasvatus sairaaloissa edistää lapsen oikeutta osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi. Varhaiskasvatus tasoittaa lasten elinolosuhteita ja tarjoaa lapsille yhtäläiset mahdollisuudet kehittyä omien edellytystensä ja ikätasonsa mukaisesti. Sairaaloissa järjestettävillä varhaiskasvatuspalveluilla ehkäistään tehokkaasti lasten syrjäytymistä ja mahdollistetaan vertaistuki. Varhaiskasvatuksen kuuluu olla osa lapsen hyvää hoitoa sairaalassa.

Sairaalan sijaintikunnan tai sairaanhoitopiirin varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisvelvollisuus

Varhaiskasvatuslain tavoitteena pitää olla lasten tasa-arvon edistäminen; lain tulee turvata jokaisen lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja ehkäistä syrjäytymistä. Sairaalassa toteutettava varhaiskasvatus varmistaa lapsen mahdollisuuden osallistua ikätasoiseen, tavoitteelliseen, pedagogiseen toimintaan sairaudesta, vammasta, kehityshäiriöstä tai muusta sairaalahoitoa vaativasta syystä riippumatta. Varhaiskasvatuksen tavoitteena sairaalassa on lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja oppimisen tukeminen. Se on olennainen osa lapsen kuntoutusta. (Varhaiskasvatus sairaalassa 2009, 13.)

Henkilöstön rakenne ja mitoitus

Esityksessä olevat varhaiskasvatuksen tavoitteet (1 luku, 3§) tulee toteutua myös lastensairaaloissa. Niiden toteuttamiseen tarvitaan varhaiskasvatuksen opettajia ja erityisopettajia. Laissa tulee säätää pedagogisen koulutuksen saaneen henkilöstön määrä suhteutettuna sairaalan potilaspaikkoihin. (1:20).

Lain tulee määrittää riittävät resurssit turvaamaan laadukas ja tasa-arvoinen varhaiskasvatus kaikissa sairaaloissa, joissa hoidetaan lapsia. Lain tulee määrittää kelpoisuudet myös sairaaloissa toteuttavasta esiopetuksesta. Kelpoisuusehdot voivat olla yhtäläiset päivähoitossa toteutettavan varhaiskasvatuksen kanssa. Sairaalan varhaiskasvatuksen suunnittelusta, kehittämisestä ja esimiestehtävistä vastaavan tulee olla varhaiskasvatuksen maisteri.

Varhaiskasvattaja on sairaalan moniammatillisen työryhmän pedagoginen asiantuntija. Pedagogista osaamista tarvitaan varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja kehittämiseen, yksilöllisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen ja takaamaan jatkumo sekä toimiva yhteistyö kodin, lapsen arkiympäristön /päivähoitoyksikön ja sairaalan välillä. Sairaalaympäristö on ensisijaisesti suunniteltu hoitotoimenpiteisiin ja sairauden hoitoon. Hyvin järjestetty toiminta- ja oppimisympäristö tarjoaa lapselle mahdollisuuden ohjattuun ja omaehtoiseen leikkiin sekä kokemusten työstämiseen sairaalassa. Ammattitaitoisen varhaiskasvattajan merkitys leikki- ja oppimisympäristöjen rakentajana haastavissa olosuhteissa on merkittävä.

66 Sosiaali ja terveys ry

Laadukas varhaiskasvatus on tärkeä investointi lasten tulevaisuuteen ja sillä on tärkeä rooli syrjäytymistä ehkäisevänä ja hyvinvointieroja vähentävänä palveluna.

On erittäin tärkeää, että ehdotuksessa korostuu vahvasti lapsen etu, lapsen kuuleminen, osallisuus ja vaikuttaminen, jotka edistävät lapsen itsearvostusta ja sosiaalisia valmiuksia. Lapsen kuuleminen riippuu aikuisen valmiudesta ja mahdollisuuksista ottaa lapsen mielipiteet ja toivomukset huomioon. Osallisuuden kohdalla SOSTE ehdottaa vielä korostettavaksi osallisuutta yhteisössä eli lasten osallisuutta heitä kaikkia koskevissa asioissa.

Luonnoksessa on vahvasti esillä huoltajien osallisuus. Vanhempien kanssa tehtävä tiivis yhteistyö on lapsen turvallisuuden tunteen ja yhteisten kasvatustavoitteiden vahvistamiseksi välttämätön.

Psyykkisen ja sosiaalisen toimintaympäristön vahvistamisessa yksi keskeinen asia on kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen. Pienillä lapsilla kiusaaminen usein ilmenee ryhmästä poissulkemisena, joka on helposti syrjäytymisen kierteeseen altistava tekijä. Psyykkisen ja sosiaalisen toimintaympäristön yhteydessä SOSTE ehdottaa nostettavan esille myös yhteisöllisyyttä tukevien toimintakäytäntöjen edistämisen.

SOSTE pitää erittäin myönteisenä myös sitä, että ehdotuksessa lapsen erityisen tuen tarpeen mukainen eri tahojen välinen moniammatillinen yhteistyö esitetään järjestettäväksi lähtökohtaisesti varhaiskasvatusympäristössä, joka on lapsen luontainen kehitysympäristö. SOSTE ehdottaa, että monialaista yhteistyötä käsittelevässä pykälässä mainittaisiin myös järjestöt, jotka tarjoavat mm. avointa varhaiskasvatustoimintaa.

Lapsen opetuksen ja oppimisen tuen SOSTE esittää nostettavan esille pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten tuen tarpeen. Lapsen henkilökohtainen lääkehoidon suunnitelma tulee tehdä lakisääteiseksi osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.

SOSTE näkee, että lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma tukee lapsen yksilöllistä kohtaamista sekä lapsen kehitystä ja oppimista. Suunnitelma on erityisen tärkeä lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimiseksi ja hoidon jatkuvuuden turvaamiseksi päivähoidossa sekä siirtymävaiheissa lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää painottaa tutkimuksiin perustuvan tiedon pohjalta tehokkaiksi osoittautuneiden syrjäytymisen ehkäisyn menetelmien käyttöä kuten riittävän aikaista ja riittävän laaja-alaista tukea, tuen kohdistaminen oikeisiin tekijöihin ja oikeilla tavoilla sekä lapsen pärjävyyden tukemista.

67 Suomen Kuntaliitto ry

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että nykyinen päivähoitolaki saadaan uudistettua mahdollisimman nopeasti. Nykyinen hallinnonalasiirron myötä syntynyt tilanne on palvelun järjestämisen ja valtakunnallisen ohjauksen kannalta haastava. Hajautettu rakenne eri ministeriöihin sekä Terveyden- ja Hyvinvoinninlaitoksen, Opetushallituksen, Aluehallintovirastojen sekä Valviran keskinäiset vastuut tai niiden puuttuminen aiheuttavat tulkintaepäselvyyksiä.

Kuntaliitto edellyttää, että rajaus osa-aikaiseen palveluun tulee toteuttaa kaikkien kotona olevien huoltajien päivähoitoikäisten lasten osalta. Rajoituksen osalta tulisi säädös toteuttaa samalla periaatteella kuin esityksessä päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta todetaan. Kuntaliitto huomauttaa, että rajauksesta huolimatta kaikilla lapsilla olisi edelleen oikeus osallistua varhaiskasvatukseen vähintään osa-aikaisesti.

Kuntaliitto pitää hyvänä, että esityksessä ei pääsääntöisesti muuteta tai kiristetä henkilöstön kelpoisuusehtoja. Hallituksen tekemien päätösten mukaan tulisi kuitenkin väljentää kelpoisuusehtoja. Kelpoisuusehtojen osalta tulisi työnantajalle jättää enemmän harkintavaltaa osaavan ja koulutetun henkilöstön hankkimiseen. Kelpoisuusehdoissa tulisi säätää enemmänkin koulutustasosta, kuin yksityiskohtaisesta tutkinnosta.

Henkilöstön mitoituksen osalta Kuntaliitto ei hyväksy osapäiväsen hoidon osalta henkilöstömitoituksen muuttamista. Lisäksi Kuntaliitto vaatii erillisestä ryhmäkokoaa määrittelevän momentin poistamista.

Esityksessä esitetään erittäin tiukkaa poikkeamissäädöstä henkilöstön mitoituksen osalta. Kuntaliitto ei hyväksy esitettyä ehdotusta.

Lisäksi Kuntaliitto esittää, että perhepäivähoidossa neljän lapsen lisäksi voidaan hoitaa yhtä yli kolmevuotiasta osapäiväistä lasta, mukaan lukien perhepäivähoitajan omat lapset, jotka eivät vielä ole esiopetusikäisiä.

Työryhmän esitys sisältää monia uusia tehtäviä ja velvoitteita verrattuna nykyiseen lainsäädäntöön. Koko lain mahdollisia kustannusvaikutuksia ja vaikuttavuusarviointia ei ole tehty. Ne tulee ehdottomasti arvioida huolella, ennen kuin voidaan arvioida koko lain uudistamisen mahdollisuutta.

Työryhmässä esityksestä puuttuu palvelun järjestämisen kannalta merkittäviä asiakokonaisuuksia, kuten yksityiseen toimitaan, asiakasmaksuihin ja muutoksenhakuun sekä siirtymäsäädöksiin liittyviä asioita. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että ennen uuden lain esittämistä myös mainitut asiat käsitellään.

Kuntaliitto pitää ehdottoman tärkeänä, että valtion linjaukset kunnille annettavista uusista tehtävistä ja velvoitteista ja niiden laajentamisesta otetaan valmistelussa huomioon.

68 Suomen Monikkoperheet ry

Pykälään 3 – Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Suomen Monikkoperheet ry kiittää siitä, että esityksessä on huomioitu kunkin lapsen yksilöllisen tuen tarve. Joskus päivähoitossa/koulussa on otettu tavaksi sijoittaa kaksoiset ja kolmoset aina samaan ryhmään tai aina eri ryhmiin. Tällaiselle aina samana toistuvalla tavalla ei kuitenkaan ole tutkimuksellista tukea, vaan ratkaisu on tehtävä erikseen jokaisen perheen kohdalla. kustakin lapsesta johtuvin perustein eikä pelkän monikkouden perusteella. Kansainvälisen monikkolasten oikeuksien julistuksen mukaan monikkosisarusten keskinäistä suhdetta kunnioittavan arvioinnin tulee huomioida kehitykselliset ja koulutukselliset näkökohdat. Vareit pitäisi luoda kaavamaisista politiikkaa, jonka mukaan monikkolapset sijoitettaisiin aina eri ryhmiin tai aina samaan ryhmään.

Pykälään 11 – Oikeus varhaiskasvatukseen

Suomen Monikkoperheet ry kiittää esitystä siitä, että siihen on sisällytetty subjektiivinen päivähoito-oikeus täyspäiväiseen varhaiskasvatukseen. Monikkoperheiden riskialttiin ja kuormittavan elämänvaiheen vuoksi on tärkeää joka tapauksessa säilyttää monikkoperheiden subjektiivinen päivähoito-oikeus täysiaikaiseen varhaiskasvatukseen.

Monikkoperhe on lapsiluvultaan huomattavasti keskimääräistä suurempi lapsiperhe. Monikkoperheessä päivähoitoa saatetaan tarvita arjesta selviytymiseksi jo monisikiöraskauden aikana vanhempia lapsia varten. Lasten synnyttyä päivähoitoa saatetaan tarvita monikkolapsille tai heidän sisaruksilleen suuren perushoidon määrän ja vanhempien levon puutteen vuoksi, vaikka toinen vanhempi olisikin kotona. Monikkoperheen erityisestä kuormittavuudesta on tutkimuksellista perhetyypeittäin vertailtua tietoa myös Suomesta. Monikkoperheen subjektiivinen päivähoito-oikeus on tärkeää säilyttää varhaiskasvatukseen kaikissa tilanteissa.

Pykälään 40 – Täydennyskoulutus

Päivähoitohenkilöstön ja vanhempien kasvatuskumppanuutta on syytä korostaa. Täydennyskoulutuksessa tulisi huomioida se, että henkilöstö saa riittävästi tietoa perheiden monimuotoisuudesta. Monikkoperheiden osalta tämä tarkoittaa erityisesti sitä, että henkilöstö tiedostaa riittävästi merkittävän roolinsa perheen arjen tukena ja kunkin monikkolapsen yksilöllisen kehityksen tukijana.

Päivähoitomaksut

Päivähoidon maksujen määrittämisessä tulisi huomioida monikkoperheen erityinen taloudellinen kuormitus, samanaikaiset päivähoitokustannukset useammasta lapsesta ja merkittävästi suurempi

keskimääräinen lapsiluku. Päivähoidon maksut nousevat tiettyinä ajanjaksona suuremmiksi kuin jos sama määrä lapsia olisi syntynyt yksitellen, mikä kuormittaa monikkoperheen taloutta muita lapsiperheitä enemmän.

69 Suomen UNICEF ry

Yleistä

Suomen UNICEF nostaa esille lapsen oikeuksien komitean Suomelle annetun suosituksen (2011) vahvistaa kansallista varhaiskasvatuksen ohjausjärjestelmää ja toimintapolitiikkaa lapsen oikeuksien näkökulmasta kaikilla tasoilla ja huolehtia, että kaikki käytössä olevat resurssit pyritään ottamaan tehokkaasti ja mitattavasti käyttöön lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanossa.

3 § Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Lapsen oikeuksien komitea on varhaislapsuutta käsittelevässä yleiskommentissaan todennut, että varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa toimivilla tulisi olla tieto lapsen oikeuksien sopimuksesta ja sen ohjaavuudesta arkityössään, jotta he voisivat kaikessa lapsia koskevassa toiminnassaan toteuttaa lapsen oikeuksia lapsen tasapainoista kasvua edistäen. Lapsen oikeuksien sopimuksessa on neljä yleistä periaatetta ja ne tulee tässä kohdin selkeästi mainita ja avata:

1. Syrjimättömyys (artikla 2)
2. Lapsen edun huomioiminen (artikla 3)
3. Oikeus elämään ja kehittymiseen (artikla 6)
4. Lapsen näkemysten kunnioittaminen (artikla 12)

5 § Järjestämisestä vastuussa oleva kunta

Varhaiskasvatuslaki tulee olla kirjattu niin, että se takaa kaikille lapsille oikeuden varhaiskasvatukseen, vaikka lapsi ei asu pysyvästi kunnassa tai kunta ei ole hänen kotikuntansa.

8 § Kehittävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö

Varhaiskasvatuksen yksi keskeinen tavoite tulee olla ihmisoikeuksia ja lapsen oikeuksia kunnioittavan toimintaympäristön ja kulttuurin toteutuminen ja tämä tulee kirjata, lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet huomioiden, itse lakiin tai vähintään lain perusteluihin.

11 § Oikeus varhaiskasvatukseen

Suomen UNICEF ei kannata niin kutsutun subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamista vedoten lapsen oikeuksien sopimuksen yhdenvertaisuusperiaatteeseen: kaikilla lapsilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä.

19 § Osallisuus ja vaikuttaminen

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi yleissäännös osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Suomen UNICEF kannattaa voimakkaasti tätä ehdotusta ja kiittää lain valmistelijoita siitä, että pykäläteksti perusteluineen on linjassa lapsen oikeuksien sopimuksen kanssa.

23 § Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

On erittäin tärkeää, että uudessa laissa säädetään varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Lain perustelutekstissä on mainittava lapsen oikeuksien sopimus ja lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit, jotka ohjaavat varhaiskasvatusta ja koulutusta.

35 § Päiväkodin henkilöstön mitoitus

Lapsen oikeuksien komitea on suositellut Suomea lisäämään hoitohenkilöstön määrää ja korjaamaan henkilöstön ja lasten määrän välistä epäsuhtaa siten, että ryhmien kokoja rajoitetaan ja hoitosuhteiden jatkuvuus turvataan nykyistä paremmin.

70 Suomen Yrittäjät ry

Varhaiskasvatustavoilla tulee ensisijaisesti säätää varhaiskasvatuksen tavoitteista ja peruslähtökohdista. Varsinaisen toiminnan yksityiskohtaiseen sisältöön ja järjestämiseen liittyvät seikat ovat kuntien päätettävissä olevia asioita. Suomen Yrittäjät pitää työryhmän tuottamaa raporttia keskeneräisenä. Kuten raportin tiivistelmässä todetaan, työryhmän esitys ei muodoltaan ja laajuudeltaan täytä hallituksen esitykselle asetettuja vaatimuksia. Esitys ei sisällä pykälämuotoisia esityksiä mm. yksityistä palvelun tuottamista koskevista asioista.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että yksityisen varhaiskasvatustoiminnan erityispiirteet ja menestymismahdollisuudet huomioidaan pykälämuotoista esitystä laadittaessa.

Varhaiskasvatuksen rakennetta ei tule muuttaa siten, että se jäykistää nykyisiä toimintamalleja. Liian tiukat säädökset tilojen ja henkilöstön mitoituksesta ja kelpoisuusvaatimuksista rajaavat yksityistä palveluntarjontaa ja kuormittavat entisestään kuntataloutta. Tarpeettoman tiukalla lainsäädännöllä kulu- ja kustannusrakenne kohoaa yrityksissä kestäättömäksi. Uudessa varhaiskasvatustavoissa henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia, pätevyys- ja tilapäisiä poikkeamia henkilöstömitoituksessa tulisi pikemminkin väljentää kuin luoda jäykkiä rakenteita lainsäädännöllisin keinoin.

Suomen Yrittäjät korostaa, että tarkasti säädellyn toimintatavan sijaan varhaiskasvatustoiminnan tulee mahdollistaa perheiden sujuva arki lapsen kasvua ja kehitystä tukien. Yksityinen palveluntarjonta lisää perheiden valinnanvapautta.

71 Svenska Finlands folkting

Språkliga rättigheter

Folktinget anser att skrivningarna om de språkliga rättigheterna i de ovan nämnda paragraferna 3, 4 och 15 i stort sätt är bra och att de ska ingå i den nya lagen om småbarnspedagogik. Folktinget anser dock att man i 15 § i stället för ”modersmål” bör använda uttrycket ”barnets eget språk” på samma sätt som det stadgas i Lagen om grundläggande utbildning (628/98).

Folktinget anser också, att då stadganden om ändringssökande uppgörs bör rätten att söka ändring i beslut rörande rätten till småbarnsfostran på eget språk ingå i stadgandena.

Personalens behörighetsvillkor

Folktinget anser att en skärpning av personalens behörighetsvillkor och eventuella skärpningar i dimensioneringen kräver en tillräckligt lång övergångsperiod. I annat fall hotar den redan nu rådande

bristen på behörig svenskspråkig personal inom dagvården att öka ytterligare. Folktinget vill betona vikten av att man sörjer för att det finns ett tillräckligt antal svenska studieplatser för utbildning av personal inom småbarnspedagogiken så att hela Svenskfinland har tillgång till behörig personal.

72 Vammaisfoorumi ry

- Varhaiskasvatuksen määritelmää on laajennettava ja täsmennettävä. Määritelmässä on kuvattava tavat, joilla varhaiskasvatusta toteutetaan.
- Lapsen edun ja oikeuksien on oltava etusijalla kaikessa varhaiskasvatuksessa.
- Varhaiskasvatuksen tavoitteet olisi parempi esittää yleisellä tasolla. Mallia voisi ottaa esim. perusopetuslain 2 §:stä.
- Lukuun 2 on lisättävä pykälä lapsivaikutusten arvioinnista.
- Viittomakielisten lasten oikeus varhaiskasvatukseen viittomakielellä on turvattava. Pykälään on kirjattava, että varhaiskasvatusta on järjestettävä viittomakielellä aina lapsen sitä tarvitessa.
- Kaikkien vammaisten maahanmuuttajalasten oikeus varhaiskasvatukseen on taattava.
- Varhaiskasvatuksen järjestäminen sairaalassa potilaana olevalle lapselle on kannatettavaa.
- Pykälään 8 on lisättävä varhaiskasvatusympäristön esteettömyys mukaan luettuna kommunikaatioon liittyvät seikat sekä käytettävät tieto- ja viestintätekniiset ratkaisut, joiden on oltava saavutettavia ja käytettäviä.
- Jokaisella lapsella on oikeus ja hänelle on turvattava sisäilmaltaan terve ja turvallinen ympäristö päivähoitopäivän aikana.
- Muita yhteistyötahoja ovat vammaisen lapsen kuntoutuksesta vastaavat tahot sekä muut ammattilaiset.
- Vammaisten lasten kohdalla on tärkeää, että varhaiskasvatusryhmä ja henkilöstö säilyvät mahdollisimman samoina.
- Tärkeintä on lapsen saama oikea-aikainen ja tarkoituksenmukainen tuki. Se ei saa jäädä toteutumatta byrokraatiaan liittyvien seikkojen vuoksi.
- Lapsen on tarvitessaan saatava henkilökohtainen avustaja. Lisäksi häntä on rohkaistava apuvälineiden käyttöön ja henkilöstön on osattava käyttää lapsen apuvälineitä. Lisäksi palvelujen on ensisijassa tultava lapsen luo (esim. terapiat varhaiskasvatuspäivän aikana).
- Lapsen tuen tarve, erityisen tuen tarve ja toteutettavat toimenpiteet on kirjattava, riittävän tarkasti ja yksiselitteisesti, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tuen tarvetta on suositeltavaa arvioida säännöllisesti.
- Vammaisten lasten kohdalla tuen tarvetta, tukimuotoja ja muita varhaiskasvatukseen osallistumisen kannalta keskeisiä asioita on suunniteltava, toteutettava ja arvioitava yhteistyössä kaikkien tarvittavien tahojen kanssa. Tähän sisältyvät myös lapsen vammaisuuden kannalta keskeiset asiantuntijatahot.
- Pedagogisen arvion sisältöä on täsmennettävä ja sen on sisällettävä laajasti kaikki pienen lapsen hyvinvointiin liittyvät näkökulmat.
- On tärkeää, että vammaisten lasten varhaiskasvatus järjestetään ensisijassa muun varhaiskasvatuksen yhteydessä. Tämän tulisi näkyä myös pykälätasolla. Muu järjestämistapa voi tulla kyseeseen vain silloin, kun se on lapsen edun kannalta välttämätöntä.
- On hyvä, että erityisestä tuesta tehdään muutoksenhakukelpoinen päätös. On välttämätöntä, että päätökseen kirjataan kaikki varhaiskasvatukseen osallistumisen kannalta oleelliset tukitoimet. Lisäksi siihen on kirjattava varhaiskasvatuksen järjestämispaikka.

- Vammaisten lasten kohdalla erityisen tuen päätös on ehdottomasti tehtävä yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Yhteistyön on oltava vahvaa ja todellista. Tämä velvoite koskee kaikkea 16-18 §:n mukaista tukea.
- On mietittävä, onko pedagogisen selvityksen tekeminen aina tarpeen. Jos on selkeästi nähtävissä, millä muutetuilla tai uusilla tukitoimilla vammaisen lapsen tuen tarve toteutuu, päätös on suositeltavaa voida tehdä suoraan.
- Osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyvän yleissäännöksen on koskettava yhdenvertaisesti vammaisia lapsia ja vammaisia huoltajia.
- Huoltajien vammaisuus voi asettaa rajoituksia esim. varhaiskasvatuspaikan sijaintiin. Jotta yhdenvertainen oikeus varhaiskasvatukseen toteutuu, nämä tarpeet on otettava vakavasti.
- Ohjaus ja neuvonta on toteutettava siten, että se on tosiasiasa saavutettavassa ja ymmärrettävässä muodossa myös vammaisille ja/tai maahanmuuttajataustaisille huoltajille.
- Varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen on kannatettavaa. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä kaikkien tarvittavien tahojen kanssa. Tämä ja varhaiskasvatussuunnitelman tarkistaminen on kirjattava pykälätasolle.
- Vammaisfoorumi esittää, että ryhmässä, jossa on tehostetun tai erityisen tuen lapsia, ryhmäkokoa pienennetään siten, että yksi tehostetun tai erityisen tuen lapsi on kahden lapsen paikalla. Vastaava säännös on tehtävä 38 §:ään.
- Vammaisfoorumi esittää, että varhaiskasvatuslakiin säädetään oma pykälä muutoksenhausta.

EI-PYYDETYT LAUSUNNOT

1 Aivoliitto

Uusi varhaiskasvatuslaki on erittäin tärkeä ja laissa varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet ovat hyviä. Erityisesti monialaisen yhteistyön korostaminen ja lapsen mahdollisimman varhainen tuki ovat tärkeitä tavoitteita.

Varhaiskasvatuksen tavoitteissa (3 §) kohdassa kahdeksan todetaan, että

”pitää tunnistaa lapsen yksilöllinen tuen tarve ja järjestää tukea mahdollisimman varhain tarvittaessa moniammatillisessa yhteistyössä”. Korostamme, että tuki tulisi järjestää heti, kun epäily tuen tarpeesta on herännyt.

Kohtaan kielelliset oikeudet (15§) toivomme lisäystä puhevammaisten lasten osalta seuraavasti: *”...sekä puhevammaisella lapsella on oikeus lisäksi tarvitsemiinsa puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikointimenetelmiin”.*

Kohdassa Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki (16§) on kirjattu lause *”tukea on annettava heti tuen tarpeen ilmetessä”.* Ehdotamme seuraava lisäystä: *”Lapsella voi olla tuen tarvetta fyysisen, kognitiivisen, emotionaalisen, sosiaalisen, kielellisen tai muun vastaavan kehityksen ja oppimisen alueella”.*

Lisäksi lasten tuen tarpeet tulee ottaa huomioon lapsiryhmän koossa.

Kohdassa Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki (16§) sekä tehostettu tuki (17§) tukimuotojen sisällöt tulisi määrittellä tarkemmin huomioiden eri-ikäiset lapset ja heidän tarpeensa.

Lisäksi lapsen kehityksen ja oppimisen tehostettu tuki tai erityinen tuki (18§) tulisi aina suunnitella, toteuttaa ja arvioida moniammatillisessa työryhmässä.

Jos ryhmässä on tukea tarvitseva lapsi tai lapsia, täytyy se huomioida lapsiryhmän kokoa pienentävänä tekijänä ja ainakin osalla henkilökunnasta tulee tällöin olla varhaiskasvatuksen erityisopettajan pätevyys.

Pidämme erityisen tärkeänä, että varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on koulutuksen kautta saatua tietoa lapsen kehityksestä ja kykyä tunnistaa tarvittaessa lapsen tuen tarve ja keinoja vastata tähän tuen tarpeeseen.

Tärkeää on myös, että laissa on määritelty lasten lukumäärä yhtä varhaiskasvatuksen erityisopettajaa kohden eikä pelkkä maininta esiintyvistä tarpeista riitä.

Suosittellemme termin *”tulkitsemis- ja avustajapalvelut”* tilalle *”tulkkauksen- ja avustamispalvelut”* -termiä.

2 Ammattiliitto Pro

- Subjektiiivista päivähoido-oikeutta ei tule rajata.
- Varhaiskasvatuslain tavoitteissa tulee selkeämmin taata lapsille oikeus sukupuolten väliseen tasa-arvoon sekä huomioida perheiden monimuotoisuus.
- Tasa-arvon edistämiseksi varhaiskasvatuslaissa tulee määrätä yksityiskohtaisemmin omassa pykälässään.

Esitysten keskeiset sisällöt

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lasten päivähoidosta annettua lakia siten, että, että subjektiivista päivähoito-oikeutta rajoitetaan sosiaaliset perusteet huomioivalla tavalla osa-aikaiseksi silloin, kun vanhempi on kotona äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaalla tai kotihoidontuella samassa perheessä olevasta muusta lapsesta. Vastaavassa tilanteessa ei olisi myöskään oikeutta esiopetuksen tai ja perusopetuksen lisäksi järjestettävään osa-aikaiseen päivähoitoon. Muutosesitys perustuu hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan.

Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän tehtävänä oli valmistella hallitusohjelman mukaisesti päivähoitoa koskevat säädösehdotukset sekä arvioida esitysten taloudelliset ja yhteiskunnalliset ja muut vaikutukset. Työryhmä toimi Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamana 7.12.2012–28.2.2014 ja luovutti esityksensä 21.3.2014 opetusministeri Krista Kiurulle.

Ammattiliitto Pro lausunto

Ammattiliitto Pro antaa näistä lausuntopyynnöistä yhteisen lausunnon, koska asiat liittyvät kiinteästi toisiinsa ja molemmat ovat kiireellisiä.

Ammattiliitto Pro vastustaa subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamista ja pitää esitystä ristiriitaisena hallituksen Tasa-arvo-ohjelman 2012–2015 tavoitteen kanssa, jossa halutaan turvata päivähoiton tarjonta. Suomen päivähoitojärjestelmää pidetään kansainvälisesti hyvänä ja kattavana järjestelmänä, joka turvaa lasten ja perheiden välistä tasa-arvoa.

Nykyistä päivähoitojärjestelmää tulee tarjonnan rajoittamisen sijaan kehittää vastaamaan perheen ja työn yhteensovittamisen tarpeita entistä paremmin. Joustava päivähoitojärjestelmä on keino huolehtia siitä, ettei vanhemmuus ja erityisesti äitiys aiheuta ylimääräistä riskiä syrjäytyä työmarkkinoilta. Päivähoitojärjestelmän kehittäminen ja sen käytön mahdollistaminen kaikille lapsille ja perheille on myös osa ennaltaehkäisevää perheiden tukemista.

3 Diabetesliitto

Diabetes luokitellaan säännöksissä sellaiseksi vakavaksi ja pitkäaikaiseksi sairaudeksi, jonka hoito edellyttää vaikutustavaltaan korvaavaa tai korjaavaa välttämätöntä lääkettä. Välttämättömän lääkehoidon asianmukainen antaminen on perusedellytys sille, että lääkkeitä tarvitsevat lapset tosiasiallisesti voivat osallistua varhaiskasvatukseen.

Opetus- ja viestintäministeri Kiuru on vastauksessaan lasten yhdenvertaisuuden turvaamista koskevaan kirjalliseen kysymykseen todennut, että voimassa olevaa pitkäaikaissairaiden lasten päivähoitopäivän aikaista lääkehoitokäytäntöä ei tule lakiuudistuksen myötä muuttaa. Vastauksen mukaan laki tulee turvaamaan jokaiselle pitkäaikaissairaalle lapselle hänen tarvitsemansa lääkehoidon varhaiskasvatuspalveluissa. Lääkehoito olisi vastauksen mukaan osa yleistä kehityksen ja oppimisen tukea. Tämä edellyttää selkeitä kirjauksia sääntelyyn - muuten tämä tahtotila ei voi toteutua.

Raportissa esitetyt perustelut tulee määritellä yksiselitteisellä tavalla poistamalla lopullisesta esityksestä 16 §:n perusteluosasta nykyiset väljät muotoilut ('lasten tarpeet tulee *tarvittaessa* ottaa huomioon henkilöstön määrässä, henkilöstörakenteessa tai lasten määrässä' ja 'tukena *voisi tulla kyseeseen* sairauden hoidon tukeminen ja *mahdollisesta* lääkehoidosta huolehtiminen') ja korvaamalla ne suurin ilmaisuin ('otetaan huomioon' jne.). Välittömästi elämää ylläpitävän lääkehoidon laiminlyönti aiheuttaa lapselle vakavan terveydellisen vaaran ja jopa henkeä uhkaavan tilan.

Erytystä tukea tarvitsevien lasten asema voidaan saattaa tosiasiallisesti lasten tarpeita vastaavaksi täydentämällä raportissa esitetty 3 luvun 16 §:n nimeksi 'Lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen tuki'.

16 §:n 2 momenttiin tulee lisätä yhdeksi tuen muodoksi lääkehoito. Pitkäaikaissairaana lapsen asianmukainen lääkehoito turvataan lääkehoidon suunnitelmalla. Lääkehoidon suunnitelma puolestaan tulee kirjata osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa lain 25 §:än.

Pitkäaikaissairaiden lasten hoidon ohjaukseen ja seurantaan liittyvät käytännön järjestelyt ovat osa terveydenhuoltoa, eivätkä ne näin ollen ole uusia tehtäviä. Pitkäaikaissairaana lapsen lääkehoitoon liittyvät toimet ovat maallikolle opittavissa ja niitä toteutetaan osana normaalia arkea myös kotioloissa.

4 Kansanopistot

(Etelä-Pohjanmaan Opisto, Haapaveden Opisto, Kanneljärven Opisto, Keski-Suomen Opisto ja Peräpohjolan Opisto)

Lausunnon keskeinen sisältö on nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinnon huomioiminen kelpoisena varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtäviin. Esitys on, että 29§:ään henkilöstön kelpoisuusvaatimukseen lisätään nimikkeenä varhaiskasvatuksen lastenhoitaja ja kelpoisuusvaatimuksena nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto.

Perustelut:

- Humanistisen ja kasvatusalan tutkinnon tuoma osaaminen lasten ohjaamiseen ja kasvattamiseen.
- Tarvittaessa kasvatus- ja ohjausosaamista voidaan vahvistaa ammatillisen tutkintojärjestelmän kehittämisen eli TUTKE – uudistuksen tuomilla mahdollisuuksilla. Se korostaa mahdollisuutta ottaa tutkinnonosa toisesta tutkinnosta esim. lastenohjaajan tutkinnosta. Tällöin työnantajalla tulee olla enemmän mahdollisuuksia tehdä päätöksiä kunkin hakijan oikeasta osaamisesta ja soveltuvuudesta alalle.
- Hallituksen rakennepoliittisessa selonteossa esitetään kuntien henkilöstön kelpoisuuksien laajentamista. Näemme, että työryhmän esitys kaventaa kelpoisuuksia nuoriso- ja vapaa-ajanohjaan tutkinnon osalta.

Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen koulutusta järjestäneinä ja kehittäneinä kansanopistoina toivomme teidän huomioivan lausuntomme valmisteltavaan varhaiskasvatustalakiin.

5 Kuurojen liitto

Kuurojen Liitto ry haluaa lausunnossaan nostaa esille kolme yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen edellytystä:

1. Viittomakieltä käyttävän lapsen kielelliset oikeudet
2. Kuuron, eriasteisesti kuulovammaisen tai kuurosokean lapsen oikeudet
3. Viittomakieltä käyttävien lasten varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuudet

Kuurojen Liitto ry on erittäin huolissaan siitä, että varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamista pohtinut työryhmä ei ole muilta osin yhdenvertaisuutta arvostavassa esityksessään huomioinut viittomakieltä käyttävien lasten kielellisiä oikeuksia laajemmin. Liitto toivoo, että kyse on vain siitä, että aihe on jätetty odottamaan tulossa olevan viittomakielilain säätämistä. Valitettavasti myös YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista on työryhmän raportissa sivuutettu, vaikka siihen olisi ollut mahdollista jo viitata.

Kysymys *vammaisten lasten oikeuksista* nojautuu nykykäsityksen mukaan vahvaa inklusiota korostavaan ajattelutapaan, mikä kuurojen ja muiden kuulovammaisten sekä kuulonäkövammaisten lasten osalta tarkoittaa ennen kaikkea saavutettavuuden varmistamista ja yksilöllisiä kohtuullisia mukautuksia eli tukitoimia. Viittomakieltä käytävillä lapsilla kielellinen näkökulma on olennainen saavutettavuuden kannalta: koska he eivät kuule ryhmässä käytettävää puhetta, heidän mahdollisuutensa saada hoivaa ja tukea kehitykselleen edellyttää viittomakielen tai viittomakielestä johdettujen puhetta tukevien tai korvaavien kommunikaatiomenetelmien käyttöä.

Viittomakielen ja/tai viittomakielestä johdettujen puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiomenetelmien käytön hallitsevia koulutettuja työntekijöitä on oltava saatavilla varhaiskasvatuspalveluissa.

6 Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalamppu

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Lasten kulttuuritoiminnalla on tutkimusten mukaan monia kerrannaisvaikutuksia mm. lasten elämänlaadun ja hallinnan parantumiseen sekä kykyyn ymmärtää itseään ja muita. Niin ikään taide ja kulttuuri vahvistavat lasten luovuutta, kriittistä ajattelua, itsetuntoa ja kykyä käyttää ja tuottaa kulttuuria.

Ehdotus toteaa, että niin YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksessa kuin Suomen perustuslaissa mainitut lapsen oikeudet kulttuuriin eivät tällä hetkellä toteudu Suomessa. On huolestuttavaa, ettei suomalaisilla lapsilla ole tasavertaisia mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen eikä lasten alueellinen ja sosiaalinen tasa-arvo toteudu. Päivähoito ja esiopetus ovat koulun ohella keskeisessä asemassa, jotta voidaan taata lasten kulttuuriset oikeudet: osallisuus, yhdenvertaisuus, kulttuuristen erojen tasaaminen sekä kulttuurin saavutettavuus. Uusi varhaiskasvatuslaki on keskeisessä asemassa lasten kulttuuristen oikeuksien vahvistajana. Tällä hetkellä laki ei ota kantaa niihin, mutta seuraavilla lisäyksillä tätä voidaan tukea.

Lisäykset pykäliin (merkitty alleviivauksella):

3 § Varhaiskasvatuksen tavoitteet

- Kohta 2: tukea lapsen leikkiin ja lastenkulttuuriin perustuvaa toimintaa sekä mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset.
- Kohta 4: varmistaa kehittävä, terveellinen, turvallinen ja esteettinen varhaiskasvatusympäristö.
- Kohta 9: tukea lapsen kasvua toisen ihmisen kunnioittamiseen, kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lasten oman kulttuurin toteutumista ja lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuunalaiseen toimintaan ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

8 § Kehittävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö

Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, *esteettinen*, terveellinen ja turvallinen. Varhaiskasvatusta järjestävässä toimintayksikössä on oltava asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet. Toiminnan järjestäjän on seurattava varhaiskasvatusympäristön kehittävyttä, esteettisyyttä, terveellisyyttä ja turvallisuutta päiväkodeissa ja muissa kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa kolmen vuoden välein.

10 § Varhaiskasvatuksen monialainen yhteistyö

Kunnan on varhaiskasvatuspalveluja järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta ja lastenkulttuurista sekä lastensuojelusta ja muusta sosiaalihuollosta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

19 § Osallisuus ja vaikuttaminen

Lapsille ja heidän huoltajilleen on toimintayksikössä järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua yksikön toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lasten oman kulttuurin vahvistaminen tukee lasten mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen.

23 § Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Opetushallituksen on valmistettava perusteet yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä lastenkulttuurista vastaavien ja muiden tarvittavien yhteistyötahojen kanssa.

7 Monimuotoiset perheet

Perheiden monimuotoisuudesta

Varhaiskasvatuksen sisällöissä, rakenteissa ja käytännöissä on huomioitava perheiden monimuotoisuus. Normikriittinen ja sukupuolisensitiivinen kasvatusote tarjoavat konkreettisia välineitä siihen, kuinka perheitä koskevia normeja ja oletuksia puretaan käytännön työssä. Henkilöstön täydennyskoulutuksessa on varmistettava, että henkilöstöllä on riittävästi tietoa monimuotoisten perheiden erityistilanteista.

Perheiden monimuotoisuuden tunnistaminen olisi tärkeää kirjata myös eksplisiittisesti lakitekstiin, esimerkiksi 3 § 6. momenttiin tai 11. momenttiin lisäyksenä.

Subjektiviisesta oikeudesta varhaiskasvatukseen

Monimuotoiset perheet -verkosto haluaa erikseen nostaa esiin, että *verkosto vastustaa lapsen subjektiivisen oikeuden varhaiskasvatukseen rajaamista millään tavalla*. Mikäli subjektiivista oikeutta varhaiskasvatukseen päädytään rajaamaan, *on siihen kuitenkin sisällytettävä seuraavat poikkeukset*:

- Monikkoperheissä eli kaksos- ja kolmosperheissä kaikilla lapsilla on oltava subjektiivinen oikeus täyspäiväiseen varhaiskasvatukseen
- Yhden vanhemman perheen lapsilla on oltava subjektiivinen oikeus täyspäiväiseen varhaiskasvatukseen.
- Maahanmuuttajataustaisten perheiden lapsilla on oltava subjektiivinen oikeus täyspäiväiseen varhaiskasvatukseen lapsen kotoutumisen edistämiseksi.

Yksityiskohtia

Sosiaalisilla sisaruksilla tulisi olla yksiselitteinen oikeus samaan hoitopaikkaan. Monikkoperheiden osalta ryhmäsijoitusratkaisu on tehtävä aina erikseen jokaisen perheen kohdalla. Päivähoitomaksuista päätettäessä on syytä huomioida perheiden erilaiset elämäntilanteet.

8 Naisasialiitto Unioni ry

Naisasialiitto Unioni kiittää varhaiskasvatuslakia valmistellutta työryhmää subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyttämisen puolustamisesta luvun 3 pykälässä 11.

Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman päätös rajata subjektiivista päivähoito-oikeutta on ristiriidassa hallitusohjelman kirjauksen kanssa. Kirjauksen mukaan päivähoito säilyy subjektiivisena oikeutena. Subjektiivisia oikeuksia ei voi rajata ilman, että ne lakkaavat olemasta subjektiivisia oikeuksia. Subjektiivisen oikeuden vahvuus on juuri se, että se ei perustu tarveharkintaan. Subjektiivinen oikeus kokopäivähoitoon on merkityksellinen tekijä sukupuolten tasa-arvon ja perheiden yhdenvertaisuuden kannalta. Saman huolen on ilmaissut Tasa-arvoasian neuvottelukunta lausunnossaan 21.5.2014.

Subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajausta on perusteltu säästösyillä. Hallituksen esityksen mukaan subjektiivista päivähoito-oikeutta rajattaisiin lähinnä lapsilta, joiden toinen vanhempi on kotona. Näitä lapsia on Suomessa noin 5000 eli 3 prosenttia kokopäivähoidossa olevista lapsista (*Lasten päivähoitotilastot 2012, sotka.net*). Syksyllä 2013 julkaistussa päivähoitoraportissa *Subjektiivisen päivähoiton rajaamisen vaikutuksia (toim. Anna Kontula ja Sanna Kyllönen)* laskettiin, että säästöä syntyi vuodessa 25 miljoonaa euroa koko maassa. Enimmillään säästöä voisi siis syntyä 0,4–1 prosenttia päivähoiton 2,6 miljardin vuosittaisista kokonaiskustannuksista, kun kokopäivähoidon jatkossakin saisi sosiaalisin perustein. Kun edellä esitettyjä lukuja verrataan hallituksen 2013 rakenneuudistuksen viiden miljardin säästöohjelmaan, nähdään että subjektiivista päivähoito-oikeutta koskevan muutosesityksen osuus säästöistä on enintään 0,2–0,5 prosenttia. Sen sijaan rajaus voi synnyttää uusia kuluja syrjäyttäessään osan perheistä kokopäiväisen hoidon ulkopuolelle.

Subjektiivinen päivähoito-oikeus on tärkeä sukupuolten välisen tasa-arvon edistäjä. Rajaamisen sijasta päiväkotipalveluita tulisi kehittää. Päivähoitopalvelut ovat erityisen tärkeitä pienten lasten äitien työllisyysasteen korottamisessa. Pienten lasten hoivavastuun painottuminen naisten harteille on merkittävä syy naisten miehiä heikompaan asemaan työmarkkinoilla. Päiväkotipalveluiden kehittämisen lisäksi myös perhevapaita on kehitettävä niin, että ne jakautuisivat nykyistä tasaisemmin isien ja äitien välillä.

Laadukkaan varhaiskasvatuksen merkeiksi on todettu tilan ja ajan antaminen lasten omalle ajattelulle ja lasten mahdollisuus toimia luovasti ilman liiallisia ulkoisia pakotteita (*STM:n raportti 2007:72*). Sukupuolinäkökulmasta tarkastellen varhaiskasvatuksessa luovuutta rajoittaviksi tekijöiksi voidaan laskea kasvattajien stereotyyppiset sukupuolioletukset, sukupuolia perusteettomasti erottelevat käytännöt ja leikkimateriaalien sukupuolistereotyyppinen sisältö. Varhaiskasvatuksen on oltava tasa-arvoista niin saavutettavuudeltaan kuin opetussisällöltään ja käytännöiltään.

9 Naisasialiitto Unioni ry/hanke

Tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa – hanke

Naisasialiitto Unioni ry:n varhaiskasvatushanke kiittää mahdollisuudesta lausua kantansa varhaiskasvatustilanteesta naisasialiiton maaliskuussa 2014 julkaisemista pykäläehdotuksista. Hankkeen näkökulmasta on merkittävää, että lainsäädäntöryhmä on ehdottanut varhaiskasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä (3 §, kohta 6). Myös sukupuolivaikutusten arviointi nostetaan luvussa 2.5. yhdenvertaisuuden ja lapsivaikutusten arvioinnin rinnalle työryhmän esityksiä tarkasteltaessa.

Naisasialiitto Unionin varhaiskasvatushankkeen kanta on, että tulevan lain sukupuolivaikutusten arviointi mahdollistuu vain, mikäli laki itsessään määrittää selkeästi myös sitä, millaista työtä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi varhaiskasvatuksessa on tehtävä ja millaista täydennyskoulutusta tavoitteen toteutumisen vaatii. Sukupuolivaikutusten arviointi on vaarassa jäädä ohueksi, mikäli sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ei ole selkeitä valtakunnallisesti velvoittavia ohjeistuksia laissa.

Näin ollen Naisasialiitto Unionin hanke kannattaa lainsäädäntöryhmän jäsenistä kahden (STTK ja Tehy) jäsenen eriävää kantaa sukupuolitetöisen ohjauksen ja tasa-arvon nostamisesta omaksi pykäläkseen.

Ote eriävästä kannasta, STTK ry ja Tehy ry (7.3.2014):

§ Tasa-arvon edistäminen varhaiskasvatuksessa

Tasa-arvo- ja sukupuolitetöinen hoito, kasvatus ja opetus tulee huomioida kaikessa varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa sen eri tasoilla.

Varhaiskasvatuspalveluja järjestävän tahon on huolehdittava siitä, että lasten hoito, kasvatus ja opetus on sukupuoli- ja tasa-arvotietoista siten, että se tarjoaa lapsille samanlaiset oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet.

Jokaisen varhaiskasvatusta toteuttavan tahon on laadittava toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma tasa-arvoisen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen toteuttamiseksi kyseisessä toimintayksikössä. Suunnitelma tulee laatia yhteistyössä henkilöstön ja lasten vanhempien kanssa. Suunnitelman toteutumista on arvioitava ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa.

Toiminnan järjestäjän on huolehdittava, että varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on riittävä tietämys sukupuoli- ja tasa-arvotietoisen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen tarjoamiseksi. Tarvittaessa toiminnan järjestäjän on tarjottava täydennyskoulutusta.

Hanke korostaa, että toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma tulisi aina sisällyttää osaksi päivähoitoyksikön varhaiskasvatussuunnitelmaa. Varhaiskasvatussuunnitelman eri osa-alueiden toteutumista tulisi tarkistaa vuosittain.

10 Näkövammaisten Keskusliitto ry

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

- Varhaiskasvatuksen määritelmää on laajennettava ja täsmennettävä. Määritelmässä on kuvattava tavat, joilla varhaiskasvatusta toteutetaan.
- Lapsen edun ja oikeuksien on oltava etusijalla kaikessa varhaiskasvatuksessa.
- Varhaiskasvatuksen tavoitteet olisi parempi esittää yleisellä tasolla. Mallia voisi ottaa esim. perusopetuslain 2 §:stä.
- Lukuun 2 on lisättävä pykälä lapsivaikutusten arvioinnista.
- Varhaiskasvatuksen järjestäminen sairaalassa potilaana olevalle lapselle on kannatettavaa.
- Pykälään 8 on lisättävä varhaiskasvatusympäristön esteettömyys. Sen on tarkoitettava myös mm. tieto- ja viestintätekniikan saavutettavuutta ja käytettävyyttä.
- Tärkeitä yhteistyötahoja ovat näkövamma-alan ammattilaiset.
- Näkövammaisten lasten kohdalla on tärkeää, että varhaiskasvatusryhmä ja henkilöstö säilyvät mahdollisimman samoina.
- Tärkeintä on lapsen saama oikea-aikainen ja tarkoituksenmukainen tuki. Se ei saa jäädä toteutumatta byrokraatiaan liittyvien seikkojen vuoksi.
- Lapsen on tarvitessaan saatava henkilökohtainen avustaja. Sokeiden lasten kohdalla on tärkeää kannustaa lasta käsien käyttöön sekä tutustuttaa häntä pisteakkosiin, pistekirjoitukseen, kohokuviin ja kovalukemiseen.

- Lapsen tuen tarve ja toteutettavat toimenpiteet on kirjattava riittävän tarkasti ja yksiselitteisesti lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.
- Tuen tarvetta, tukimuotoja ja muita varhaiskasvatukseen osallistumisen kannalta keskeisiä asioita on suunniteltava, toteutettava ja arvioitava yhteistyössä huoltajien ja näkövamma-alan asiantuntijoiden kanssa.
- Pedagogisen arvion sisältöä on täsmennettävä ja sen on sisällettävä laajasti kaikki pienen lapsen hyvinvointiin liittyvät näkökulmat.
- On tärkeää, että näkövammaisten lasten varhaiskasvatus järjestetään ensisijassa muun varhaiskasvatuksen yhteydessä. On hyvä, että erityisestä tuesta tehdään muutoksenhakukelpoinen päätös. Päätökseen on kirjattava kaikki varhaiskasvatukseen osallistumisen kannalta oleelliset tukitoimet ja järjestämispaikka.
- Erityisen tuen päätös on ehdottomasti tehtävä yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Yhteistyön on oltava vahvaa ja todellista. Tämä velvoite koskee kaikkea 16-18 §:n mukaista tukea.
- On kannatettavaa, että erityisen tuen tarve kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.
- On mietittävä, onko pedagogisen selvityksen tekeminen aina tarpeen. Jos on selkeästi nähtävissä, millä muutetuilla tai uusilla tukitoimilla näkövammaisen lapsen tuen tarve toteutuu, päätös on suositeltavaa voida tehdä suoraan.
- Osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyvän yleissäännöksen on koskettava yhdenvertaisesti myös näkövammaisia lapsia ja näkövammaisia huoltajia.
- Huoltajien näkövammaisuus voi asettaa rajoituksia esim. varhaiskasvatuspaikan sijaintiin.
- Ohjaus ja neuvonta on toteutettava saavutettavasti
- Varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen on kannatettavaa. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä kaikkien tarvittavien tahojen kanssa. Tämä ja varhaiskasvatussuunnitelman tarkistaminen on kirjattava pykälätasolle.
- Päiväkotiryhmässä, jossa on tehostetun tai erityisen tuen lapsia, ryhmäkoko on pienennettävä siten, että yksi tehostetun tai erityisen tuen lapsi on kahden lapsen paikalla.
- Varhaiskasvatukseen on säädettävä oma pykälä muutoksenhausta.

11 OAJ Pääkaupunkiseutu ja OAJ Uusimaa

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

- Lapsivaikutusten arvioinnista säädettävä
- Kelpoisuudet pidettävä vähintään ennallaan, ei väljennystä varhaiserityisopettajan tehtävään, johtajille ylempi korkeakoulututkinto
- Lapsiryhmäkoko on säädettävä sitovasti, lasten ikä ja tuen tarve on otettava huomioon ryhmiä muodostettaessa.
- Varhaiskasvatuksen tehtäväkuvat määritettävä tarkemmin
- Lapsella on oikeus saada tarvitsemansa tuki viipymättä

Varhaiskasvatuksen tulee olla lapsen oikeus pedagogisesti (=opetuksellisesti) suunniteltuun toimintaan, varhaiskasvatuksella luodaan perusta lapsen elinikäiselle oppimiselle, tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle. Sen tulee olla jokaisen lapsen oikeus riippumatta siitä, ovatko lasten huoltajat kotona tai työelämässä. Subjektiviivisen osallistumisoikeuden rajaamisella vahvistetaan lasten ja perheiden eriarvoista asemaa sekä lisätään syrjäytymisriskiä.

Lainsäädännöllä tulee vahvistaa lapsen oikeutta tasa-arvoiseen opetukseen ja kasvatukseen. Häirinnästä, kiusaamisesta ja väkivallan ehkäisystä sekä keinoista niihin puuttumiseen tulee säätää laissa.

Varhaiskasvatuksen toiminta-ajat tulee määritellä tarkemmin. Osapäivähoidon tarpeeseen on luotava selkeät kuusituntiset osapäiväryhmät, joiden toiminnan pedagoginen arviointi, suunnittelu ja valmistelu-aika lastentarhanopettajalle on turvattava.

Yleistä, tehostettua tai erityistä tukea tarvitseva lapsi tulee huomioida ryhmän koossa ja henkilöstörakenteessa. Lapsella on oltava oikeus saada tarvitsemansa tuki viipymättä, myös yhteistyöhön ja tuen toteutuksen suunnitteluun on varattava aikaa.

Opetus- ja kasvatushenkilöstön sekä hoiva- ja huolenpitohenkilöstön tehtävien kuvaaminen on tarpeen: Varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin on kirjattava vastuu lapsiryhmän pedagogisesta toiminnasta sekä vastuu varhaiskasvatuksen tai erityisen tuen suunnitelmien laatimisesta ja johtajille on taattava pedagogisen johtamisen mahdollisuus, esim. opettajan työn tukijana. Myös varhaiskasvatuksen sosionomin sekä lastenhoitajien vastuualueet on selkiytettävä. Varhaiskasvatuksen henkilöstöstä vähintään kahdella kolmesta hoito- kasvatus- ja opetushenkilöstöstä tulee olla korkeakoulututkinto, joista vähintään toisella yliopistollinen lastentarhanopettajatutkinto. Erityisopettajalla sekä esiopetuksesta vastaavalla opettajalla tulee olla yliopistollinen opettajan tutkinto ja johtajalla ylempi korkeakoulututkinto.

Erityisopettajien kelpoisuusehtojen väljentäminen heikentäisi tukea tarvitsevien lasten asemaa.

Laissa tulee määritellä sekä varhaiskasvatuksen enimmäisryhmäkoko että lasten määrä suhteessa aikuisiin. Samaan aikaan varhaiskasvatuksen ryhmässä saa olla enintään kolmea henkilöä vastaava lapsimäärä.

Säädettävistä henkilöstö- ja ryhmäkokomitoituksista on pidettävä kiinni: Osapäiväisen hoidon tarpeen laajentamisesta kokopäiväiseksi ei saa seurata ryhmäkoon kasvua yli ryhmän enimmäismäärän. Myös henkilöstöä tulee olla riittävästi koko varhaiskasvatuksen toiminta-ajan niin, että lapset saavat tarvitsemansa turvallisen, suunnitellun sekä valmistellun opetuksen ja kasvun tuen. Ryhmäkoko, henkilöstömitoitus sekä esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen ajankohdat tulee määritellä tarkasti myös osaaikaiseen sekä vuorohoitoon.

12 Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf SAMS

- Vi kräver att: Gravt handikapp byts ut till *svår funktionsnedsättning* och att handikappad byts ut till *barn/Vårdnadshavare/person med funktionsnedsättning*. Småbarnpedagogik byts ut till småbarnsfostran.
- Vi föreslår att formuleringen rätt till småbarnspedagogik på sitt modersmål i 15 § 1 mom. förslaget byts ut mot formuleringen rätt till *småbarnspedagogik på eget språk*, i enlighet med 10 § lagen om grundläggande utbildning.
- Vi föreslår att det i detaljmotiveringarna görs ett förtydligande om att ett barns egna språk eller modersmål också kan vara finlandssvenskt teckenspråk eller alternativ kommunikation baserat på det svenska språket.
- Vi föreslår också att rätten till att söka ändring också ska gälla rätt till småbarnspedagogik på eget språk.
- Detaljmotiveringarna till 18 § 4 mom. förslaget kompletteras med en hänvisning till språklagen och att hörandet bör vara tillgängligt både fysiskt och informationsmässigt i enlighet med de krav som ställs enligt FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
- Vi anser att den föreslagna dimensioneringen av personal inte är tillräcklig om det finns barn med specialbehov i en grupp. Jämförelsetalet behöver då vara högre. Detta behöver skrivas in på lagnivå

bland annat genom att formuleringen i 16 § lagförslaget ändras från "Vid behov ska barnets behov av stöd beaktas i fråga om antalet anställda, personalstruktur eller antalet barn." till att barnets behov av stöd ska beaktas i" Kravet skrivs också in i 35 och 38 § lagförslaget.

- På grund av bristen på svenskspråkig personal behöver övergångstiden förslaget vara tillräckligt lång och antalet studieplatser till svenskspråkig utbildning måste säkerställas. Något som också ska gälla rätt och möjlighet till kompletterande utbildning enligt 40 § förslaget. Vi önskar ändå understyrka att bristen på svenskspråkig personal inte får vara en ursäkt för att personaldimensioneringen inte uppfylls, speciellt i grupper med barn med specialbehov.
- Vi föreslår därför att det i detaljmotiveringarna till 14 § 2 momentet tas in ett förtydligande om att rätten att behålla sin plats på samma daghem för barn med en funktionsnedsättning, ett syskon till ett barn med funktionsnedsättning eller ett barn till vårdnadshavare med funktionsnedsättning ska beaktas speciellt. I övrigt se Handikappforums utlåtande.

13 SETA ry

Varhaiskasvatuksessa on tietoisesti ja tavoitteellisesti huomioitava lasten ja heidän perheidensä moninaisuus muun muassa seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun osalta.

Varhaiskasvatuslain pykäliin on kirjattava velvoite sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen, sukupuolitietoinen kasvatusta, ihmisoikeuskasvatusta, velvoite tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun sekä perheiden moninaisuuden tunnistaminen ja eri perhemuotoihin liittyvien erityistilanteiden tuki. Näiden kirjausten on oltava velvoittavia.

Varhaiskasvatusalan ammatillisiin koulutuksiin on sisällytettävä tietoa ja pedagogisia taitoja liittyen tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja ihmisoikeuskasvatukseen sekä perheiden moninaisuuteen. Ammatillisilla on oltava valmiudet tukea lasta, joka ilmaisee sukupuoltaan sukupuolioletusten vastaisesti.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on huomioitava lapsen oikeudet, sukupuolitietoinen kasvatusta, yhdenvertaisuus sekä perheiden monimuotoisuus ja monimuotoisten perheiden erityistilanteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden on oltava velvoittava asiakirja.

Varhaiskasvatuspaikan ja vanhempien välisessä kasvatuskumppanuudessa täytyy huomioida lapsen tosiasialliset perhesuhteet kattavasti.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena ja perustana tulee olla jokaisen lapsen kunnioittaminen ja tukeminen omana itsenään lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti, ottaen aktiivisesti ja tietoisesti huomioon muun muassa lasten ja heidän perheenjäsentensä moninaisuuden.

Lopuksi

Seta antaa jatkossakin mielellään lausuntoja varhaiskasvatukseen ja muuhun kasvatukseen ja opetukseen liittyvästä lainsäädännöstä ja kehittämistyöstä.

14 Sosiaalialan AMK-verkosto

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Varhaiskasvatuksen opettaja: Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin on vähintään *kasvatustieteen kandidaatin tutkinto* tai sosiaalialalle suuntautuva *sosiaali- ja terveysalan*

ammattikorkeakoulututkinto, joihin sisältyvät tai joita on täydennetty vähintään 85 opintopisteen laajuisilla varhaiskasvatuksen sekä sen kehittämisen osaamista rakentavilla opinnoilla.

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto haluaa painottaa ammattikorkeakoulujen tuottaman kehittämisosaamisen nykyistä tehokkaampaa hyödyntämistä varhaiskasvatuksen kentällä, koska ammattikorkeakouluilla on lakisääteisen tehtävänsä perusteella erityinen työelämän kehittämis- ja yhteistyövelvoite soveltavan tutkimus- ja kehitystyön näkökulmasta. Esitämme, että varhaiskasvatukseen suuntautuneet opinnot suorittaneiden sosionomien (AMK) tehtävät ja nimikkeet ovat samat kuin kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneilla. Mikäli tehtävänimikkeet eriytetään tulee varmistaa, että samoissa tehtävissä toimivilla samantasoisien koulutuksen suorittaneilla henkilöillä on samanlaiset edut. Emme kannata kolmen erillisen tehtävänimikkeen käyttöä varhaiskasvatuksessa.

Kannatamme varhaiskasvatuksen lainsäädännön uudistamista pohtineen työryhmän raportin pykäläluonnoksissa esitettyjä säädösmuutoksia, jotka tuovat toivottua joustavuutta kasvatustieteiden kandidaatin ja sosionomi (AMK) tutkinnon suorittaneiden tutkintojen täydentämiseen valmistumisen jälkeen. Lisäksi tulee purkaa koulutuksellinen umpikuja ja taata tämän kelpoisuuden saaneille sosionomeille (AMK) mahdollisuus täydentää tutkintoaan **esiopettajakelpoisuuden** saamiseksi, mihin lakityöryhmä ei ottanut loppuraportissaan kantaa. Tämä on linjassa hallituksen 25.3.2014 tekemän rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoa koskevan päätöksen kanssa, jossa ministeriöt veloitetaan uudistamaan toimialoillaan kelpoisuusvaatimuksia siten, että kelpoisuuden tuottavia opintoja voidaan suorittaa nykyistä joustavammin.

Varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen muutoksiin lapsilähtöinen tarkastelutapa

Lapsiryhmien koko tulee säätää lailla sitovasti siten, että alle kolmevuotiaiden ryhmässä saa olla korkeintaan 12 lasta ja yli kolmevuotiaiden ryhmässä enintään 21 lasta. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien henkilöiden työ on pedagogisesti, sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti laajentunut sekä monimuotoistunut. Varhaiskasvatuksessa olevan lapsen kannalta keskeistä on osaava, turvallinen ja läsnä oleva aikuinen. Tähän päästään riittävällä lakisääteisellä resursoinnilla, osaamisen turvaamisella sekä yhteistyöllä ja työyhteisötasoisella tehtävänjaolla.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutustason nostaminen

Päiväkodin lapsiryhmässä tulee olla työtehtävien vaativuuden ja laaja-alaisuuden vuoksi kaksi kelpoisuusehdot täyttävää varhaiskasvatuksen opettajaa ja lisäksi yksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuuden omaava henkilö.

Subjektiiivinen varhaiskasvatusoikeus on säilytettävä

Lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen ei pidä rajoittaa puuttamalla subjektiiviseen oikeuteen eikä muuttaa maksu- ja tukijärjestelmiä siten, että ne ohjaavat perheitä taloudellisin perustein luopumaan lasten oikeudesta varhaiskasvatukseen. Jos lapsen subjektiivista oikeutta kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen rajataan, on lapselle taattava vähintään subjektiivinen oikeus osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen sekä perheille oikeus palveluohjaukseen.

15 Suomen kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry esittää, että viittomakielisen ohjauksen perustutkinto otettaisiin laissa mukaan tutkinnoksi, joka antaa kelpoisuuden lastenhoitajan tehtäviin. Kelpoisuuslain tiukentaminen on perusteltua, mutta viittomakielisen ohjauksen perustutkinnon jättäminen kelpoisuuden antavien tutkintojen ulkopuolelle ei toteuta tavoitetta vahvistaa varhaiskasvatuksessa tarvittavaa ammatillista osaamista. Suomen Kansanopistoyhdistys perustelee esitystään seuraavilla näkökohdilla:

- 1) Viittomakielisen ohjauksen perustutkinto on tutkinnon perusteissa selkeästi myös varhaiskasvatukseen suuntautunut tutkinto. Tutkinnon perusteiden viimeisimmässä muutoksessa vuonna 2010 tutkintoa kehitettiin erityisesti vastaamaan juuri varhaiskasvatuksen tarpeita ja siihen liittyviä ammattitaitovaatimuksia vahvistettiin merkittävästi. Viittomakielisen ohjauksen perustutkinnossa on laajuudeltaan enemmän varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä opittavia ja näytettäviä tutkinnonosia kuin sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa.

Työelämän näkökulmasta tutkinto antaa valmiudet ja osaamisen toimia lastenhoitajan tehtävässä, johon myös merkittävä osa tutkinnon suorittaneista on sijoittunut. Useissa kunnissa viittomakielen ohjaajat on otettu myös vakinaisesti lastenhoitajan työsuhteisiin ja siten tunnustettu ohjaajien ammattitaito ja kelpoisuus.

- 2) Erityispedagogiikan ja erilaisten puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen osaamisen tarve varhaiskasvatuksessa lisääntyy jatkuvasti. Tehostetun ja erityisen tuen osalta kommunikatiiviset oikeudet ja erilaisten kommunikaatiotaitojen kehittymisen tukeminen ovat ammattitaitoa, johon viittomakielen ohjaajat koulutetaan. Vastaavassa laajuudessa erityispedagogiikan ja erilaisten kommunikointikeinojen osaamisvaatimuksia ei ole muissa tutkinnoissa. Viittomakielen ohjaaja tukee kommunikaatio-ongelmaisen lapsen vuorovaikutusta sekä sosiaalisten suhteiden muodostumista ryhmän muiden lasten kanssa. Lisäksi viittomakielen ohjaaja lastenhoitajana toimiessaan vahvistaa toiminnallaan lasten keskinäisiä suhteita ja edistää siten suvaitsevaisuutta. Maahanmuuttajalapsat hyötyvät myös viittomakielen ohjaajan ammattitaidosta.
- 3) Suomalainen varhaiskasvatus nojaa elinikäisen oppimisen periaatteeseen ja pedagoginen näkökulma on hoidollisen näkökulman lisäksi vahvasti läsnä varhaiskasvatuksessa. Viittomakielen ohjaajan opinnoissa molemmat näkökulmat ovat keskeisiä ja näiden lisäksi viittomakielen ohjaajalla on opintojensa myötä näkemys koulutuksellisesta jatkumosta varhaiskasvatuksesta peruskoulun kautta toiselle asteelle aina aikuisuuteen ja ikääntymiseen saakka.

Moniammatillisuuden näkökulmasta paras mahdollinen tilanne olisi se, että varhaiskasvatuksessa toimisi mahdollisimman erilaisin osaamispainotuksin koulutettuja työntekijöitä. Hyvän varhaiskasvatuksen perusosaamisen lisäksi viittomakielisen ohjauksen perustutkinnon suorittaneilla on vahva osaaminen toimia tukea tarvitsevien lasten ja perheiden parissa.

16 Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry esittää, että varhaiskasvatustilaisissa esitellyissä varhaiskasvatuksen tavoitteissa huomioidaan lapsen kulttuuriset oikeudet, kulttuuri-identiteetin vaatimatuksi ja kestävään elämäntapaan kasvaminen.

Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus, jonka kunnioittamisella tuetaan lapsen kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Lapsella on oikeus kokea kulttuuria ja vieraila kulttuurilaitoksissa ja –kohteissa, oikeus tulkita ja muokata kulttuuria sekä oikeus tuottaa kulttuuria.

Kasvatuksen tulee tukea kestävästä tulevaisuudesta rakentumista. Kulttuurisesti kestävässä yhteiskunnassa huomioidaan mm. paikallinen kulttuuri, kulttuurienvälinen vuoropuhelu, kulttuurinen monimuotoisuus sekä kulttuuriperinnön säilyttäminen ja siirtäminen.

17 Suomen Montessoriliitto ry

Suomen Montessoriliitto esittää seuraavia asioita:

1. Montessoriohjaajan koulutusohjelman hyväksyminen varhaiskasvatuksen montessoriopettajan ja/tai varhaiskasvatuksen montessoriohjaajan tutkinnoksi, joka antaisi kelpoisuuden työskennellä kasvatusvastuullisesti montessoripäiväkodeissa.
2. Montessoriohjaajan koulutusohjelman hyväksyminen montessoripedagogiikkaan perustuvan esiopetuksen antamiseen oikeuttavaksi tutkinnoksi. Montessoriohjaajan koulutuksen suorittanut, jolla on lisäksi soveltuva muu koulutus ja riittävä työkokemus, voi hakea tällaista kelpoisuutta nykyisin opetushallituksesta.
3. Henkilökunnan pätevyysvaatimuksissa säilytettävä liikkumavaraa. Montessoripäiväkodeissa montessoriohjaajan koulutus on ensiarvoisen tärkeä. On riittävää, että yhdellä kolmesta ryhmän työntekijästä on varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin tutkinto.
4. Montessoripedagoginen oppimispolku turvattava päiväkodista kouluun. Montessoripäiväkodit ovat verrattain pieniä toimintayksiköitä. Pedagogiikanmukaisesti ryhmä muodostetaan heterogeenisesti 3-6-vuotiaista lapsista. Tarvitsemme vapautta esikouluryhmien lapsimäärän minimiasetuksista, jotta lapset voivat jatkaa esiopetusvuotenaan montessoripäiväkodissa, eikä katkoa montessoripedagogisessa työskentelyssä tule päiväkodin ja koulun välillä.
5. Lapsiryhmien maksimikoot tarvitsevat tilapäistä joustavuutta. Vaikka päiväkodeissa pyritään 100% täyttöasteeseen, lasten kesken toimikauden tapahtuvat hoitosopimusten irtisanomiset sekä esiopetusvuoden kesän hoitosuhteiden päättymiset aiheuttavat paineita nostaa lapsiryhmän kokoa tilapäisesti muutaman kuukauden ajalta. Yksityisille montessoripäiväkodeille ehdoton rajoitus olisi taloudellisesti haasteellista ja saattaa johtaa työntekijöiden lomauttamiseen.
6. Montessoripedagogiikassa lapsen säännöllinen läsnäolo päiväkodissa on olennaista ja ryhmässä tapahtuvat muutokset pyritään minimoimaan. Hoitoviikon osittaminen kahden lapsen välillä ei ole pedagogiikan mukaista. Osapäiväistä hoitoa varten tarvittaisiin enemmän taloudellista tukea.
7. On kaunis ajatus, että lapsen tulisi saada tarvitsemaansa erityistä tukea tai erityisopetusta päivähoitoyksikössä, jossa hoitosuhde on aloitettu. Henkilökunnan lisäresurssointi tai lapsiryhmän koon pienentäminen eivät kuitenkaan ole mitenkään mahdollisia pienissä toimintayksiköissä ilman taloudellista tukea.

18 Suomen Psykologiliitto ry

Suomessa astuu 1.8.2014 voimaan uusi oppilas- ja opiskelijahuollon laki, joka takaa psykologipalvelut kaikille kouluasteille esiopetukseen, perusopetukseen sekä lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin.

Suomen Psykologiliitto painottaa, että sama oikeus on saatava koskemaan myös varhaiskasvatusta. Ei ole mitään perustetta sille, että lainsäädäntö takaa psykologipalvelut esiopetuksesta alkaen aina toisen asteen oppilaitoksiin saakka, mutta herkimmissä kehitysvaiheissa olevat alle kouluikäiset lapset ja heidän kanssaan työskentelevät jäävät vaille kasvuyhteisössä olevaa psykologin asiantuntijuutta.

Suomen Psykologiliitto vaatii, että uuteen varhaiskasvatustalakiin sisällytetään velvoittava maininta varhaiskasvatuksen psykologista vastaavalla tavalla, kuin lakiehdotuksen 31 ja 39 §:ssä on jo mainittu varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Varhaiskasvatuksen psykologin tehtävä tulee määritellä lain luvussa 6 Henkilöstön tehtävät ja kelpoisuusvaatimukset ja tarkentaa luvussa 7 Henkilöstön rakenne, mitoitus ja täydennyskoulutus, jossa jo nyt erikseen mainittu varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut (39 §).

Psykologin asiantuntijuus on varhaiskasvatuksessa välttämätön, jotta lakiehdotuksen 3 §:ssä mainitut varhaiskasvatuksen tavoitteet voivat toteutua ja ympäristö todella on kehittävä, terveellinen ja turvallinen (8 §). Varhaiskasvatuksen pedagogista asiantuntijuutta sekä sosiaali- ja terveystieteiden osaamista (27 § - 34 §) täydentämään tarvitaan psykologi, joka on lapsen psykososiaalisen ja kognitiivisen kehityksen sekä vuorovaikutusilmiöiden asiantuntija. Psykologin työ osana varhaiskasvatuksen arkea tukee henkilöstön osaamista ja jaksamista ja varmistaa näin osaltaan päivähoiton laatua.

Varhaiskasvatuksen psykologiasiantuntijuus on välttämätöntä myös, jotta lapsen kehityksen ja oppimisen portaittaisen tuen (16 § - 18 §) tarpeen arviointi sekä käytännön toteuttaminen ja arviointi voivat toteutua. Psykologin tulee olla mukana myös varhaiskasvatuksen yleisessä suunnittelu- ja arviointityössä (24 §, 26 §) sekä tarpeen mukaan myös yksittäistä lasta koskevassa suunnittelutyössä (25 §). Lakiehdotuksen 10 §:ssä mainittu monialainen yhteistyö ei nykyisellään vastaa varhaiskasvatuksen psykologiasiantuntijuuden tarpeeseen riittävässä määrin eikä mielekkäällä tavalla. Esimerkiksi tämänhetkiset neuvolapsykologin (terveyskeskuspsykologin) palvelut keskittyvät pääsääntöisesti yksittäisten lasten ja perheiden ongelmien tutkimiseen ja hoitamiseen.

Käytännössä varhaiskasvatuksen psykologipalvelut järjestetään luonnollisesti paikallisiin olosuhteisiin soveltuvalla tavalla. Ne voivat olla varhaiskasvatuksen omaa toimintaa, tai ne voidaan järjestää osana lakisääteisen esi- ja perusopetuksen koulupsykologin, kasvatus- ja perheneuvolapsykologin tai neuvolapsykologin (terveyskeskuspsykologin) työtä. Varhaiskasvatuksen psykologipalvelu toteutuu ensi sijassa yhteistyössä henkilöstön kanssa sekä yhteisöjen ja organisaation tasolla, mutta se voi sisältää työtä myös yksittäisten lasten ja perheiden kanssa.

Lasten hyvinvoinnin kannalta parasta on, kun apua ja tukea tuodaan suoraan kasvu-ympäristöihin, kotiin ja päiväkotiin. Uuteen varhaiskasvatustalakiin tulee sisällyttää velvoite varhaiskasvatuksen psykologipalvelusta.

19 Suomen varhaiskasvatuksen erityisopettajat SVEOT ry

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Varhaiskasvatus jää tässä työryhmän esityksessä kovin vähäiselle määrittelylle. Varhaiskasvatuksessa on kolme ulottuvuutta: kasvatus, opetus ja hoito, ja nimenomaan tässä järjestyksessä. Kyse on institutionaalista kasvatuksesta. Perhepäivähoito ja kerhotoiminta poikkeavat päiväkodissa tapahtuvasta varhaiskasvatuksesta. Voidaanko niille asettaa samat tavoitteet? Milloin voimme puhua varhaiskasvatuksesta, mitkä ovat sen kriteerit? Tämä jää määrittelemättä. Varhaiskasvatuksessa keskeistä on pedagogiikka, jota toteuttaa opettajankoulutuksen saanut lastentarhanopettaja. Tämä on yksi varhaiskasvatuksen kriteeri. Varhaiskasvatukseen kuuluu kuitenkin pedagoginen suunnittelu, arviointi ja kehittäminen. Näistä lakiesityksessä ei määrittelyn yhteydessä mainita.

Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oltava subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen ja päivähoitoon sekä velvollisuus osallistua vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen riippumatta siitä, ovatko vanhemmat töissä vai eivät. Tämä tulee turvata uudessa laissa. Kaikilla lapsilla tulee olla oikeus myös varhaiserityiskasvatukseen ja -opetukseen (palvelut, tukitoimet) silloin, kun he sitä tarvitsevat. Tämä uudistamistyöryhmä on kiitettävästi luonut esityksellään jatkumoa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen ottamalla kolmiportaisen tuen mallin käyttöön myös varhaiskasvatuksessa. Uudistus parantaa selkeästi tukea tarvitsevien lasten asemaa ja oikeuksia varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksella ja varhaiserityiskasvatuksella on tutkitusti vaikuttavuutta lapsen myöhempään koulusuoriutumiseen ja hyvinvointiin. Varhaiskasvatukseen investoiminen palautuu pitkällä aikavälillä moninkertaisina säästöinä yhteiskunnalle.

Lainsäädännössä on turvattava monipuoliset ja tasavertaiset varhaiserityiskasvatuksen palvelut kaikille Suomessa asuville lapsille. Suomalainen varhaiskasvatus ja varhaiserityiskasvatus ovat jo perinteisesti perustuneet integraatioon ja inklusioon. Meillä ei ole olemassa erityispäiväkoteja samalla tavoin kuin esimerkiksi erityiskouluja. Kuitenkaan meillä ei ole riittävästi integroitua erityisryhmiä tai erityisryhmiä päiväkodeissa, joita tarvitaan jatkossakin tehostettua ja erityistä tukea saaville lapsille. Edellä mainitut ryhmät hyödyttävät eniten tukea tarvitsevia lapsia, sillä näissä ryhmissä on vahvaa erityispedagogista osaamista ja ammattitaitoa sekä kohdennettuja rakenteellisia ja pedagogisia tukitoimia. Varhaiserityiskasvatuksen rakenteellisista ja pedagogisista tukitoimenpiteistä tulee laissa olla selkeät määrittelyt. Nyt ne mainitaan ehdollisina, mikä ei ole omiaan korjaamaan varhaiserityiskasvatuksessa havaittuja epäkohtia (mm. tukitoimenpiteiden epämääräisyys ja riittävien resurssien puute, säännöllisen erityisopetuksen puute).

Varhaiskasvatuksen laadun tekijöitä ovat mm. henkilöstön koulutustaso, lapsiryhmien koko ja henkilöstön ja lasten keskinäinen suhdeluku. Näihin asioihin tulee lakia säädettäessä kiinnittää enemmän huomiota. Varhaiskasvatuksen koulutusten arviointiraportin mukaan yliopistolliset varhaiskasvatuksen ja erityisopetuksen koulutukset vastaavat hyvin tai erittäin hyvin varhaiskasvatuksessa tarvittavaan osaamiseen ja asiantuntijuuteen. On muistettava, että perusvarhaiskasvatuksen laatu ehkäisee myös erityisopetuksen tarvetta.

Varhaiskasvatustalaita ei voida edellyttää kustannusneutraaliutta, koska se rajaa lakiin kirjattavien muutosten ja uudistusten toteutumista. Useilta kunnilta puuttuu kokonaan esim. varhaiserityiskasvatukseen talousarvioissa kohdennetut resurssit. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteille tulee säätää laissa vahva opetussuunnitelman asema, ja niiden tulee velvoittaa kuntia/palveluiden järjestäjiä tähänastista vahvemmin.

20 Suomen varhaiskasvatus ry

Suomen Varhaiskasvatus ry:n huomauttaa että "hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostama kokonaisuus" eli educare on riittämätön ja vanhahtava kuvaus tämän päivän varhaiskasvatukselle. Määritelmään tulee lisätä pedagogisen suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen elementit. Pedagogisen johtajuuden merkitystä tulisi vahvistaa nostamalla päiväkodin johtajan kelpoisuusehtoja. Yhdistys esittää pykälään 33 § ammatillisiin johtotehtäviin kelpoisuusehdoksi kasvatustieteen maisterin tutkintoa, joka sisältää johtamisopin tai on täydennetty kasvatustieteen johtamisopinnoilla. Varhaiskasvatussuunnitelman velvoittavuus tuo palvelun laatuun tasavertaisuutta, mutta sen tulkinta edellyttää vahvaa pedagogista osaamista ja vahvistaa pedagogisen johtajuuden näkökulmaa.

Erityispedagogisen osaamisen vahvistamiseksi yhdistyksen näkemys on, että varhaiskasvatuksen erityisopettajan pohjakoulutuksena tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan pätevyys ja varhaiskasvatuksen sosionomin tutkintoa tulisi täydentää varhaiskasvatuksen pedagogisilla opinnoilla, mikäli tutkinnon omaava koulutautuu varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi.

Varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin nimikkeet on hyvä parannus aikaisempaan. Tarkennusta olisi kuitenkin hyvä saada siihen, että jokaisessa ryhmässä tulisi olla varhaiskasvatuksen opettaja. Tämä perustuu pedagogisen vastuun ja OPH:n linjausten toteuttamiseen. Pykälien 35 § ja 37 § kohdalla yhdistys ehdottaa henkilöstön osalta seuraavaa rakennetta: Vähintään yksi (pykälä 27) kasvatustieteiden kandi/lastentarhanopettaja joka lapsiryhmään ja lisäksi yksi sosionomi + lastenhoitaja tai kaksi lastentarhanopettajaa + lastenhoitaja.

Lakiin tulisi myös kirjata pitkän aikavälin tavoitteena henkilöstörakenteen pitkäaikainen kehittäminen ja koulutustason nostaminen sekä opettajien määrän lisääminen suhteessa hoitohenkilökuntaan. Perusteena tähän on, että erilaiset tutkinnot tuottavat erilaista osaamista, kuten Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnissa on kuvattu. Lastentarhanopettajan tutkinto kohdentuu voimakkaimmin pedagogiikkaan, kun taas lähihoitajatutkinto on sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto.

Suomen Varhaiskasvatus ry haluaa myös kiinnittää huomiota riittävän suunnitteluajan takaamiseen lastentarhanopettajille.

Yhdistys esittää, että lukuun 8 § lisätään maininta kiusaamista ehkäisevästä työstä. Lapsella on oikeus suojaan kiusaamiselta sekä fyysiseltä että henkiseltä väkivallalta. Varhaiskasvatuksen pedagogiikan tulee olla kiusaamista ehkäisevää. Toiminnan järjestäjällä on velvollisuus seurata tämän oikeuden toteutumista. Tutkimukset osoittavat yksimielisesti, että kiusaamisen seuraukset ovat pitkäkestoiset ja vakavat. Kiusaamisen vastainen työ on kunnille sekä päivähoitoyksiköille kustannusneutraalia. Täydennyskoulutuksesta voi aiheutua lisäkustannuksia. Kiusaamisen ehkäisy riittävän varhain säästää kuitenkin perusopetuksen oppilashuollon kuluissa.

Varhaiskasvatuksen arviointia koskevaa velvoitetta ja ryhmäkoon rajaamista yhdistys pitää varhaiskasvatuksen laatua edistävinä. Subjektiviivista päivähoito-oikeuden rajaamista yhdistys pitää lyhytnäköisenä ja kustannussäästövaikutuksiltaan vähäisenä.

21 Taiteen edistämiskeskus

Taiteen edistämiskeskus näkee ansiokkaana luonnoksen tavoitteena olevan hallintorajat ylittävän sekä osaavien eri alojen ammattilaisten yhteistyön. Taiteen edistämiskeskus ehdottaa, että lain jatkotyöstämisessä huomioidaan seuraavat seikat:

- Lain 1 §:ään Taiteen edistämiskeskus esittää kirjoitettavaksi auki laajassa merkityksessä lasten kulttuuriset oikeudet sekä tekijänä että kokijana.
- Lain 3 §:ään tavoitteisiin Taiteen edistämiskeskus esittää lisättäväksi lasten kulttuurikompetenssin vahvistamisen. Lisäksi lastenkulttuuri on otettava arvioitavaksi osaksi kuntien kulttuurikertomuksiin. Lasten parissa työskentelevien ammatillista taide- ja kulttuuriosaamista on vahvistettava.
- Lain 8 §:ään Taiteen edistämiskeskus esittää lisättäväksi esteettisen näkökulman kehittävän, terveellisen ja turvallisen ympäristön kriteereihin.

22 Toimihenkilöliitto ERTO ry

Toimihenkilöliitto ERTO ry vastustaa lastenhoitajan kelpoisuusvaatimusten tiukentamista siten, että viittomakielisen ohjauksen perustutkinnon suorittaneet eivät enää jatkossa olisi kelpoisia lastenhoitajan tehtävään. Työryhmän esitys poistaa viittomakielen ohjaajien kelpoisuus lastenhoitajiksi on vakava virhe eikä se vastaa nykypäivän ja tulevaisuuden lasten kommunikaatio-ongelmiin.

Varhaiskasvatuksen tarpeet ovat erilaisia riippuen asiakkaiden kyvyistä ja lähtökohdista. Lapsen avun tarve kommunikaatioon voi ilmetä fyysisen, kognitiivisen, emotionaalisen, sosiaalisen tai muun vastaavan kehityksen ja oppimisen osa-alueella. Viittomakielen ohjaajien koulutus antaa valmiudet kaikissa näissä tilanteissa tukea lapsen kehittymistä ja osallistumismahdollisuuksia eikä se siis rajoitu pelkästään viittomakielen ohjaukseen. Tällä hetkellä viittomakielisen ohjauksen perustutkinto tuo kelpoisuuden lastenhoitajaksi.

Viittomakielen ohjaajien kelpoisuuden poistaminen lastenhoitajan tehtävään aiheuttaisi tilanteen, jossa lastenhoitajan palvelussuhteessa nyt olevat viittomakielen ohjaajat menettäisivät muodollisen kelpoisuutensa ja esim. vuosikausia mahdollisesti jopa perusteettomissa määräaikaisissa palvelussuhteissa olleiden palvelussuhdetta ei voitaisi muuttaa vakituiseksi lastenhoitajan tehtäväksi. Esitetty muutos olisi vähintäänkin kyseenalainen Suomen perustuslain kannalta.

Työryhmän esityksessä ei ole tuotu esille seikkoja, jotka puoltaisivat esitystä poistaa viittomakielen ohjaajien kelpoisuus lastenhoitajan tehtäviin. Toimihenkilöliitto ERTO ry vastustaa viittomakielen ohjaajien kelpoisuuden poistamista lastenhoitajan tehtävään.

23 Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio VALO ry

Valo ja varhaiskasvatuksen asiantuntijaverkosto ehdottavat, että varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamisessa otetaan seuraavat asiat huomioon:

- riittävä fyysinen aktiivisuus ja liikkuminen lisätään varhaiskasvatuksen tavoitteisiin
- mm ravinnosta on raportissa oma lukunsa, mutta kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta myös liikkumisesta tai liikunnallisesta leikkimisestä tulisi olla oma luku
- johtavana ajatuksena on oltava että liikkuminen on osa jokaisen lapsen päivähoitopäivää
- ylikorostunut turvallisuusajattelu ei saa olla este lapsen mahdollisuudelle liikkua

24 Valtion liikuntaneuvosto

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Varhaiskasvatuksen lainsäädännön uudistamistyöryhmä ei esityksessään huomioi liikkumista osana lasten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Laki lasten päivähoidosta (1973) säädettiin 40 vuotta sitten. Tässä ajassa näyttö liikkumisen merkityksestä lasten laaja-alaiselle hyvinvoinnille on vankistunut ja liikkuminen ja leikkiminen ovat vaihtuneet sisätiloissa toimimiseksi ja istumiseksi tietoteknisten sovellusten parissa. Koska suuri osa lapsista ei liiku terveytensä kannalta riittävästi, liikuntaa on välttämätöntä lisätä niissä ympäristöissä, joissa lapset ovat. Eduskunta on nostanut lukuisissa yhteyksissä esille, että yhteiskunnallisten instituutioiden, kuten päivähoidon tulee huomioida liikkuminen omissa ratkaisuisaan. Laki luo viitekehyksen varhaiskasvatukselle ja siksi olennaista on, että liikkuminen tunnustetaan ravinnon lailla lasten hyvinvoinnin keskeiseksi osatekijäksi. On tärkeä varmistaa, että jokainen lapsi liikkuu päivittäin vähintään tunnin hoitopäivän aikana. Liikkuminen on lapsen perusoikeus.

Varhaiset vuodet ovat erittäin merkityksellisiä lapsen kasvulle, kehitykselle ja elämäntavoille. Suositusten mukaan alle kouluikäiset tarvitsevat päivittäin vähintään 2 tuntia reipasta liikuntaa. Tutkimusten mukaan suositeltava määrä ei kuitenkaan toteudu valtaosalla 3-vuotiaista, eikä kolmasosalla 3-6 -vuotiaista lapsista. Tällöin luodaan askelmerkit myös liikunnalliselle elämäntavalle. Tutkimukset osoittavat, että jo kolmen vuoden iässä fyysisen aktiivisuuden määrä ja passiivinen elämäntapa alkavat urautua. Ylipaino-ongelmat ja epäterveellisten elintapojen kasautuminen ovat lasten yleisin kansanterveysongelma. Vähäisestä liikkumisesta on tullut monelle lapselle este motoristen perustaitojen oppimiselle. Tuore tutkimustieto vahvistaa liikkumisen tärkeyden myös kehitettäessä kognitiivisia taitoja ja oppimisvalmiuksia, kuten keskittymiskyky, tiedonkäsittely- ja muistitoiminnat. Perusta positiiviselle koetulle pätevyydelle ja käsitykselle itsestä oppijana rakentuu varhaislapsuudessa.

Tutkimusten mukaan keskeisin lapsen liikkeen pysäyttäjä on varhaiskasvattajan asenne. Päiväkodin johtajalla ja perhepäivähoidon ohjaajalla on keskeinen vastuu liikuntamyönteisen toimintakulttuurin muodostajana. Kaikilla varhaiskasvattajilla ei tällä hetkellä ole riittäviä taitoja suunnitella ja toteuttaa lapsen kasvua ja kehitystä tukevia toiminnallisia leikkihetkiä liikkumisen näkökulmasta, koska eri oppilaitosten (yliopistot, ammattikorkeakoulut ja toisen asteen ammatilliset oppilaitokset) tarjoaman opetuksen määrä ja sisältö vaihtelevat suuresti. Siksi kasvatusalan koulutuksen liikunnan sisältöjä ja minimimääriä tulisi valtakunnallisesti ohjata nykyistä selkeämmin. Varhaiskasvatuksen henkilöstön liikunta- ja hyvinvointiosaaminen tulee varmistaa määritellyn täydennyskoulutusveloitteen avulla.

Päivittäisen fyysisen aktiivisuuden arviointi ja sen aktivointi tulee sisällyttää lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Valtakunnallinen seurantajärjestelmä toteutuu laajan 4-vuotistarkastuksen yhteydessä neuvolassa. Tiedon siirtyminen ja yhteistyö neuvolan, varhaiskasvatuksen ja vanhempien välillä on olennaisen tärkeää. Liikuntaneuvosto pitää hyvänä työryhmän esitystä lisätä monialaista yhteistyötä lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Normien ja säädösten lisäksi tarvitaan vaikuttamista lasten vanhempiin, jotka omalla esimerkillään ja valinnoillaan luovat perustan lasten liikkumiselle. Turhat kiellot ja säännöt estävät lasten liikkumisen. Tutkimukset osoittavat, että päivähoiton fyysisillä olosuhteilla ja varusteilla sekä päiväkodin lähellä sijaitsevilla liikkumismahdollisuuksilla on suuri merkitys lapsen päivittäisen fyysisen aktiivisuuden määrään. Tällä hetkellä vain alle 20 % piha-alueista ja alle 40 % sisätiloista voidaan katsoa liikkumisen näkökulmasta hyvätasoisiksi. Myös välineistö on usein puutteellista.

25 Viittomakielen ohjaajat ry

(Tiivistetty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta)

Valmisteltavassa varhaiskasvatuslaissa ollaan varhaiskasvatuksen lastenhoitajan virkaan päteväyttämässä ainoastaan lapsiin ja nuoriin erikoistuneen lähihoitajan tai lapsi- ja perhetyön ammattitutkinnon suorittaneita henkilöitä. Sosiaalihuollon kelpoisuuslain 8 §:ssä määritellyt lähihoitajaa "vastaavan tutkinnon" suorittaneet henkilöt, joilla on riittävä koulutus, kokemus ja ammattitaito ovat jäämässä varhaiskasvatuksen lastenhoitajan pätevyyden ulkopuolelle. Yksi näistä ammattiryhmistä on viittomakielen ohjaajat, joiden tutkinto vastaa laajuudeltaan ja osin sisällöltään lähihoitajan ja lastenohjaajan ammattitutkintoa.

Perusteena sille, etteivät viittomakielen ohjaajat ole päteviä varhaiskasvatuksen lastenhoitajia on käytetty sitä, ettei viittomakielisen ohjauksen perustutkinto ole sosiaali- ja terveysalan koulutus, vaan kuuluu humanistisiin tieteisiin. Perusteena on käytetty myös sitä, ettei viittomakielisen ohjauksen perustutkintoon kuulu hoivan ja huolenpidon opintokokonaisuutta. Kyseinen opintokokonaisuus ei kuulu myöskään lapsi- ja

perhetyön perustutkintoon vaan lastenohjaajilla, kuten myös viittomakielen ohjaajilla, se on sisällytetty muihin opintoihin. Jos jatkossa viittomakielen ohjaaja on varhaiskasvatuksessa pätevä toimimaan ainoastaan esimerkiksi avustajana, syödään luotettavuutta heidän ammattitaidoltaan. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen avustajaksi on pätevä, jos on suorittanut vuoden mittaisen koulunkäynnin- tai aamu- ja iltapäivätoiminnanohjaajan tutkinnon.

Nykyisen päivähoitolain selkeänä heikkoutena pidetään erityistä tukea tarvitsevan lapsen huomioimista ja tuen saamista päivähoitossa. Tukitoimiin on ryhdyttävä välittömästi tuen tarpeen havaitsemisen jälkeen. Miten voidaan olettaa erityisen tuen tarpeen täyttyvän, jos ammattilaisella ja lapsella ei ole yhteistä kommunikaatiotapaa, kieltä tai valmiuksia sellaisen löytymiseen? Tämä ei ole lapsen edun mukaista. Lapsiin ja nuoriin erikoistuneen lähihoitajan opintoihin ei kuulu erityislapsen kohtaamista. Lastenohjaajan opintokokonaisuuteen kuuluu valinnaisesti valittavana opintokokonaisuutena "Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden kohtaaminen ja ohjaus", johon ei siihenkään kuulu apuvälineiden käytön harjoittelua tai edes erilaisten kommunikaatiokeinojen esittelyä. Kuka on siis oikeasti pätevä ammattilainen työskentelemään erityislapsen kanssa?

Viittomakielen ohjaajan huomioiminen varhaiskasvatuksen ammattilaisena toteuttaa tilapäistä tai pitempiaikaista tukea tarvitsevan lapsen oikeutta hyvään ja osallistuvaan elämään ja voi toimia ennaltaehkäisevästi syrjäytymisen ja erilaisten ongelmien muodostumisessa. Pyydämme huomioimaan että viittomakieltä, viitottua suomea ja korvaavaa kommunikaatiota käyttävät kuulovammaisten lisäksi esimerkiksi kehitysvammaiset, ikätasoisesti kehittyvät lapset, joiden kotikieli on muu kuin päiväkodissa käytetty kieli, autistisesti oireilevat henkilöt, henkilöt joilla on puhe-elimistön fysiologisia poikkeamia ja lapset, joilla on puheen tuoton/ymmärryksen viivästymä.

Viittomakielen ohjaaja on kävelevä kommunikaatio- ja apuvälineopas, joka hyödyttää lapsen lisäksi myös muuta työyhteisöä.

Toivomme, että lakiuudistuksen myötä varhaiskasvatuksen lastenhoitajan työtehtäviin edellytetään ammattitaitoisia henkilöä, jollaiseksi viittomakielen ohjaaja luetaan lähihoitajan ja lastenohjaajan koulutuksien saaneiden henkilöiden rinnalla. Ihmisen sosiaalista vuorovaikusta ei voi ylläpitää ilman yhteistä kommunikaatiotapaa tai kieltä. Ihmisyyteen kuuluu tulla ymmärretyksi ja ymmärtää toisia.

26 Yhden vanhemman perheiden liitto ry

Subjekttiivinen oikeus säilytettävä, aukiolo ympäri vuoden, avoimien päiväkotien laatu taattava lailla

Vanhemmilla pitää olla oikeus itse päättää käyttävätkö he hoitopaikkaa. Päivähoidon leikkaukset kotona olevien vanhempien lapsilta pitää peruuttaa ja toimia hallitusohjelman kirjausten mukaisesti. Työttömät ja perhevapailta olevien lasten vanhemmat yleensä vähentävät päivähoidon käyttöä itse. Hoidon käyttö on jo tarkoin harkittua, jonka vuoksi leikkaukset saattavat johtaa perheet vaikeisiin tilanteisiin. Mikäli subjektiivista päivähoito-oikeutta kuitenkin rajoitetaan, pitää yhden vanhemman perheet jättää rajauksen ulkopuolelle.

Päiväkotien pitää olla auki 11 kuukauden sijasta 12 kuukautta, sillä loma-aikojen keräilypäiväkodit ovat heikkolaatuisia eivätkä ne ole kokemusten mukaan tuoneet kunnille säästöjä. Keräilypäiväkodeissa lapset eivät tunne henkilökuntaa, eikä henkilökunta lapsia, mikä on lisännyt onnettomuusriskejä. Päivähoitomatkat pitenevät, mikä voi pahimmillaan jopa estää päivähoidon käytön ja samalla vanhemman työnteon.

Päivähoidon joustavuus

Päivähoitoajan tulee joustaa vanhempien työaikojen kanssa, ja myös vuorotyöläisten lapsille tulee järjestää riittävästi hoivapalveluja. Avoimia päiväkotia ja satunnaista päivähoitoa tulee laajentaa tarpeiden mukaiseksi. Loppuraportissa kuitenkin lähdetään siitä, että avoin varhaiskasvatustoiminta jäisi lainsäädännön ulkopuolelle, vaikka se on yhden vanhemman perheille tärkeä, joten myös laatu on lailla taattava.

Varhaiskasvatuksen hinta

Yhden vanhemman perheessä on vain yksi aikuinen maksamassa koko perheen kuluja kuten asumisen kuluja. Skaalaetu ei sen vuoksi toimi yhden vanhemman perheessä yhtä tehokkaasti kuin kahden. Yksinhuoltaja maksaakin elämisestään kotitalouden kulutusyksikköä kohden enemmän kuin kahden vanhemman perheen huoltajat. Tämän vuoksi päivähoitomaksunkin pitää olla pienempi kuin kahden huoltajan perheen. Tulot ja menot eivät ole samanlaisia kolmen hengen perheessä, jos siinä on yksi vanhempi ja kaksi lasta tai kaksi vanhempaa ja yksi lapsi. Kuitenkin päivähoitomaksu on sama, jos tulot ovat samat. Samoista tuloista yksinhuoltaja maksaa myös veroa enemmän kuin kaksi tulonsaajaa yhdessä. Tämän vuoksi YVPL esittää, että päivähoitomaksua määrättäessä elatustukea eikä sen suuruista osaa elatusavusta enää huomioitaisi tulona. Se tasa-arvoistaisi myös uusperheen lapsen päiväkotimaksun, jossa voidaan huomioida peräti kolmen aikuisen tulot, joista vain kahdella on lapsen elatusvelvollisuus.

Koululaisten aamu- ja iltapäivähoidon maksu pitää muuttua tulosidonnaiseksi, koska se tasasuuruisena on pienituloisille liian kallis ja estää siksi hoidon käytön.